

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ &
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ. Η ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΦΟ (ΚΥΠΡΟΣ)

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΘΕΩΡΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΛΕΝΗΣ

ΒΟΛΟΣ, 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
2. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ	10
2.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	10
2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ.....	12
2.3 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ.....	14
2.4 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥΣ.....	15
2.5 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	16
2.6 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΜΕ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ.....	18
2.7 ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ.....	19
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	22
4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΦΟΥ.....	23
4.1.ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	23
4.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	23
4.3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΦΟ.....	25
4.4. ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	27
5. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΑΘΟΥ.....	32
5.1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.....	32
5.2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.....	34
5.3. ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ.....	60
5.4. ΦΕΣΤΙΒΑΛ/ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΑΦΟΥ.....	64
6. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΟΡΑΣ.....	70
6.1. ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΙ.....	70
6.1.1 ΜΑΖΙΚΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ.....	70
6.1.2. ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΩΝ.....	71
6.1.3. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	71
6.1.4. ΦΕΣΤΙΒΑΛΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	72
6.1.5. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	73

7. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT.....	74
8.ΌΡΑΜΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	79
9.ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	82
9.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ.....	82
9.2.ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	83
9.3. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ.....	85
9.4. ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΡΟΒΟΛΗΣ.....	100
10.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	105
11.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	108

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι πολιτιστικές διαδρομές περιλαμβάνουν άυλη και υλική πολιτιστική κληρονομιά, ενσωματώνουν την οικονομία, το περιβάλλον και τις πολιτιστικές αξίες και έχουν ένα συγκεκριμένο ιστορικό σκοπό. Κύριοι στόχοι τους είναι η προσέλκυση νέων επισκεπτών στην περιοχή, η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, η προσέλκυση νέων επενδύσεων και γενικά η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών με στόχο όχι μόνο την αύξηση του τουρισμού στην Πάφο, αλλά και την καταπολέμηση της εποχικότητας, έτσι ώστε να υπάρχει προσέλκυση τουριστών καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου. Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί και ο κύριος στόχος που είναι η τοπική ανάπτυξη της Πάφου.

Στην εργασία αυτή αναλύεται ο ορισμός των πολιτιστικών διαδρομών, η ιστορική τους εξέλιξη, το περιεχόμενο και τα είδη τους. Στη συνέχεια ακολουθεί η SWOT ανάλυση του Δήμου Πάφου, η γενική ανάλυση του Δήμου και οι μορφές τουρισμού που υπάρχουν. Έπειτα παραθέτονται οι ομάδες τουριστών που στοχεύουν οι πολιτιστικές διαδρομές.

Τέλος, ακολουθούν οι προτάσεις μου για τις πολιτιστικές διαδρομές με τον χάρτη όπου σημειώνονται όλα τα σημεία ενδιαφέροντος και οι περιοχές που θα περνά η κάθε διαδρομή. Στη συνέχεια περιγράφονται τα μέσα προβολής και το σχέδιο στρατηγικής που πρέπει να δημιουργηθεί, για να επιτευχθεί η προβολή και δημοσιοποίηση των πολιτιστικών διαδρομών στην Κύπρο αλλά και στο εξωτερικό.

Λέξεις κλειδιά: πολιτιστικές διαδρομές, τοπική ανάπτυξη, Πάφος, τουρισμός, πολιτισμός

CULTURAL ROUTES AND LOCAL DEVELOPMENT. THE CASE STUDY OF PAFOS IN CYPRUS

SUMMARY

Cultural routes include intangible and material cultural heritage, integrate the economy, environment and cultural values and they have a specific historical purpose. Their main aims are to attract new visitors to the region, to prolong the tourist season, to attract new investments and generally, to enhance the economic development of the region.

The aim of this work is to propose cultural routes that will increase tourism in Pafos, and they will expand seasonality so that they will attract tourists throughout the year. This will achieve the main aim, which is the local development in Pafos.

This work analyzes the definition of cultural routes, their historical evolution, their content and their types. It includes the SWOT analysis of the Municipality of Paphos, the general analysis of Pafos and the types of tourists that exist. Then there is a list with the tourist groups that are targeted for these cultural routes.

Finally, proposals about cultural routes are formulated, accompanied with maps showing all the points of interest in each of them. After this, there are the methods of advertising and the strategy plan, which must be created in order to achieve promotion and publicity of cultural routes in Cyprus and in other countries.

Key words : cultural routes, local development, Pafos, tourism, culture

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ως πολιτιστική διαδρομή ορίζεται «Ένα σχέδιο εκπαιδευτικής πολιτιστικής κληρονομιάς και τουριστικής συνεργασίας, που στοχεύει στην ανάπτυξη και στην προώθηση ενός “δρομολογίου” ή μιας σειράς “δρομολογίων” που βασίζονται σε μια ιστορική διαδρομή, μία πολιτιστική έννοια, ένα πολιτιστικό σχήμα ή φαινόμενο, με διακρατική σημασία για την κατανόηση και τον σεβασμό των κοινών Ευρωπαϊκών αξιών» (European Institute of Cultural Routes).

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών με στόχο όχι μόνο την αύξηση του τουρισμού στην Πάφο, αλλά και την καταπολέμηση της εποχικότητας έτσι ώστε να υπάρχει προσέλκυση τουριστών καθ’ όλη την διάρκεια του χρόνου. Με αυτό θα επιτύχουμε και τον αρχικό μας σκοπό που είναι η τοπική ανάπτυξη της Πάφου.

Οι πολιτιστικές διαδρομές περιλαμβάνουν άυλη και υλική πολιτιστική κληρονομιά, ενσωματώνουν την οικονομία, το περιβάλλον και τις πολιτιστικές αξίες και έχουν ένα συγκεκριμένο ιστορικό σκοπό. Κύριοι στόχοι τους είναι η προσέλκυση νέων επισκεπτών στην περιοχή, η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, η προσέλκυση νέων επενδύσεων και γενικά η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Σήμερα η Κύπρος είναι μια σύγχρονη χώρα στην οποία συνυπάρχουν ο ευρωπαϊκός πολιτισμός και η ιστορική και αρχαιολογική ταυτότητα του νησιού. Στην Κύπρο μπορεί κάποιος να ανακαλύψει τον ολοκληρωμένο τουριστικό προορισμό, τη σύγχρονη τουριστική υποδομή, τις όμορφες παραλίες, τις κατάσπαρτες με αμπελώνες και ελαιώνες βουνοπλαγιές και τις κατάφυτες με εσπεριδοειδή πεδιάδες.

Πιο συγκεκριμένα η Πάφος αποτελεί ένα τουριστικό προορισμό για όλες τις εποχές, γιατί μπορεί να παρέχει στους τουρίστες δραστηριότητες που μπορούν να κάνουν όλες τις εποχές μιας και το κλίμα της περιοχής είναι εύκρατο. Επιπλέον, η Πάφος συνδυάζει ένα κοσμοπολίτικο θέρετρο διακοπών, εντυπωσιακά τοπία και ιστορικούς χώρους. Η περιοχή δίνει τη δυνατότητα στον τουρίστα να συνδυάσει θάλασσα και

βουνό, αλλά και να πάρει μία γεύση του πολιτισμού του νησιού μέσα από τους πολλούς αρχαιολογικούς του χώρους και τα μνημεία.

Παρά τα πιο πάνω προτερήματα που έχει η Πάφος αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα στον τομέα του τουρισμού όπως τη μειωμένη ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος εξαιτίας της μονοδιάστατης ανάπτυξης «ήλιου και θάλασσας», την καταπόνηση του περιβάλλοντος, τη μη αναβάθμιση των υπηρεσιών και εγκαταστάσεων και την απουσία αποτελεσματικών μέτρων για τον ενεργό αναπροσανατολισμό της τουριστικής ανάπτυξης για τη δημιουργία εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Με τη δημιουργία λοιπόν των πολιτιστικών διαδρομών υπάρχει η δυνατότητα να ενωθούν οι άνθρωποι μεταξύ τους, οι περιοχές και τα αγαθά, καθώς μέσα από την επίσκεψή του σε αυτές ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει την ευρύτερη περιοχή, έρχεται σε επαφή με τους ντόπιους, κάνει διάφορες δραστηριότητες που του προσφέρουν οι διαδρομές και συμμετέχει σε πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Μέσα από την εργασία αυτή θα δούμε τη φυσική κληρονομιά, την αρχιτεκτονική, την πολιτιστική κληρονομιά και τα μνημεία, τα μουσεία και τις εκκλησίες της Πάφου. Τα πιο πάνω έχουν διανεμηθεί στις τρεις διαδρομές που προτείνονται, έτσι ώστε ο επισκέπτης να έχει τη δυνατότητα να επισκεφθεί όλες τις κατηγορίες σημαντικών στοιχείων μέσα από την κάθε διαδρομή που θα επιλέξει.

Στην παρούσα εργασία αρχικά ορίζεται η έννοια «πολιτιστικές διαδρομές» και στη συνέχεια δίνονται τα χαρακτηριστικά τους. Ακολουθεί η ιστορική εξέλιξη των πολιτιστικών διαδρομών, το περιεχόμενο και τα είδη τους. Στη συνέχεια αναφέρεται η διαδικασία του σχεδιασμού τους και οι προϋποθέσεις για την επιτυχία τους και πώς μπορεί μια περιοχή να αναπτυχθεί γενικά, αλλά πιο συγκεκριμένα και τουριστικά μέσω των διαδρομών. Τέλος, αναφέρονται κάποια πετυχημένα διεθνή παραδείγματα.

Στη συνέχεια ακολουθεί το κεφάλαιο με τη SWOT ανάλυση του Δήμου Πάφου. Στον πίνακα παρουσιάζονται τα πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, οι ευκαιρίες και οι

απειλές που συναντώνται στον Δήμο Πάφου, βάση των οποίων ευνοείται ή όχι η δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών στην εν λόγω περιοχή.

Στο έκτο κεφάλαιο αναλύεται ο Δήμος Πάφου, τα οικονομικά του στοιχεία, ο τουρισμός και πιο συγκεκριμένα οι μορφές τουρισμού που υπάρχουν στον Δήμο.

Στο επόμενο κεφάλαιο ακολουθεί η ανάλυση του αγαθού, δηλαδή τα στοιχεία πολιτισμού της Πάφου, οι υπάρχουσες πολιτιστικές διαδρομές στην Κύπρο, τα φεστιβάλ και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται στην Πάφο.

Στο όγδοο κεφάλαιο αναφέρονται οι ομάδες στόχοι, δηλαδή οι μεγάλες ομάδες τουριστών στις οποίες στοχεύουν και πρέπει να ικανοποιούν τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους οι πολιτιστικές διαδρομές.

Στη συνέχεια παρατίθεται το όραμα και οι στόχοι των πολιτιστικών διαδρομών που προτείνονται, έτσι ώστε να επιτευχθεί ο στόχος μας που είναι η τοπική ανάπτυξη της περιοχής.

Έπειτα, ακολουθούν οι προτάσεις μου για τις πολιτιστικές διαδρομές. Υπάρχει ο χάρτης με τις τρεις διαδρομές όπου σημειώνονται όλα τα σημεία ενδιαφέροντος και οι περιοχές που θα περνά η κάθε διαδρομή. Στη συνέχεια περιγράφονται τα μέσα προβολής και το σχέδιο στρατηγικής που πρέπει να δημιουργηθεί για να επιτευχθεί η προβολή και δημοσιοποίηση των πολιτιστικών διαδρομών στην Κύπρο αλλά και στο εξωτερικό.

Κλείνοντας, ακολουθούν τα συμπεράσματα τα οποία αναφέρονται στις θετικές επιπτώσεις που θα επιφέρει η δημιουργία των πολιτιστικών διαδρομών στην Πάφο.

2.ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

2.1.ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Στην πιο κάτω ενότητα παρουσιάζονται διάφοροι ορισμοί για τον όρο «πολιτιστική διαδρομή που έχουν δοθεί από διάφορους οργανισμούς και επιστήμονες.

Αρχικά, σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης (European Institute of Cultural Routes), ως πολιτιστική διαδρομή ορίζεται «Ένα σχέδιο εκπαιδευτικής πολιτιστικής κληρονομιάς και τουριστικής συνεργασίας, που στοχεύει στην ανάπτυξη και στην προώθηση ενός “δρομολογίου” ή μιας σειράς “δρομολογίων” που βασίζονται σε μια ιστορική διαδρομή, μία πολιτιστική έννοια, ένα πολιτιστικό σχήμα ή φαινόμενο, με διακρατική σημασία για την κατανόηση και τον σεβασμό των κοινών Ευρωπαϊκών αξιών» (European Institute of Cultural Routes).

Η Διεθνής Επιστημονική Επιτροπή του ICOMOS για τις Πολιτιστικές Διαδρομές (International Scientific Committee on Cultural Routes (CIIC) of ICOMOS) έδωσε επίσης έναν ορισμό, αναφέροντας ότι «οι πολιτιστικές διαδρομές αντιπροσωπεύουν διαδραστικές, δυναμικές και εξελισσόμενες διαδικασίες ανθρώπινων διαπολιτισμικών δεσμών, που αντικατοπτρίζουν την έκταση της συμβολής διαφορετικών λαών στην πολιτιστική κληρονομιά» (ICOMOS, 2003).

Η συγκεκριμένη επιτροπή δίνει έμφαση στα ακόλουθα χαρακτηριστικά των πολιτιστικών διαδρομών (Shishmanova, M.V, 2015):

- Περιλαμβάνουν άυλη και υλική πολιτιστική κληρονομιά.
- Ενσωματώνουν την οικονομία, το περιβάλλον και τις πολιτιστικές αξίες.
- Έχουν ένα συγκεκριμένο ιστορικό σκοπό.

Επιπλέον, στο παράρτημα 3 της έκδοσης της UNESCO με τίτλο «Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention», αναφέρεται

ότι «οι πολιτιστικές διαδρομές αποτελούνται από υλικά στοιχεία, των οποίων η πολιτιστική σημασία προέρχεται από ανταλλαγές και από πολυδιάστατους διαλόγους μεταξύ χωρών ή περιοχών και απεικονίζουν την αλληλεπίδραση της κίνησης κατά το μήκος της διαδρομής στο χώρο και στο χρόνο» (UNESCO, 2012).

Μία ακόμα εννοιολογική προσέγγιση θέτει την πολιτιστική διαδρομή ως ένα ολοκληρωμένο τουριστικό προϊόν, το οποίο φέρει μια συγκεκριμένη τουριστική ταυτότητα (brand name). Στόχο έχει να αποτελέσει κινητήριο μοχλό για μία βιώσιμη, οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά, ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης περιοχής. (Ζηρίνη, Γ., κ.ά, 2015).

Οι στόχοι μιας διαδρομής είναι (Ζηρίνη, Γ., κ.ά., 2015):

- Η προσέλκυση νέων επισκεπτών στην περιοχή.
- Η δημιουργία ευκαιριών στις επιχειρήσεις και τους παραγωγούς προϊόντων και υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται στην συγκεκριμένη περιοχή, καθώς και η αύξηση των εσόδων τους.
- Η προσέλκυση νέων επενδύσεων στην περιοχή.
- Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- Η συντήρηση, προστασία και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πιο συγκεκριμένα, οι πολιτιστικές διαδρομές είναι αυτές που εντάσσουν σε ένα «χωρικό και λειτουργικό σύστημα» πολλά πολιτιστικά αγαθά και κάνουν τους χρήστες των διαδρομών αυτών να έρθουν σε επαφή με πολιτιστικά στοιχεία και να αποκτήσουν γνώση για τα πιο πάνω στοιχεία (Αυγερινού-Κολώνια, Σ., 1995). Αυτό στοχεύει στην πιο άμεση επαφή του επισκέπτη με τα πιο πάνω αγαθά και παράλληλα λειτουργεί και ως εργαλείο προσέλκυσης τουριστών και ανάπτυξης της περιοχής.

Σύμφωνα μάλιστα με την κ. Αυγερινού Κολώνια, οι πολιτιστικές διαδρομές «αντιπροσωπεύουν ένα ιδιαίτερο ιστορικό φαινόμενο, την κινητικότητα των ανθρώπων, με σκοπό κάθε τύπου ανταλλαγές, που υλοποιείται μέσα από τους δρόμους επικοινωνίας οι οποίοι επέτρεψαν τη λειτουργία της». Οι παραπάνω ανταλλαγές αναφέρονται σε προηγούμενες εποχές, όπου παρατηρούνταν μια αμφίπλευρη διακίνηση είτε υλικών, είτε άυλων αγαθών, όπως ιδέες φιλοσοφικού, πολιτικού περιεχομένου ή και επιστημονικές πρακτικές (Αυγερινού-Κολώνια, Σ., 1995).

Οι διαδρομές αυτές αποτελούν εργαλείο σχεδιασμού δικτύωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και της ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού, ενώ η δημιουργία τους συμβάλλει σημαντικά στην αξιοποίηση, ανάδειξη, ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς που ανήκει σε μια μικρότερου ή μεγαλύτερου εύρους περιοχή.

Ένα από τα βασικότερα προτερήματα των πολιτιστικών διαδρομών είναι η ποικιλία που διαθέτουν σε πολιτιστικά αγαθά, όπως μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, ιστορικές πόλεις, δημόσια πολιτιστικά έργα, κτίρια αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος, πολιτιστικές εκδηλώσεις, καθώς και η εναλλαγή «ανοικτού» και «κλειστού» τοπίου (Αυγερινού-Κολώνια, Σ., 1995). Τα πιο πάνω δίνουν την ευκαιρία στον επισκέπτη να γνωρίσει διαφορετικά στοιχεία πολιτισμού και πολιτιστικής κληρονομιάς και τον παρακινούν να επικοινωνήσει με άλλα άτομα και πολιτισμούς προκειμένου να συγκεντρώσει περισσότερες πληροφορίες, να ανταλλάξει ιδέες και να έρθει σε μια πιο άμεση επαφή με την εκάστοτε περιοχή και την κουλτούρα της.

2.2.ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

Οι διεθνείς οργανισμοί ανέλαβαν πρωτοβουλίες για την καλύτερη επικοινωνία ανάμεσα στους λαούς μέσω του πολιτισμού. Το 1987, το Συμβούλιο της Ευρώπης διατύπωσε την πρόταση για τη δημιουργία του προγράμματος «Ευρωπαϊκών πολιτιστικών διαδρομών». Στόχος του ήταν η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και η ανάδειξή της σε παράγοντα οικονομικής και πολιτιστικής

ανάπτυξης. Τα σχέδια περιελάμβαναν μελέτες ανάπτυξης σε τοπικό, περιφερειακό, κρατικό και διακρατικό επίπεδο. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είχε ως κεντρική ιδέα τη δημιουργία διεθνικών διαδρομών με κοινές θεματικές, που θα αποτελούνταν από πολιτιστικές εκδηλώσεις διαφορετικών χωρών, με σκοπό να τονίζεται ο κοινός στόχος των εκδηλώσεων και να «αναδεικνύονται οι κοινές πλευρές της πολιτιστικής κληρονομιάς και η κοινή σύγχρονη πολιτιστική έκφραση της Ευρώπης» (Αυγερινού-Κολώνια, Σ., 1995).

Με το θέμα της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη σύνδεσή της με την ανάπτυξη της κάθε περιοχής, ασχολήθηκε και ο οργανισμός της UNESCO. Το 1982, στο Μεξικό προτάθηκε και εφαρμόστηκε η ιδέα για την Παγκόσμια Δεκαετία Πολιτιστικής Ανάπτυξης (1988-1997), με σκοπό οι λαοί να αναγνωρίσουν τη σημασία του πολιτισμού τους για την ανάπτυξη της περιοχής (Αυγερινού-Κολώνια, Σ., 1995).

Σημαντικό ρόλο στον σχεδιασμό των πολιτιστικών διαδρομών έπαιξε και το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών - ICOMOS (International Council on Monuments and Sites). Το ICOMOS είναι ένας διεθνής μη Κυβερνητικός Οργανισμός, που ιδρύθηκε το 1965 στη Βαρσοβία, ύστερα από απόφαση του Β΄ Διεθνούς Συνεδρίου Αρχιτεκτόνων και Τεχνικών της Προστασίας, που πραγματοποιήθηκε το 1964 στη Βενετία. Το 1998 ιδρύθηκε η Διεθνής Επιστημονική Επιτροπή του ICOMOS για τις Πολιτιστικές Διαδρομές (International Scientific Committee on Cultural Routes (CIIC) of ICOMOS). Στόχο της επιτροπής αποτελεί η προώθηση της αναγνώρισης, της μελέτης και της ενίσχυσης των πολιτιστικών διαδρομών, η σημασία τους και η αξία τους ως σύνολο, η συντήρηση και διατήρηση των μνημείων και διάφορων πολιτιστικών τοποθεσιών (ICOMOS, 2003).

Βασικοί στόχοι του “The Charter on Cultural Routes” είναι οι εξής (International Scientific Committee on Cultural Routes (CIIC) of ICOMOS, 2008):

- Να καθορίσει τις βασικές αρχές και μεθόδους έρευνας για κάθε κατηγορία πολιτιστικής διαδρομής, βασισμένες σε προηγούμενες μελετημένες κατηγορίες πολιτιστικής κληρονομιάς.

- Να προτείνει βασικούς μηχανισμούς για την ανάπτυξη της γνώσης σχετικά με την αξιολόγηση, προστασία, συντήρηση, διατήρηση και διαχείριση των πολιτιστικών διαδρομών.
- Να προσδιορίσει τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές, αρχές και κριτήρια για την ορθή χρήση των πολιτιστικών διαδρομών, ως πόρους για μια βιώσιμη κοινωνικά και οικονομικά ανάπτυξη, με σεβασμό στην αυθεντικότητα, στην ακεραιότητα και στην ιστορική τους σημασία.
- Να δημιουργήσει βάσεις για εθνική και διεθνή συνεργασία, απαραίτητη για την εκκίνηση έρευνας έργων διατήρησης και ανάπτυξης των πολιτιστικών διαδρομών, καθώς και για την χρηματοδότηση των συγκεκριμένων προσπαθειών.

2.3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

Μια πολιτιστική διαδρομή πρέπει να αποτελείται από διάφορα υλικά στοιχεία, τα οποία δείχνουν την πολιτιστική της κληρονομιά και επιβεβαιώνουν την ύπαρξή της. Σημαντικό στοιχείο που καθορίζει την ύπαρξη μιας πολιτιστικής διαδρομής είναι η διαδρομή επικοινωνίας από μόνη της, ως ένα εργαλείο που εξυπηρετεί ένα σχεδιασμένο έργο, ή που προκύπτει από ανθρώπινες δραστηριότητες για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Άλλα βασικά στοιχεία αποτελούν η υλική κληρονομιά, που σχετίζεται με την λειτουργικότητα της διαδρομής ως ιστορική διαδρομή (αγορές, λιμάνια, γέφυρες, αστικά κέντρα, πολιτιστικά τοπία, ιερούς τόπους κλπ.), καθώς και η άυλη κληρονομιά, η οποία μαρτυράει την διαδικασία ανταλλαγής και τον διάλογο μεταξύ λαών (International Scientific Committee on Cultural Routes (CIIC) of ICOMOS, 2008)

Το περιεχόμενο μιας πολιτιστικής διαδρομής μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της περιοχής και το εύρος της πολιτιστικής και της φυσικής της κληρονομιάς. Πιο συγκεκριμένα, από την βιβλιογραφική έρευνα, προκύπτει ότι οι πολιτιστικές διαδρομές μπορούν να διακριθούν ανάλογα με την θεματική τους σε (Γκαντούνα, Ε., Παπαγεωργίου, Μ., 2012):

- θεματικές: διαδρομές που περιλαμβάνουν ένα συγκεκριμένο θεματικό στοιχείο
- ιστορικές: διαδρομές που περιστρέφονται γύρω από μνημεία και πολιτιστικά στοιχεία μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου ή εποχής
- μικτές πολιτιστικές διαδρομές: διαδρομές που συμπεριλαμβάνουν στοιχεία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, ανεξαρτήτου είδους ή εποχής, ως μέρος της συνολικότερης πολιτιστικής φυσιογνωμίας ενός τόπου.

Επιπλέον, οι πολιτιστικές διαδρομές, ανάλογα με την κλίμακά τους και την επικράτειά τους, δηλαδή το επίπεδο του χώρου στον οποίο αναπτύσσονται, μπορούν να διακριθούν σε (Γκαντούνα, Ε., Παπαγεωργίου, Μ., 2012):

- αστικές: περιλαμβάνουν μόνο τα μνημεία και τα υπόλοιπα στοιχεία μιας πόλης - αστικής περιοχής
- τοπικές: εντάσσονται σε μια περιορισμένη γεωγραφική ενότητα, όπως για παράδειγμα στα όρια ενός Δήμου
- υπερτοπικές: εκτείνονται σε μια αρκετά ευρύτερη γεωγραφική περιοχή, κυρίως σε περιφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο
- εθνικές
- διακρατικές

2.4.ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥΣ

Η διαδικασία και οι προϋποθέσεις για τη δημιουργία διαδρομών είναι πολύ στενά συνδεδεμένα. Με το σωστό σχεδιασμό μπορεί να επιτευχθεί η δημιουργία μιας ελκυστικής και επιτυχημένης διαδρομής , αρκεί να υπάρχουν κάποιοι βασικοί παράγοντες που βοηθούν στο ξεκίνημα του σχεδιασμού.

Αρχικά, προϋπόθεση για να δημιουργηθεί μια τέτοια διαδρομή είναι η ύπαρξη φυσικών (πχ ένα πλούσιο σε βλάστηση τοπίο) και πολιτιστικών πόρων, άυλων (πχ φεστιβάλ κλπ) και υλικών (πχ μνημεία, μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι). Την επιτυχία μιας πολιτιστικής διαδρομής καθορίζει ένας ολοκληρωμένος σχεδιασμός που θα ακολουθεί μια συγκεκριμένη διαδικασία. Η διαδικασία που ακολουθείται για τη δημιουργία των διαδρομών αρχικά περιλαμβάνει τον προσδιορισμό του θέματος των διαδρομών και τον καθορισμό των οραμάτων στόχων της διαδρομής. Στη συνέχεια επιλέγονται τα σημαντικότερα στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς που θα περιλαμβάνονται στη διαδρομή και οργανώνονται διάφορες δράσεις για τη διαφήμιση της διαδρομής, όπως η δημιουργία brand name και λογοτύπου, καθώς και τρόποι προσέλκυσης ζήτησης ειδικών ενδιαφερόντων. Πολύ σημαντική είναι η αναζήτηση στήριξης τοπικών και μη φορέων σε θέματα προβολής, καθώς και η εύρεση οικονομικών πόρων. Στη συνέχεια, θα πρέπει να δημιουργηθεί ο χάρτης με τις διαδρομές και η τοποθέτηση σηματοδοτήσεων που θα παραπέμπουν τους επισκέπτες σε αυτές. Επιπλέον θα πρέπει να υπάρχει οδικό δίκτυο και εγκαταστάσεις υποδοχής για τους τουρίστες. Όσον αφορά την προβολή των διαδρομών, κρίνονται απαραίτητες οι διαφημιστικές ενέργειες και δράσεις, όπως δημιουργία ενημερωτικού φυλλαδίου και ιστοσελίδας για τη διαδρομή, ένταξη των διαδρομών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και διαφημιστικά σποτ στα ΜΜΕ. Τέλος, απαραίτητη είναι και η συγκρότηση φορέα διαχείρισης που θα φέρει την ευθύνη για την σωστή λειτουργία και διαχείριση του τουριστικού προϊόντος (Ζηρίνη, Γ., κ.α., 2015).

2.5.ΟΙ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι πολιτιστικές διαδρομές έχουν τη δυνατότητα να ενώνουν ανθρώπους, περιοχές και αγαθά, καθώς μέσα από την επίσκεψή του σε αυτές ο τουρίστας έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει την ευρύτερη περιοχή, έρχεται σε επαφή με τους ντόπιους, κάνει διάφορες δραστηριότητες που του προσφέρουν οι διαδρομές και συμμετέχει σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Πολλές φορές, λόγω των πιο πάνω επιλογών, ο τουρίστας

παραμένει περισσότερο στις συγκεκριμένες περιοχές και αυτό ενισχύει την τοπική οικονομία.

Ο δεσμός μεταξύ της πολιτιστικής κληρονομιάς, που φαίνεται μέσα από τις πολιτιστικές διαδρομές και του τουρισμού βασίζεται στο γεγονός ότι αναπαράγουμε το παρελθόν μέσω του παρόντος. Ο πολιτιστικός τουρισμός σημαίνει να ταξιδεύεις για να ανακαλύψεις χώρους και δραστηριότητες που αντιπροσωπεύουν τις ιστορίες και τους ανθρώπους του παρελθόντος, αλλά και του μέλλοντος. Επιπλέον, περιλαμβάνει αναντικατάστατους ιστορικούς, πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους.

Η αυξανόμενη ένταξη του πολιτισμού ως βασικού στοιχείου στην τουριστική κατανάλωση είναι μια αλλαγή που αντιπροσωπεύει, για πολλούς αρθρογράφους, το σημάδι ενός "νέου τουρισμού", διαφορετικής ποιότητας και ποσότητας από τον πολιτιστικό τουρισμό. Οι πολιτιστικές διαδρομές ανήκουν σε αυτόν τον νέο τύπο τουρισμού, γνωστού ως «δημιουργικού τουρισμού» σύμφωνα με τον Prentice (2006) (Prentice, R.C., 2006-2007). Ο δημιουργικός τουρίστας βασίζεται στη επιθυμία του να ζήσει και να συμμετάσχει σε μια ουσιαστική εμπειρία. Ο δημιουργικός τουρισμός γίνεται όλο και πιο σημαντικός, όχι μόνο επειδή οι τουρίστες δεν θέλουν να επαναλαμβάνονται, αλλά και επειδή οι πολιτιστικοί φορείς και οι διαχειριστές προορισμών αναζητούν νέους τρόπους αλληλεπίδρασης με τους τουρίστες. Είναι πολύ σημαντικό όχι μόνο να «πωλείται» ο πολιτισμός ενός τόπου, αλλά και να χρησιμοποιείται ο τουρισμός για να υποστηρίξει την ταυτότητα του προορισμού και να τονωθεί η κατανάλωση του τοπικού πολιτισμού και δημιουργικότητας (Richards, G., Wilson, J., 2006).

Ο δημιουργικός τουρισμός είναι τουρισμός εμπειρίας. Ο Richards (2001) δήλωσε ότι οι ταχύτερα αναπτυσσόμενοι τομείς της παγκόσμιας οικονομίας σχετίζονται με την κατανάλωση εμπειριών. Στο σημερινό πλαίσιο, όπου οι καταναλωτές ενημερώνονται όλο και περισσότερο, οι εταιρείες που προσφέρουν στις αξέχαστες εμπειρίες του πελάτη τους, δημιουργούν τακτικά υψηλότερη αξία, που τους προσφέρει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Richards, G., 2001).

Έτσι, σύμφωνα με τα πιο πάνω, φαίνεται πως η πολιτιστική κληρονομιά γενικότερα μπορεί να επιφέρει θετικές συνέπειες στην ανάπτυξη μια περιοχής. Οι πολιτιστικές διαδρομές περιέχουν πλήθος φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων και διάφορες ελκυστικές δραστηριότητες, με αποτέλεσμα να αποτελούν σημαντικό πόλο έλξης τουριστών και να συμβάλλουν έντονα στον τουρισμό και γενικότερα στην τοπική ανάπτυξη.

2.6.ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΜΕ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

Μια Στρατηγική Marketing και Branding του Τόπου είναι «η δημιουργία και χρήση επικοινωνιακών εργαλείων προκειμένου μία πόλη, μία περιφέρεια ή μία χώρα να βελτιώσει την εικόνα και τη φήμη της, να προσελκύσει επισκέπτες, επενδύσεις ή νέους κατοίκους και να δημιουργήσει συναισθήματα ταύτισης και περηφάνιας στους υφιστάμενους κατοίκους της» (Δέφνερ, Α., κ.ά., 2012).

Ο σχεδιασμός των διαδρομών μπορούμε να πούμε ότι σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τις στρατηγικές μάρκετινγκ. Μπορούμε να πούμε ότι μια πολιτιστική διαδρομή αποτελεί η ίδια ένα τρόπο στρατηγικής μάρκετινγκ και branding. Με τον όρο αυτό, Branding του Τόπου (place branding), νοείται «η απόδοση συγκεκριμένης χωρικής ταυτότητας σε μία περιοχή ή πόλη , ώστε να διαμορφωθεί μια κεντρική ιδέα για τα χαρακτηριστικά και τη χωρική ιδιαιτερότητά της» (Δέφνερ, Α., κ. ά., 2012).

Το πρώτο βήμα για μια Στρατηγική Branding είναι ο προσδιορισμός των δυνατών σημείων του τόπου (local assets), τα οποία τον καθιστούν ιδιαίτερο και πάνω στα οποία πρόκειται να στηριχτεί η στρατηγική αυτή (Σκούρας, Δ., κ.α., 2012). Τα δυνατά αυτά σημεία μπορεί να είναι οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι, τα τοπικά προϊόντα, η παράδοση και η ποιότητα ζωής. Ομοίως και στην διαδικασία σχεδιασμού μιας πολιτιστικής διαδρομής, πρώτο βήμα είναι ο προσδιορισμός των πόρων της περιοχής και ο καθορισμός της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας της.

Σύμφωνα με τα πιο πάνω βλέπουμε ότι η στρατηγική μάρκετινγκ και branding τόπου έχει κοινούς στόχους με το σχεδιασμό μιας πολιτιστικής διαδρομής. Οι στόχοι είναι, όπως αναφέραμε και πιο πάνω, η προσέλκυση τουριστών και νέων επενδύσεων, επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου κλπ. (Ζηρίνη, Γ., κ.α., 2015).

2.7. ΔΙΕΘΝΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Via Francigena

Ένα πετυχημένο παράδειγμα διαδρομών αποτελεί η διαδρομή «Via Francigena» στη Ρώμη. Η Via Francigena είναι μια διαδρομή προσκυνήματος που συνδέει το Καντέρμπουρυ με τη Ρώμη. Η Via Francigena ανακηρύχθηκε Πολιτιστική Διαδρομή από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1994, αλλά είκοσι χρόνια αργότερα, εξακολουθούν να υπάρχουν λίγοι προσκυνητές που ταξιδεύουν σε αυτήν. Υπήρξαν πολλές δυσκολίες στην προώθηση της διαδρομής και εμπόδισαν την άνοδο της δημοτικότητάς της (<http://kentontheviafrancigena.com>). Οι επισκέπτες προσκυνητές μπορούν να περάσουν και να δουν ναούς και κατακόμβες που επισκέφθηκαν οι απόστολοι Πέτρος και Παύλος.

Πλέον η διαδρομή αυτή, είναι μια διαδρομή με πολλούς παράγοντες έλξης όπως πόλεις τέχνης, μεσαιωνικά χωριά, μοναστήρια και μονές, αγροτικά τοπία αλλά και τοπικά τρόφιμα και βιοτεχνίες (rome via francigena). Οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε αναρριχητικές, περιπατητικές, ποδηλατικές, θαλάσσιες και άλλες υπαίθριες δραστηριότητες, να γευτούν τοπικά προϊόντα και να ακολουθήσουν τις εκάστοτε γαστρονομικές διαδρομές της περιοχής, να παρακολουθήσουν και να λάβουν μέρος σε ντόπια πολιτιστικά δρώμενα και φεστιβάλ. Η “Via Francigena”, αποτελεί αποτέλεσμα συνεργασίας τουλάχιστον 60 δήμων, κατά την οποία όλοι οι τοπικοί παράγοντες συμμετέχουν ισάξια και ενεργά (<http://www.viefrancigene.org>).

Transromanica

Μια άλλη πετυχημένη πολιτιστική διαδρομή είναι η Ευρωπαϊκή Πολιτιστική διαδρομή Transromanica. Η διαδρομή αυτή καλύπτει 1,200 χλμ και διασχίζει τη Γερμανία, τα κράτη της Σαξονίας-Άνχαλτ και τη Θουριγγία ειδικότερα, καθώς και την Ιταλία, την Αυστρία, τη Σερβία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία και την Ισπανία.

Η διαδρομή είναι πλούσια σε ιστορικά, ρωμανικά πολιτιστικά αντικείμενα και προσφέρει πληροφορίες για τη μεσαιωνική ζωή στο δυτικό κόσμο. Τα αξιοθέατα της παγκόσμιας κληρονομιάς, οι αμέτρητες τοποθεσίες της παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO και οι εκδηλώσεις καθιστούν αυτή τη διαδρομή ως έναν από τους πιο αξιόλογους προορισμούς για τους τουρίστες. Η ευρωπαϊκή πολιτιστική διαδρομή TRANSROMANICA περιλαμβάνει επίσης ιστορικά σημαντικά πάρκα στην περιοχή της Σαξονίας-Άνχαλτ, τα λεγόμενα "Όνειρα του Κήπου" που αποτελούν επίσης μέρος της Ρωμανικής Διαδρομής (<http://www.germany.travel>).

Viking Routes

Οι διαδρομές των Βίκινγκ είναι κάποιες σπουδαίες Ευρωπαϊκές πολιτιστικές διαδρομές που πιστοποιήθηκαν το 1993. Η εποχή των Βίκινγκ ήταν η περίοδος από τον 8ο έως τον 11ο αιώνα, κατά τη διάρκεια της οποίας οι Βίκινγκς πέτυχαν ασυναγώνιστες ικανότητες ναυσιπλοΐας, ναυσιπλοΐας και ναυτικών, επιτρέποντάς τους να ταξιδεύουν ευρέως σε όλη τη Βόρεια και τη Δυτική Ευρώπη, τον Βόρειο Ατλαντικό, στη Μεσόγειο και βαθιά στα ποτάμια της Ρωσίας και της Ουκρανίας. Η Viking Πολιτιστική Διαδρομή είναι μια μεγάλη, σημαντική συλλογή ιστοτόπων, ιστοριών και κληρονομιών που αντιπροσωπεύουν την κοινή κληρονομιά των Βίκινγκ της Ευρώπης και πέραν αυτής. Οι Βίκινγκς δημιούργησαν σημαντικά εμπορικά κέντρα όπως το Hedeby (Γερμανία), Birka (Σουηδία), Jorvik (Ηνωμένο Βασίλειο), Δουβλίνο (Ιρλανδία) και Κίεβο (Ουκρανία) και άφησαν πίσω τους μια ξεκάθαρη κληρονομιά όπου κι αν πήγαν. Παραδείγματα υπάρχουν στα εναπομείναντα ίχνη των αρχικών δικαστηρίων τους, γνωστά ως "πράγματα", στα τοπικά ονόματα, τις επιπτώσεις τους στη γλώσσα και στις κοινωνικές δομές, στην κληρονομιά της τέχνης και της λογοτεχνίας και στους επιζώντες αρχαιολογικούς χώρους. Μεγάλο μέρος της

ιστορίας των Βίκινγκ καταγράφεται με τη μορφή άυλης κληρονομιάς, όπως είναι τα sagas, που μνημονεύουν τα έργα και τα ταξίδια των Βίκινγκς. Υπάρχουν πάνω από 60 τοποθεσίες στη διαδρομή, συμπεριλαμβανομένων παραδείγματα τύρφων, πόλεων, αγροκτημάτων, λατομείων, πλοίων, αντικειμένων, μουσείων, αρχαιολογικών καταλοίπων και ανακατασκευασμένων σπιτιών. Ο ταξιδιώτης μπορεί να ανακαλύψει αυτή τη συναρπαστική κουλτούρα μέσα από ένα ταξίδι πέρα από τα εθνικά σύνορα, ενώ ταυτόχρονα απολαμβάνει μια ποικιλία εκδηλώσεων, όπως οι δημοφιλείς και ευρέως διαδεδομένες αγορές του Βίκινγκ (<https://www.coe.int>).

3.ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στην παρούσα εργασία η δημιουργία θεωρητικού υποβάθρου έγινε με βιβλιογραφική ανασκόπηση, επιστημονικά άρθρα, εκθέσεις του ΚΟΤ αλλά και διαδικτυακές πηγές με θέματα που φορούν τον πολιτισμό της Πάφου και γενικότερα τα σημεία ενδιαφέροντος της περιοχής, τον τουρισμό και άλλα επιτυχημένα παραδείγματα πολιτιστικών διαδρομών στο διεθνή χώρο. Επιπλέον έχουν παρθεί συνεντεύξεις από τον κ. Νάσο Χατζηγεωργίου (Διευθυντής στην Εταιρία Τουριστικής Ανάπτυξης και προβολής Περιφέρειας Πάφου) και τον κ. Γιάννη Σακέλλη (Συντονιστής εκδηλώσεων της ομάδας παραγωγής της Π.Π.Ε Πάφος 2018). Οι ερωτήσεις αφορούσαν τον τουρισμό στην Πάφο και την προβολή του πολιτισμού της περιοχής στην Κύπρο, αλλά και στο εξωτερικό.

Μέσω των συνεντεύξεων αυτών ήταν πιο εύκολο να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα, για το αν οι πολιτιστικές διαδρομές που προτείνονται μπορούν να φέρουν θετικά αποτελέσματα στην ανάπτυξη της Πάφου.

Εκτός από τις συνεντεύξεις, έχει γίνει επιτόπια έρευνα σε πολλά από τα σημεία ενδιαφέροντος που προτείνονται, για να επισημανθούν τυχόν προβλήματα στους χώρους αυτούς αλλά και τρόποι βελτίωσής τους.

Επίσης έχουν προστεθεί χάρτες, οι οποίοι έχουν σχεδιαστεί για τη συγκεκριμένη εργασία, για να διευκολύνουν την κατανόηση του αναγνώστη στα σημεία ενδιαφέροντος που προτείνονται για τις πολιτιστικές διαδρομές.

Τέλος, επειδή δεν βρέθηκαν συγκεκριμένες προτάσεις για τις πολιτιστικές διαδρομές, οι προτάσεις που αναφέρονται πιο κάτω διαμορφώνονται στο πλαίσιο της εργασίας.

4.ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΦΟΥ

4.1.ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Η επαρχία Πάφου είναι μία από τις έξι επαρχίες της Κύπρου. Βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του νησιού και απέχει 350 χιλιόμετρα ανατολικά από το νησί Ρόδος, της Ελλάδας. Βορειοανατολικά συνορεύει με την επαρχία Λευκωσίας, ενώ νοτιοανατολικά συνορεύει με την επαρχία Λεμεσού. Το εμβαδόν της (1393 τετραγωνικά χιλιόμετρα) την κατατάσσει ως την τέταρτη σε έκταση πόλη της Κύπρου, αλλά και ως την τρίτη μεγαλύτερη επαρχία της Κύπρου, μετά την επαρχία Λευκωσίας και την επαρχία Αμμοχώστου. Η επαρχία καλύπτει περίπου το 15% της συνολικής έκτασης του νησιού και ελέγχεται εξ ολοκλήρου από την Κυπριακή Δημοκρατία. Σε αυτήν υπάρχουν τέσσερις δήμοι: Η πόλη της Πάφου, η Πάφος, που είναι και η πρωτεύουσά της, η Γεροσκήπου, η Πέγεια και η Πόλη Χρυσοχούς (www.visitrafos.org.cy). Σύμφωνα με την απογραφή του 2011, ο Δήμος Πάφου έχει πληθυσμό 88.276 κατοίκους και το μεγαλύτερο ποσοστό ξένων υπηκόων που ζουν στην Κύπρο(17,45%) (<http://www.mof.gov.cy>).

Το κλίμα της Κύπρου κάνει την Πάφο ένα δημοφιλή προορισμό τους θερινούς μήνες, όταν η θερμοκρασία ανέρχεται σε περίπου 30-35 βαθμούς Κελσίου. Εντούτοις, λόγω του πολύ ήπιου χειμώνα, αρκετοί τουρίστες έρχονται τους χειμερινούς μήνες και ασχολούνται με διάφορες άλλες δραστηριότητες (<https://el.wikipedia.org>).

4.2.ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η οικονομία της Κύπρου μπορεί γενικά να χαρακτηριστεί ως μικρή, ανοικτή και δυναμική, με τον τομέα των υπηρεσιών να αποτελεί την κινητήρια δύναμή της. Ο τομέας των υπηρεσιών είναι ο πλέον ραγδαία αναπτυσσόμενος τομέας με την συνεισφορά του στο ΑΕΠ του 2017 να ξεπερνά το 80% (<http://www.businessincyprus.gov.cy>).

Η Κύπρος διαθέτει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση του νησιού σε ένα σημαντικό διεθνές επιχειρηματικό και ναυτιλιακό κέντρο, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα ακόλουθα:

- Κράτος Μέλος της ΕΕ και της Ευρωζώνης
- Στρατηγική τοποθεσία για επιχειρηματικές δραστηριότητες στο σταυροδρόμι της Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής και Αφρικής
- Διάθεση ενός εύρους χρηματοοικονομικών και επιχειρηματικών υπηρεσιών σε επίπεδα διεθνούς ποιότητας – νομικές, φορολογικές, λογιστικές, επενδυτικές και μεσιτικές υπηρεσίες
- Ενεργό Χρηματιστήριο και ισχυρή Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς
- Ανθρώπινο δυναμικό υψηλού μορφωτικού επιπέδου, προσοντούχο και πολύγλωσσο
- Σταθερό και ευχάριστο επιχειρηματικό περιβάλλον, συνοδευόμενο από απλές διοικητικές διαδικασίες
- Χαμηλό κόστος σύστασης και λειτουργίας νέων επιχειρήσεων
- Προηγμένο δίκτυο μεταφορών και επικοινωνιών
- Διεθνούς φήμης ναυτιλιακό κέντρο
- Αποτελεσματικό, σύγχρονο και απλό επιχειρηματικό περιβάλλον (<http://www.businessincyprus.gov.cy>).

Πιο συγκεκριμένα, η οικονομία της Πάφου στηρίζεται κατά μεγάλο μέρος στην ανεπτυγμένη τουριστική της βιομηχανία. Κάθε χρόνο εκατοντάδες χιλιάδες είναι οι τουρίστες που επισκέπτονται την πόλη. Στον τομέα του τουρισμού έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο το ότι το δεύτερο μεγαλύτερο διεθνές αεροδρόμιο της Κύπρου βρίσκεται στην Πάφο και διευκολύνει τις μεταφορές των τουριστών, αλλά και έχει ορίσει την Πάφο ως εμπορικό κέντρο. Πολλές διεθνείς αεροπορικές εταιρείες εκτελούν τακτικές προγραμματισμένες και charter πτήσεις προς και από την Πάφο. Η οικονομική ανάπτυξη στην Πάφο είναι ταχεία, αλλά μεταξύ όλων αυτών, ο τουρισμός αναρριχάται γρήγορα. Η κυβέρνηση επικεντρώθηκε στην επένδυση σε αρδευτικά φράγματα και έργα διανομής νερού, στην οδική υποδομή και στο κτίριο του αεροδρομίου της Πάφου. Ο ιδιωτικός τομέας δαπάνησε κυρίως τα χρήματά του σε

ξενοδοχεία, πολυτελείς βίλες και κέντρα ψυχαγωγίας (<https://www.paphos.com/v/economy/>).

4.3.ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΦΟ

Η πόλη της Πάφου, με το γραφικό λιμανάκι της και το μεσαιωνικό της κάστρο, συνδυάζει ένα κοσμοπολίτικο θέρετρο διακοπών, εντυπωσιακά τοπία και ιστορικούς χώρους. Η περιοχή δίνει τη δυνατότητα στον τουρίστα να συνδυάσει θάλασσα και βουνό, αλλά και να πάρει μία γεύση του πολιτισμού του νησιού μέσα από τους πολλούς αρχαιολογικούς του χώρους (www.visitpafos.org.cy).

Η Πάφος είναι ένας προορισμός για όλες τις εποχές. Ο τουρίστας μπορεί να απολαύσει τον ήλιο όλο το χρόνο και να αισθανθεί το θερμό καλωσόρισμα των ντόπιων, οι οποίοι άλλωστε φημίζονται για την φιλοξενία τους. Οι τουρίστες μπορούν να απολαύσουν τα κρυστάλλινα ζεστά νερά της Μεσογείου το καλοκαίρι και να θαυμάσουν την ομορφιά της φύσης. Το φθινόπωρο η θερμοκρασία στην περιοχή είναι ιδανική για επίσκεψη στους αρχαιολογικούς χώρους, ενώ κατά τη διάρκεια του ήπιου χειμώνα ο τουρίστας μπορεί να ασχοληθεί με διάφορα σπορ όπως το γκολφ και η ποδηλασία (www.visitpafos.org.cy).

Η πόλη της Πάφου: ένα κοσμοπολίτικο θέρετρο

Η πόλη της Πάφου προσφέρει μια μεγάλη γκάμα καταλυμάτων, από πολυτελή ξενοδοχεία δίπλα στη θάλασσα με όλες τις ανέσεις, όπως επιχειρηματικά κέντρα πισίνες με θαλασινό νερό, εξωτικούς κήπους και σπα, μέχρι πληθώρα ενοικιαζόμενων δωματίων για πιο οικονομικές επιλογές. Επίσης υπάρχουν πολυάριθμα εστιατόρια, τα οποία σερβίρουν τοπική και διεθνή κουζίνα και προσφέρουν εξαιρετικής ποιότητας φαγητό.

Κατά τη διάρκεια των διαφόρων θερινών φεστιβάλ, οι τουρίστες έχουν τη δυνατότητα να απολαύσουν κλασική όπερα κάτω από τα αστέρια στο χώρο του μεσαιωνικού κάστρου με θέα στο λιμάνι της Πάφου. Μπορούν ακόμα να χορέψουν στους πιο σύγχρονους ρυθμούς σε μια πληθώρα κέντρων διασκέδασης ,που

αποτελούν κομμάτι της πλούσιας νυχτερινής ζωής της νέας πόλης (www.visitpafos.org.cy).

Γεροσκήπου: ο Ιερός Κήπος

Σύμφωνα με τη μυθολογία, ο Δήμος Γεροσκήπου βρίσκεται κοντά στον τόπο γέννησης της Αφροδίτης. Η ονομασία του προέρχεται από τον αρχαίο "Ιερό Κήπο", που ήταν αφιερωμένος στη θεά. Οι τουρίστες μπορούν να ζήσουν το μύθο της θεάς ψηλά στο λόφο όπου έστεκε κάποτε το ιερό της, ένα από τα πιο πολυτιμημένα μέρη του αρχαιοελληνικού κόσμου, λόγω της σύνδεσής του με τη λατρεία της Αφροδίτης.

Πλάι στον δρόμο υπάρχουν πάγκοι όπου πλανόδιοι πωλούν χειροτεχνήματα, όπως καλάθια και κεραμικά, για τα οποία είναι σήμερα φημισμένη η Γεροσκήπου. Επιπλέον υπάρχει και το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης για μια εντυπωσιακή απεικόνιση της παραδοσιακής κυπριακής ζωής (www.visitpafos.org.cy).

Πέγεια: βυζαντινά θαύματα

Η Πέγεια, που βρίσκεται σε μια πλαγιά με θέα στη θάλασσα, είναι γνωστή για τις πηγές της στη γραφική πλατεία του χωριού, μια όμορφη κατασκευή με χαρακτηριστικές αψίδες, όπου τον παλιό καιρό οι γυναίκες συνήθιζαν να συναντιούνται για να πλύνουν τα ρούχα τους και να φέρουν νερό. Το χωριό φημίζεται για την εκπληκτική του θέα, ενώ η ακτή που βρίσκεται ακριβώς από κάτω διαθέτει μία από τις καλύτερες αμμώδεις παραλίες της περιοχής της Πάφου, τον Κόλπο των Κοραλλίων, ο οποίος κάθε χρόνο βραβεύεται με γαλάζια σημαία για την ποιότητα των νερών του (www.visitpafos.org.cy).

Πόλη Χρυσοχούς: η φύση στα καλύτερά της

Οι τουρίστες μπορούν να ζήσουν την εμπειρία της πραγματικής χαλάρωσης στην περιοχή της Πόλης Χρυσοχούς, τη λιγότερο αναπτυγμένη ακτή της Κύπρου. Το Εθνικό Πάρκο του Ακάμα έλκει τους φυσιολάτρες, αλλά και όσους αναζητούν

γαλήνη και ησυχία. Περιοχή εξαιρετικής ομορφιάς με βραχώδη ακρωτήρια, αμμώδεις κολπίσκους και, βεβαίως, τα "Λουτρά της Αφροδίτης" (www.visitpafos.org.cy).

4.4.ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με μελέτες, οι περισσότεροι τουρίστες επισκέπτονται Κύπρο για αναψυχή, ενώ το φως του ήλιου και της θάλασσας είναι τα πιο σημαντικά κίνητρα για να επιλέξουν το νησί ως προορισμό. Παρ' όλα αυτά, η Κύπρος στοχεύει στην επέκταση της με τις «ειδικές μορφές τουρισμού», η οποία περιλαμβάνει τον πολιτιστικό τουρισμό, τον τουρισμό υγείας και ευημερίας, τον συνεδριακό τουρισμό, το θρησκευτικό τουρισμό, τον αγροτουρισμό, το γαμήλιο τουρισμό και τον αθλητικό τουρισμό (Έρευνα για την ανταγωνιστικότητα και τις προοπτικές του Κυπριακού τουρισμού, 2013).

Κύρια πλεονεκτήματα της Κύπρου ως προορισμού για τον πολιτιστικό τουρισμό είναι ο πολιτισμός και η κληρονομιά της, οι αρχαιολογικοί χώροι, η εύκολη πρόσβαση στο νησί. Ο τουρισμός υγείας είναι μια πολύ δημοφιλή μορφή του τουρισμού για την Κύπρο, κυρίως λόγω της υψηλής ποιότητας των υπηρεσιών και των διευκολύνσεων που παρέχονται. Ο θρησκευτικός τουρισμός αυξάνεται, κυρίως λόγω της εύκολης πρόσβασης στις εκκλησίες. Η ζήτηση για θρησκευτικό τουρισμό οφείλεται κυρίως στις βόρειες Ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Ρωσία, η οποία έχει παρόμοιες θρησκευτικές πεποιθήσεις με την Κύπρο (Cyprus Tourism Market Report, 2015).

Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια καινούρια φιλοσοφία στον τομέα του τουρισμού και περιλαμβάνει όλες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες προσελκύουν τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα. Τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει αφορούν την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την αποφυγή των κλασικών τουριστικών προσφορών, τη συμβολή του επισκέπτη στη διατήρηση των οικοσυστημάτων, την αλληλεπίδραση του ανθρώπου με τα πολιτιστικά μνημεία, τη στήριξη των αγροτικών περιοχών και τέλος την επίλυση του εποχιακού τουρισμού. Όπως γίνεται εύκολα κατανοητό, οι τουριστικοί προορισμοί προσανατολίζονται πλέον στην προσέλκυση εναλλακτικών τουριστών, θεωρώντας ότι με αυτό τον τρόπο θα επωφεληθούν της προσέλκυσης επισκεπτών, αποφεύγοντας ταυτόχρονα τις αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού

τουρισμού. Πολλές φορές άλλωστε, οι τουρίστες που επιλέγουν τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού ανήκουν στην κατηγορία των υψηλών εισοδημάτων και μπορούν να καταναλώσουν πολύ περισσότερα χρήματα από τους ταξιδιώτες που επισκέπτονται μια τοποθεσία απλά για να διασκεδάσουν (Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π., Γκρίμπα, Ε., 2011).

Πιο αναλυτικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που υπάρχουν στην Πάφο είναι :

Τουρισμός υπαίθρου

Ο Τουρισμός Υπαίθρου αξιολογείται ως ειδικό προϊόν υψηλής προτεραιότητας με κεντρικούς άξονες την φύση και τον πολιτισμό. Αξιοποιεί την πολιτισμική και περιβαλλοντική ποικιλομορφία της Πάφου συμβάλλοντας έτσι στην επανατοποθέτησή της σαν ποιοτικό προορισμό (Επικαιροποιημένη Στρατηγική Τουρισμού, 2011).

Αθλητικός τουρισμός

Υπάρχουν άφθονες αθλητικές εγκαταστάσεις για εξυπηρέτηση αθλητικού τουρισμού και πρόσφατα αναβαθμίστηκαν οι εγκαταστάσεις ποδοσφαίρου και κολύμβησης στην επαρχία Πάφου. Επιπλέον, γενικά η Κύπρος φιλοξενεί ομάδες ποδοσφαίρου και άλλες αθλητικές ομάδες, κυρίως τον χειμώνα και τη περίοδο χαμηλής τουριστικής κίνησης (Επικαιροποιημένη Στρατηγική Τουρισμού, 2011).

Τουρισμός γκολφ

Ο τουρισμός γκολφ έχει αναπτυχθεί πολύ, κυρίως για την αποφυγή της εποχικότητας του τουρισμού. Ο τουρισμός γκολφ επισκέπτεται κυρίως την Πάφο τους χειμερινούς μήνες (Επικαιροποιημένη Στρατηγική Τουρισμού, 2011).

Γάμοι και ταξίδια του μέλιτος

Το τμήμα αγοράς γάμων περιλαμβάνει τόσο τα ταξίδια για τέλεση πολιτικών και θρησκευτικών γάμων, όσο τα ταξίδια για το μήνα του μέλιτος. Οι κύριες αγορές είναι

το Ηνωμένο Βασίλειο / Ιρλανδία, το Ισραήλ, ο Λίβανος και η Ρωσία (Επικαιροποιημένη Στρατηγική Τουρισμού, 2011).

Περιπατητικός τουρισμός

Το προϊόν τουρισμού φύσης, περιλαμβάνει θεματικά μονοπάτια της φύσης και προβάλλεται με διάφορα μέσα τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό. Στην Κύπρο έχουν φιλοξενηθεί ομάδες δημοσιογράφων και τουριστικών πρακτόρων με εξειδίκευση στον περιπατητικό τουρισμό, οι οποίες συμμετείχαν σε εκπαιδευτικά προγράμματα γνωριμίας με την κυπριακή φύση και την γαστρονομία (Ετήσια έκθεση ΚΟΤ, 2014). Στην Πάφο συγκεκριμένα υπάρχουν πολλές διαδρομές σε όμορφες τοποθεσίες.

Πολιτιστικός τουρισμός

Η κουλτούρα και η πολιτιστική κληρονομιά του νησιού φαίνεται ότι είναι οι πιο σημαντικές παρακαταθήκες, καθώς ο πολιτιστικός τουρισμός παραμένει η σημαντικότερη ειδική μορφή τουρισμού. Η Πάφος προσφέρει αρχαία ιστορικά μνημεία και έχει χαρακτηριστεί ολόκληρη η πόλη ως μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς από την UNESCO (Επικαιροποιημένη Στρατηγική Τουρισμού, 2011).

Θρησκευτικός τουρισμός

Η αύξηση του ρεύματος τουριστών από τη Ρωσία και τις άλλες ρωσόφωνες χώρες δημιούργησε, ως ήταν αναμενόμενο λόγω των κοινών θρησκευτικών πεποιθήσεων, σημαντική ζήτηση του λεγόμενου θρησκευτικού τουρισμού. Στα πλεονεκτήματα περιλαμβάνονται η καθαριότητα και η ευπρέπεια των θρησκευτικών χώρων, οι υπηρεσίες ξενάγησης καθώς και η ευκολία πρόσβασης (Επικαιροποιημένη Στρατηγική Τουρισμού, 2011).

Τουρισμός Υγείας & Ευεξίας

Ο Τουρισμός Υγείας & Ευεξίας αποτελεί μια ευχάριστη έκπληξη και αυτό συμβαίνει κυρίως λόγω της δημοτικότητάς του. Αξίζει να αναφερθεί ότι ο Τουρισμός Υγείας & Ευεξίας φαίνεται να ξεπερνά σε δημοτικότητα άλλες ειδικές μορφές που θεωρούνταν πιο ισχυρές, όπως ο αθλητικός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός και ο αγροτουρισμός. Στα πλεονεκτήματα της συγκεκριμένης ειδικής μορφής τουρισμού περιλαμβάνονται η ποιότητα των υπηρεσιών, η ποιότητα των εγκαταστάσεων καθώς και η ποιότητα των συμπληρωματικών/περεμφερών υπηρεσιών (Επικαιροποιημένη Στρατηγική Τουρισμού, 2011).

Γαστρονομικός τουρισμός και οινοτουρισμός

Πολλοί τουρίστες επισκέπτονται την Κύπρο αλλά και την Πάφο για να γευτούν την πλούσια κυπριακή κουζίνα αλλά και το κρασί της για το οποίο φημίζεται (Ερευνα για την ανταγωνιστικότητα και τις προοπτικές του Κυπριακού τουρισμού, 2013).

Ποδηλατικός τουρισμός

Για εκείνους που επιθυμούν να συνδυάσουν υγιεινή ζωή και αναψυχή, η Πάφος τους δίνει την ευκαιρία να απολαύσουν τις διακοπές τους με την ποδηλασία. Η Κύπρος έχει να προσφέρει πολλά στον ποδηλάτη. Τα ορεινά της Πάφου προσφέρουν ιδανικό έδαφος για ποδηλασία, εκπληκτική θέα, ήσυχους ασφαλοστρωμένους δρόμους και ακόμα πιο ήσυχα μονοπάτια καθώς και φρέσκο, καθαρό αέρα. Τα χωριά, διατηρώντας τη γραφικότητά τους, με τις ιστορικές εκκλησίες τους αποτελούν τέλεια σημεία για στάση (www.visitpafos.org.cy).

Συνεδριακός τουρισμός

Χάρη στο ήπιο κλίμα της, τις σύγχρονες τηλεπικοινωνίες και τις τουριστικές υποδομές, η Πάφος αποτελεί την τέλεια επιλογή για συνεδριάσεις. Στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και με δικό της διεθνές αεροδρόμιο, είναι μόνο μια σύντομη πτήση μακριά από τις περισσότερες πόλεις της Ευρώπης και Μέσης Ανατολής. Η αφθονία

υψηλής ποιότητας ξενοδοχείων δίπλα στη θάλασσα προσφέρει ποικιλία πολυτελών εγκαταστάσεων, που δημιουργήθηκαν ειδικά για αυτόν τον σκοπό και εξυπηρετούν όλους τους τύπους συνεδριάσεων, από μικρά σεμινάρια λίγων ατόμων μέχρι ευρείας κλίμακας συνέδρια έως και χιλίων ατόμων, παρέχοντας όλες τις απαραίτητες υπηρεσίες υποστήριξης (www.visitpafos.org.cy).

5.ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΑΘΟΥ

5.1.ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

- Δάσος του Ακάμα/ Παραλία Ακάμα
- Φαράγγι του Άβακα
- Θαλασσινές σπηλιές
- Πλοίο EDRO III
- Πέτρα του ρωμιού
- Λουτρά της Αφροδίτης
- Λουτρά του Άδωνη

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

- Παραδοσιακή αρχιτεκτονική στο χωριό Σίμου
- Αρχαιολογικός οικισμός Λέμπας
- Μεσαιωνική έπαυλη Λουζινιανών

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ

- Το κάστρο της Πάφου
- Τάφοι των Βασιλέων
- Παλαίπαφος (Κούκλια)
- Ο Ναός της Αφροδίτης
- Ωδείο Πάφου
- Αρχαιολογικό πάρκο - Ψηφιδωτά
- Σαράντα Κολώνες Κάστρο
- Οθωμανικά λουτρά
- Το Ασκληπιείο
- Πλατεία Δημαρχείου

- Πατρική Κατοικία Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'

ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

- Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο Πάφου
- Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Γεροσκήπου
- Βυζαντινό Μουσείο Ιεράς Μητροπόλεως Πάφου
- Εθνογραφικό Μουσείο
- Μουσείο Ψαθοπλεκτικής -Υφαντών Φύτης
- Μουσείο Καλαθοπλεκτικής Ίνειας
- Τοπικό Μουσείο Παλαίπαφου, Κούκλια
- Μουσείο Ευαγόρα Παλληκαρίδη στη Τσάδα

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

- Εκκλησία Αγία Σολομονής
- Ο Άγιος Γεώργιος
- Εκκλησία Χρυσοπολίτισσας αφιερωμένη στην Αγία Κυριακή
- Εκκλησία Θεοσκέπαστη
- Εκκλησία Αγίας Παρασκευής
- Μονή Χρυσορρογιάτισσας
- Μοναστήρι του Αγίου Νεοφύτου
- Ιερά Μητρόπολη Πάφου
- Εκκλησία Παναγίας Χρυσελεύσας

5.2.ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Πιο κάτω ακολουθεί η περιγραφή των στοιχείων πολιτισμού της Πάφου τα οποία θα συμπεριλαμβάνονται στις πολιτιστικές διαδρομές που προτείνονται:

ΦΥΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Δάσος του Ακάμα/ παραλία Ακάμα

Τα όρια της περιοχής καλύπτουν περίπου μια έκταση 17000 εκταρίων, από τα οποία 7000 εκτάρια είναι κρατική δασική γη. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία χλωρίδας και πανίδας, φυσικές ακρογιαλιές και απόκρημνες βουνοπλαγιές. Στην περιοχή αυτή οι τουρίστες μπορούν να πάνε εκδρομή, πεζοπορία, καταδύσεις, κολύμπι, ψάρεμα, ιππασία, μελέτη της φύσης, φωτογράφιση κλπ (<http://www.moa.gov.cy>).

Φαράγγι του Άβακα

Το φαράγγι του Άβακα βρίσκεται στο χωριό Πέγεια. Το φαράγγι δημιουργήθηκε από συνεχή διαβρωτική δραστηριότητα στα διαβιβρωσκόμενα, επικλινή ασβεστολιθικά βράχια που αποτελούνται από εύφορο, αλευρώδες έδαφος, κοραλλιογενή και κοκκώδη ασβεστόλιθο και λάσπη μπεντονίτη. Το φαράγγι αποτελεί επίσης περιοχή εντός του δικτύου NATURA 2000. Εκεί υπάρχει και ένα μονοπάτι της φύσης, εντός του δάσους της Πέγειας, στο οποίο μπορούν οι επισκέπτες να δουν ενδημικά φυτά και πολλά είδη πανίδας (<http://www.visitcyprus.com>).

Πηγή: <http://www.visitcyprus.com>

Θαλασσινές σπηλιές

Στο παραλιακό μέτωπο της Πάφου, στην περιοχή της Πέγειας, υπάρχει ένα τοπίο μοναδικό, εξαιρετικής ομορφιάς, γεωλογικού και βιολογικού ενδιαφέροντος. Η περιοχή ονομάζεται «κανταρκαστοί» και χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη παράκτιων σχηματισμών, σπηλαίων, πέτρινων στοών και εγκολπώσεων. Οι σχηματισμοί αυτοί είναι ανεκτίμητης αξίας, αφού για να δημιουργηθούν χρειάστηκαν χιλιάδες χρόνια. Κατά μήκος του κόλπου, έχουν σχηματιστεί ψηλά, βραχώδη ακρογιάλια, που μερικές φορές φτάνουν σε ύψος τα 20 μέτρα, μικρές και μεγάλες σπηλιές που «ρουφούν» το νερό της θάλασσας, καθώς και διάσπαρτες μικρές βραχονησίδες (www.bigcyprus.com.cy).

Πηγή: www.bigcyprus.com.cy

Πλοίο EDRO III

Το ναυάγιο του πλοίου EDRO III βρίσκεται στην Πέγεια μόλις 200 μέτρα από τις θαλασσινές σπηλιές. Η περιοχή είναι προστατευόμενη και ενταγμένη στο πρόγραμμα NATURA 2000. Το πλοίο EDRO III βρίσκεται προσαραγμένο στα βράχια της Πέγειας από το 2011, εξαιτίας θαλασσοταραχής που το έφερε σχεδόν στην ακτή, με το ναυάγιο από τότε να αποτελεί πόλο έλξης για πολλούς τουρίστες, αλλά και σημείο αναφοράς για την Πέγεια και ολόκληρη την Πάφο, αφού μέχρι και πολιτικοί γάμοι γίνονται με φόντο το καράβι (www.pafospress.com).

Πηγή: pafospress.com

Πέτρα του Ρωμιού

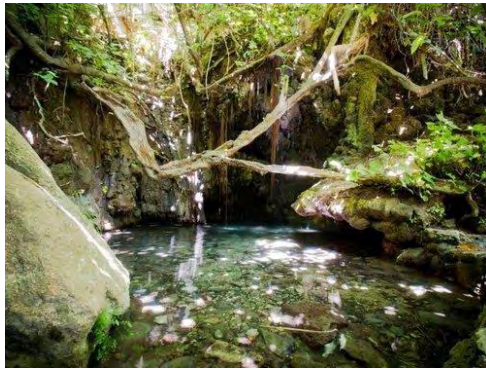
Η μυθική γενέτειρα της Αφροδίτης, γνωστή ως "Πέτρα του Ρωμιού", είναι ένας ενδιαφέρον γεωλογικός σχηματισμός τεράστιων βράχων κατά μήκος μιας από τις πιο όμορφες ακτές του νησιού, στη νοτιοδυτική ακτή της Επαρχίας Πάφου. Σύμφωνα με τον μύθο, η αρχαία ελληνίδα θεά του έρωτα και της ομορφιάς Αφροδίτη γεννήθηκε από τον αφρό της θάλασσας στο σημείο αυτό. Ο θρύλος λέει ότι αναδύθηκε από τα κύματα κι ένα όστρακο τη συνόδευσε στη συγκεκριμένη παραλία. Τα γιγαντιαία πετρώματα, τα οποία βρίσκονται στην ίδια θέση, συνδέονται και μ' έναν άλλο πιο πρόσφατο θρύλο, σύμφωνα με τον οποίο ο βυζαντινός ήρωας Διγενής Ακρίτας τα έριξε εκεί για να κρατήσει μακριά τους Σαρακηνούς Άραβες (7ο - 10ο αιώνα). Το όνομα Πέτρα του Ρωμιού προέρχεται από τον ήρωα αυτόν (<http://www.visitcyprus.com>).

Πηγή: www.google.com

Λουτρά της Αφροδίτης

Το τοπίο αυτό βρίσκεται στην ανατολική πλαγιά του Ακάμα, στο σημείο που καταλήγει η στενή πεδιάδα της Χρυσοχούς και αρχίζουν οι απότομοι βράχοι της χερσονήσου. Στα Λουτρά της Αφροδίτης, σύμφωνα με το μύθο, λουζόταν η «σημαντικότερη θεά των αρχαίων Κυπρίων», η θεά του Έρωτα, η Αφροδίτη. Ο βράχος που καλύπτει τη λίμνη σχηματίζει μια σπηλιά καλυμμένη με πυκνή βλάστηση, γεγονός που καθιστά την πηγή και την λίμνη ως «μόνιμα σκιερές». Χωρίς αμφιβολία, τα Λουτρά της Αφροδίτης είναι ένα από τα σαγηνευτικότερα τοπία σ' ολόκληρο το νησί. Πλήθος επισκεπτών απολαμβάνουν καθημερινά το μοναδικό τοπίο και λούζονται στα νερά της λατρευτής θεάς (www.cyprushighlights.com).

Πηγή: www.google.com

Λουτρά του Άδωνη

Στη Κοίλη, ένα χωριό της επαρχίας Πάφου, στο οποίο ρέει ο μικρός χείμαρρος Μαυροκόλυμπος, μαζεύονται τα νερά γύρω από τις χαράδρες και έτσι σχηματίζουν ένα μικρό καταρράκτη. Τα νερά αυτά με το πέρασμα των αιώνων, διάβρωσαν το έδαφος και σχημάτισαν μια μικρή λίμνη. Ο ιδιοκτήτης του χώρου αυτού, ονόμασε τη λίμνη που δημιουργήθηκε ως "Λουτρά του Άδωνη". Οι τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες, μπορούν να αναρριχηθούν στον απότομο κατακόρυφο βράχο που δεσπόζει εκεί, ισορροπώντας στα σχοινιά για να κάνουν βουτιές στα κρύα νερά της λίμνης (<http://www.cyprusalive.com>).

Πηγή: www.google.com

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Παραδοσιακή αρχιτεκτονική στο χωριό Σίμου

Η Σίμου είναι χωριό στην επαρχία Πάφου και βρίσκεται 26 χιλιόμετρα βόρεια από την πόλη της Πάφου. Το χωριό βρίσκεται κτισμένο στην κορυφή της δυτικής πλαγιάς της κοιλάδας του ποταμού Σταυρού της Ψώκας ή Σκαρφού και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να παρέχει καταπληκτικές εικόνες από την κοιλάδα και τη γύρω περιοχή. Η Σίμου, εκτός από τον παλιό πυρήνα του χωριού και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική του, έχει πολλές τοποθεσίες τις οποίες ο τουρίστας αξίζει να επισκεφθεί. Υπάρχει το Ενετικό γεφύρι του Σκαρφού και οι αρχαίοι νερόμυλοι. Φθάνοντας στο χωριό θα πρέπει να περπατήσει στους δρόμους του για να ανακαλύψει τις δεκάδες πετρόκτιστες βρύσες, από τις οποίες οι παλιοί κάτοικοι της Σίμου προμηθεύονταν το νερό για τα σπίτια τους. Στην διαδρομή του θα βρει τον παλιό ελιόμυλο και τις τεράστιες μολόπετρες του (www.ix-andromeda.com).

Πηγή: www.ix-andromeda.com

Αρχαιολογικός οικισμός της Λέμπας

Ο χαλκολιθικός οικισμός Λέμπας βρίσκεται 7,4 χιλιόμετρα βόρεια της Κάτω Πάφου και λίγο έξω από το ομώνυμο χωριό. Πιστεύεται ότι έχει οικοδομηθεί κατά την χαλκολιθική περίοδο του νησιού, αφού σε αυτόν βρέθηκαν μετά από ανασκαφή, εργαλεία και ειδώλια τα οποία χρονολογούνται από εκείνη τη περίοδο. Ανάμεσα τους είναι και ένα ειδώλιο το οποίο φέρει γυναικεία μορφή και το οποίο ονόμασαν «η Κυρά της Λέμπας», αποδεικνύοντας έτσι ότι η Κύπριοι από την προϊστορική εποχή είχαν σαν Θεά μία γυναίκα. Για σκοπούς έρευνας και μελέτης έχουν αναστηλωθεί 7 κατοικίες με τα ίδια υλικά και με την ίδια όπως πιστεύεται τεχνική, που χρησιμοποίησαν οι προϊστορικοί άνθρωποι. Ο πειραματικός οικισμός ,αλλά και όλος ο αρχαιολογικός χώρος, μπορεί να αποτελέσει ένα πολύ όμορφο προορισμό (www.ix-andromeda.com).

Πηγή: www.google.com

Μεσαιωνική έπαυλη Λουζινιανών

Η έπαυλη των Λουζινιανών δεσπόζει πάνω από την παράκτια πεδιάδα. Αυτό το στρατηγικό σημείο επέλεξαν οι Λουζινιανοί βασιλιάδες για να κτίσουν τον 13ο αι. Το διοικητικό κέντρο των βασιλικών εκτάσεων της περιοχής που παρήγαν ζαχαροκάλαμο. Μετά το 1571 η έπαυλη μετατρέπεται στο αρχοντικό του τούρκικου τσιφλικιού των Κουκλιών. Από τις μεσαιωνικές κατασκευές σώζονται μόνο ορισμένα μέρη από τον πύργο της πύλης και την ανατολική και νότια πτέρυγα, ενσωματωμένα σε κτίσματα της Οθωμανικής περιόδου. Η βόρεια, η δυτική και μέρος της ανατολικής πτέρυγας χρονολογούνται από την Τουρκοκρατία. Ανασκευάστηκαν, μαζί με τη δυτική πτέρυγα που είχε καταρρεύσει, από το Τμήμα Αρχαιοτήτων για να στεγάσουν το αρχαιολογικό μουσείο και τις αποθήκες του. Η ανατολική πτέρυγα της έπαυλης ξεχωρίζει (www.ix-andromeda.com).

Πηγή: www.ix-andromeda.com

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ

Το κάστρο

Το κάστρο τη Πάφου ήταν αρχικά βυζαντινό οχυρό που χτίστηκε για να προστατεύει το λιμάνι. Ξαναχτίστηκε από τους Λουζινιανούς τον 13ο αιώνα, κατεδαφίστηκε από τους Ενετούς το 1570 κατά την οθωμανική εισβολή και χτίστηκε ξανά από τους Οθωμανούς, αφού κατέλαβαν το νησί τον 16ο αιώνα. Αρχικά, ο ρόλος αυτός ανήκε

στο φρούριο των Σαράντα Κολόνων, τα ερείπια του οποίου βρίσκονται μερικές εκατοντάδες μέτρα πιο βόρεια. Κατά τη μακρά ιστορία του, το κάστρο της Πάφου χρησιμοποιήθηκε μεν για λόγους προστασίας καθώς, επίσης, ως φυλακές, αλλά και ως χώρος αποθήκευσης αλατιού κατά την περίοδο που το νησί ήταν βρετανική αποικία. Το 1935 ανακηρύχθηκε αρχαίο μνημείο και σήμερα θεωρείται ως ένα από τα εμβλήματα της επαρχίας της Πάφου.

Στην πλατεία ακριβώς μπροστά από το κάστρο λαμβάνουν χώρα πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως και το Φεστιβάλ "Αφροδίτη" της Πάφου κάθε Σεπτέμβριο. Στο πλαίσιο του φεστιβάλ αυτού παρουσιάζονται διαφορετικές όπερες κάθε χρονιά, οι οποίες σκηνοθετούνται από διεθνούς φήμης καλλιτέχνες, με το κάστρο να αποτελεί συνήθως μέρος των σκηνικών (<http://www.visitpafos.org.cy>).

Πηγή: www.google.com

Τάφοι των Βασιλέων

Διασκορπισμένοι σε μια τεράστια έκταση, οι εντυπωσιακοί υπόγειοι τάφοι χρονολογούνται από τον τέταρτο αιώνα π.Χ. Έχουν λαξευτεί μέσα σε συμπαγή βράχο ενώ κάποιοι είναι διακοσμημένοι με κίονες δωρικού ρυθμού. Παρά το γεγονός ότι στους τάφους αυτούς είχαν θαφτεί υψηλοί αξιωματούχοι και όχι βασιλείς, η μεγαλοπρέπειά τους έδωσε στην τοποθεσία αυτή την ονομασία (<http://www.visitpafos.org.cy>).

Πηγή: www.google.com

Παλαίπαφος (Κούκλια)

Η πόλη της Παλαιπάφου καταλάμβανε το χώρο του σημερινού χωριού Κούκλια, το οποίο βρίσκεται κοντά στις εκβολές του ποταμού Διαρίζου, 16 χιλιόμετρα ανατολικά της σημερινής πόλης της Πάφου. Η Παλαίπαφος και η γύρω περιοχή σχετίζονται με μια πανάρχαια λατρευτική παράδοση που συνδέεται με τη «Μεγάλη θεά» της γονιμότητας, την μετέπειτα Αφροδίτη, η οποία φαίνεται ότι λατρευόταν στην Κύπρο ήδη από τη Χαλκολιθική περίοδο (3900-2500 π.Χ.). Το Σεπτέμβριο του 1980 η Παλαίπαφος, μαζί με τη Νέα Πάφο, εντάχθηκαν στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO (<http://www.mcw.gov.cy>).

Πηγή: www.google.com

Ο Ναός της Αφροδίτης

Η Παλαίπαφος, που σημαίνει παλιά Πάφος, ήταν ένα από τα πιο τιμημένα προσκυνηματικά κέντρα του αρχαίου ελληνικού κόσμου και, κάποτε, πόλη-βασίλειο της Κύπρου. Εκεί έστεκε το περίφημο ιερό της Αφροδίτης, τα αρχαιότερα ερείπια του οποίου χρονολογούνται από το 12ο αιώνα π.Χ. Το Ιερό της Αφροδίτης ήταν ένα από τα σημαντικότερα και πιο ξακουστά θρησκευτικά κέντρα του αρχαίου κόσμου. Τα κατάλοιπα του Ιερού περιλαμβάνουν δύο ομάδες κτιρίων. Στα νότια σώζεται το αρχαιότερο ιερό, το Ιερό Ι, που χρονολογείται γύρω στα τέλη της Ύστερης Εποχής του Χαλκού (<http://www.kouklia.org.cy>).

Πηγή: www.google.com

Ωδείο Πάφου

Το μόνο διατηρημένο αμφιθέατρο στην Πάφο βρίσκεται στην περιοχή της Κάτω Πάφου, στο Αρχαιολογικό Πάρκο. Αυτό το αρχαίο θέατρο είναι αρκετά καλά διατηρημένο παρά το γεγονός ότι αυτό το ιστορικό μνημείο χρονολογείται τον 2ο π.Χ. αιώνα. Το αμφιθέατρο, που χρονολογείται από την Ελληνιστική περίοδο, έχει σύγχρονη μορφή και ανήκει στους Ρωμαίους. Το θέατρο ήταν σχεδόν όλο λαξευμένο στο βράχο, και το κατώτερο μέρος αποτελείται εξ' ολοκλήρου από πέτρες. Το θέατρο έχει ένα μεγάλο τετράγωνο χώρο, διακοσμημένο με μαρμάρινες κολόνες στην περίμετρο, από τις οποίες μέχρι τώρα έχουν διατηρηθεί μόνο θραύσματα. Το Ωδείο υπέστη σοβαρές ζημιές από το σεισμό. Σήμερα το θέατρο έχει αποκατασταθεί και εν

μέρει ανακατασκευαστεί. Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες εκεί ανεβάζονται ελληνικές τραγωδίες, παραστάσεις όπερας, φεστιβάλ και θεατρικές παραστάσεις (blog.terrabook.com).

Πηγή: www.google.com

Αρχαιολογικό πάρκο - Ψηφιδωτά

Το Αρχαιολογικό Πάρκο της Κάτω Πάφου βρίσκεται κοντά στο λιμάνι και αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Κύπρου. Έχει συμπεριληφθεί στον κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ από το 1980. Το Αρχαιολογικό Πάρκο περιλαμβάνει χώρους και μνημεία από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι και το Μεσαίωνα, ενώ τα περισσότερα ερείπια χρονολογούνται στην Ρωμαϊκή Περίοδο. Τα περίτεχνα ψηφιδωτά δάπεδα των τεσσάρων ρωμαϊκών επαύλεων (τις οικίες του Διόνυσου, του Θησέα, του Αιώνα και του Ορφέα) αποτελούν το εντυπωσιακό επίκεντρο των ευρημάτων και απεικονίζουν σκηνές από την ελληνική μυθολογία. Το συγκρότημα περιλαμβάνει επίσης άλλα σημαντικά μνημεία, όπως το Ασκληπιείο, το Ωδείο, την Αγορά, τα ερείπια του Κάστρου με τις Σαράντα Κολώνες, τα ερείπια της Λιμενιώτισσας (μιας Παλαιοχριστιανικής Βασιλικής) και τους Τάφους των Βασιλέων (<http://www.visitcyprus.com>).

Πηγή: www.google.com

Σαράντα Κολώνες/Κάστρο

Τα ερείπια του μεσαιωνικού κάστρου, όπως και πολλά άλλα αξιοθέατα της Πάφου βρίσκονται στο Αρχαιολογικό Πάρκο Κάτω Πάφου. Αυτή τη στιγμή διατηρούνται μόνο τα θεμέλια και πολλές καμάρες. Όταν γίνονταν οι συχνές επιδρομές των Αράβων στην Πάφο, σκοπός του κάστρου ήταν για να προστατεύσει τους πολίτες από τις επιδρομές (blog.terrabook.com).

Πηγή: www.google.com

Οθωμανικά λουτρά

Κτίστηκαν το 1592 από τον Μεχμέτ Μπέη Εμπούμπεκιρ, διοικητή της Πάφου, και απετέλεσαν σημαντικό κοινωνικό κέντρο, τόσο για τους Τουρκοκύπριους όσο και για τους Ελληνοκύπριους κατοίκους του Κτήματος. Βρίσκονταν σε χρήση μέχρι το 1925 κι έχουν πρόσφατα αποκατασταθεί στην παλιά τους αίγλη από τον Δήμο Πάφου (www.cyprushighlights.com).

Πηγή: www.google.com

Το Ασκληπιείο

Το Ασκληπιείο της Νέας Πάφου ήταν ναός αφιερωμένος στον Ασκληπιό, το θεό της ιατρικής. Παράλληλα, λειτουργούσε ως αναρρωτήριο για τους ασθενείς οι οποίοι

κατέφυγαν εκεί. Το Ασκληπιείο οικοδομήθηκε το 2ο αι. μ.Χ. Λειτουργήσε μέχρι και τον 4ο αι. και καταστράφηκε από σεισμούς, μαζί με άλλα γειτονικά κτήρια, όπως το ωδείο και η αγορά της πόλης (www.cyprushighlights.com).

Πλατεία Δημαρχείου

Είναι το πιο σημαντικό σημείο αναφοράς στο Κέντρο Πόλης της Πάφου (Κτήμα). Το Δημαρχείο κτίστηκε μέσα στο Δημοτικό Κήπο, απέναντι από το Μνημείο της 28ης Οκτωβρίου 1940, που έστησε ο Δήμαρχος Γαλατόπουλος για να τιμήσει την αντίσταση των Ελλήνων κατά του φασισμού. Η ανέγερση του Δημοτικού Μεγάρου έγινε κατ' απομίμηση της αρχιτεκτονικής του Παρθενώνα, κατά τη διάρκεια της θητείας του Δημάρχου Ιάκωβου Ιακωβίδη το 1955 (<http://www.pafos.org.cy>).

Πατρική Κατοικία Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'

Η Πατρική Κατοικία του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' είναι ο χώρος όπου γεννήθηκε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ο Γ', ο πρώτος πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, στο χωριό Παναγιά της επαρχίας Πάφου. Το φτωχικό του σπίτι έχει μετατραπεί σε μουσείο. Συμπεριλαμβάνει έπιπλα και αντικείμενα που ανήκαν στην οικογένειά του. Η προτομή του Αρχιεπισκόπου βρίσκεται στο χώρο του προαύλιου της κοινότητας Παναγιάς (www.cyprushighlights.com).

ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο Πάφου

Το Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο Πάφου ιδρύθηκε το 1936. Στο Μουσείο εκτίθενται ευρήματα που προέρχονται από τις σημαντικότερες αρχαιολογικές θέσεις της πόλης και της Επαρχίας Πάφου και καλύπτουν όλη την ιστορία της Κύπρου, από τη νεολιθική εποχή μέχρι και την ενετοκρατία. Το Μουσείο διαθέτει συνολικά πέντε αίθουσες και ένα στέγαστρο στο προαύλιο, όπου βρίσκονται διάφορα ογκώδη λίθινα ευρήματα (<http://www.mcw.gov.cy>).

Πηγή: www.google.com

Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Γεροσκήπου

Ένα από τα αξιοθέατα του χωριού Γεροσκήπου είναι το μουσείο της λαϊκής τέχνης, όπου συλλέγονται μια εντυπωσιακή συλλογή της χειροτεχνίας και χειροτεχνήματα. Το μουσείο στεγάζεται σε ένα παλιό σπίτι, το οποίο εντυπωσιάζει λόγω της αρχιτεκτονικής και ιστορικής σημασίας του. Είναι γι' αυτό το λόγο που έγινε ένα από τα πρώτα κτίρια της λαϊκής αρχιτεκτονικής στο οποίο έχει αποδοθεί το καθεστώς του αρχαίου μνημείου. Το μουσείο εκθέτει αντικείμενα λαϊκής τέχνης από περιοχές της Πάφου και άλλα περιοχές της Κύπρου, που χρονολογούνται από τις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα. Πολλά στοιχεία που συλλέγονται, αντικατοπτρίζουν καλύτερα τη ζωή του αγρότη. Ορισμένοι χώροι της οικίας έχουν διαμορφωθεί έτσι ώστε να αναπαριστούν τα κλασικά μέρη ενός παραδοσιακού αγροτικού σπιτιού (<http://www.mcw.gov.cy>).

Πηγή: www.google.com

Βυζαντινό Μουσείο Ιεράς Μητροπόλεως Πάφου

Το Βυζαντινό Μουσείο Πάφου ιδρύθηκε το 1983 και στεγάζεται από το 1989 στην ανατολική πτέρυγα της Αρχιεπισκοπής, στην οδό Αγίου Θεοδώρου. Πρόκειται για το δεύτερο σπουδαιότερο στο είδος του μουσείο της Κύπρου, μετά το Βυζαντινό Μουσείο της Λευκωσίας. Η μεγαλύτερη συλλογή του μουσείου είναι οι εικόνες, των οποίων ο αριθμός υπερβαίνει τις εκατόν. Το μουσείο φιλοξενεί την παλαιότερη μέχρι σήμερα γνωστή φορητή εικόνα που διασώθηκε στην Κύπρο. Πρόκειται για την εικόνα της αγίας Μαρίας σε στάση δέησης και πλαισιωμένη από σκηνές του μαρτυρίου της. Επίσης, το μουσείο διαθέτει μια αξιόλογη συλλογή ειδών εκκλησιαστικής μεταλλοτεχνίας, που καλύπτει ένα χρονολογικό και καλλιτεχνικό φάσμα τεσσάρων αιώνων (17ος - 20ός αι.) (<http://www.imparhou.org>).

Πηγή: www.google.com

Εθνογραφικό Μουσείο

Είναι ένα ιδιωτικό εθνογραφικό μουσείο που ανήκει στην οικογένεια Ηλιάδη, το οποίο έως το 1971 ήταν γνωστό ως Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και ήταν πιθανόν το πλουσιότερο και καλύτερο ιδιωτικό μουσείο του νησιού. Αποτελείται από τη συλλογή του νεότερου Γεωργίου Ηλιάδη, ενός διανοούμενου με ενδιαφέρον στην αρχαιολογία, την ιστορία, τη λαϊκή τέχνη και τη λογοτεχνία, ο οποίος για περισσότερο από μισό αιώνα συνέλεγε θησαυρούς τέχνης από την ύπαιθρο της Κύπρου, ιδιαίτερα από την περιοχή της Πάφου, από την οποία καταγόταν. Στο εθνογραφικό μουσείο έχουν περιληφθεί κομμάτια του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, όπως φυσικές σπηλιές, ένας τάφος της ελληνιστικής εποχής λαξευμένος σε βράχο, μία τρεμιθιά, αρχιτεκτονικές τεχνοτροπίες που χρονολογούνται από το 1894 καθώς και ένα κιόσκι. Το Μουσείο αυτό έχει πενήντα χρόνια ζωής Άνοιξε στο κοινό το 1958. Ζωντανεύει τα ήθη, τα έθιμα, τις παραδόσεις, την κουλτούρα, με λίγα λόγια την Ιστορία του έθνους μας. Τελούνται πολιτικοί γάμοι και θρησκευτικοί γάμοι σε συνεργασία με την Αγγλικανική Εκκλησία στον ιδανικό χώρο του Μουσείου (www.visitpafos.org.cy).

Πηγή: www.google.com

Μουσείο Ψαθοπλεκτικής - Υφαντών Φύτης

Το Μουσείο Ψαθοπλεκτικής Φύτης βρίσκεται στο χωριό Φύτη της επαρχίας Πάφου, που είναι γνωστό για το δικό του ιδιαίτερο στυλ πλεξίματος από την εποχή του Μεσαίωνα. Τα υφάσματα που φτιάχνονται στο χωριό είναι γνωστά ως «Φυτιώτικα»

και ξεχωρίζουν για την πλούσια ποικιλία τους σε σχέδια και χρώματα. Δείγματα τέτοιων υφασμάτων εκτίθενται στο μουσείο, στο οποίο μπορεί επίσης να δει κανείς πώς φτιάχνονται τα υφάσματα, όπως και διάφορα είδη καλαθοπλεκτικής (<http://mouseia-pafou.blogspot.com>).

Πηγή: www.google.com

Μουσείο Καλαθοπλεκτικής Ίνειας

Η καλαθοπλεκτική, ως απλή τέχνη, είναι ένας από τους παλαιότερους κλάδους της χειροτεχνίας που ελάχιστα αλλοιώθηκε μέσα στο πέρασμα του χρόνου και χρησιμοποιείται έτσι μέχρι σήμερα. Μέχρι πρόσφατα η κατασκευή καλαθιών στις αγροτικές περιοχές ήταν μια τέχνη που την γνώριζαν σχεδόν όλοι, άντρες, γυναίκες και παιδιά. Η γνώση της τέχνης της καλαθοπλεκτικής ήταν απαραίτητη. Τα καλάθια συνήθως τα κατασκεύαζαν για πρακτικές καθημερινές ανάγκες, όπως τη συλλογή και μεταφορά γεωργικών προϊόντων. Σήμερα ένα από τα κέντρα κατασκευής ειδών καλαθοπλεκτικής είναι στην Ίνεια, στην επαρχία της Πάφου. Το Μουσείο Καλαθοπλεκτικής έχει μια αξιοσημείωτη συλλογή ειδών καλαθοποιίας. Εδώ επίσης φτιάχνονται διάφορα είδη καλαθοπλεκτικής (www.cyprushighlights.com).

Πηγή: www.google.com

Τοπικό Μουσείο Παλαίπαφου, Κούκλια

Το Μουσείο στεγάζεται στην ανατολική πτέρυγα της μεσαιωνικής έπαυλης των Λουζινιανών, η οποία βρίσκεται μέσα στον αρχαιολογικό χώρο των Κουκλιών. Τα ευρήματα εκτίθενται σε δύο αίθουσες της έπαυλης, μέσα από τις οποίες παρουσιάζονται αντικείμενα που βρέθηκαν κατά τις ανασκαφές του Ιερού της Αφροδίτης και της γύρω περιοχής, καθώς και τις νεκροπόλεις της ευρύτερης περιοχής (<http://www.mcw.gov.cy>).

Πηγή: www.google.com

Μουσείο Ευαγόρα Παλληκαρίδη στη Τσάδα

Ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης πρωταγωνιστεί σε διάφορες διαδηλώσεις κατά των Άγγλων. Το Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959 ανέλαβε την

ευθύνη για την αναπαλαίωση της οικίας του και τη μετατροπή της σε Μουσείο αφιερωμένο στον ήρωα του εθνικοαπελευθερωτικού μας αγώνα. Το έργο ολοκληρώθηκε και εγκαινιάστηκε το 2001. Στο πρώτο δωμάτιο της οικίας παρουσιάζεται η εικόνα της παραδοσιακής αγροτικής οικίας των μέσων του 20ου αιώνα, εποχή κατά την οποία έζησε ο ήρωας. Στο δεύτερο δωμάτιο παρουσιάζονται η ζωή και οι αγώνες του έφηβου-ήρωα της κυπριακής ελευθερίας. Μέσα από φωτογραφίες, επιστολές και κείμενα του ήρωα-ποιητή σκιαγραφείται το όλο ηθικό και ψυχικό μεγαλείο της προσωπικότητάς του (www.cyprushighlights.com).

Πηγή: www.google.com

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

Εκκλησία Αγία Σολομονής

Η εκκλησία της Αγίας Σολομονής, από τις πρώτες στην Κύπρο που είχε απορρίψει την ειδωλολατρία και αγκάλιασε τον Χριστιανισμό, βρίσκεται στην Κάτω Πάφο, στη λεωφόρο Αποστόλου Παύλου, σε απόσταση ενός χιλιομέτρου περίπου από το λιμάνι. Αποτελεί μέρος του μικρού υπόγειου συγκροτήματος θαλαμοειδών τάφων της Ελληνιστικής Περιόδου. Η περιοχή αποτελείται από μια υπαίθρια αυλή, που

περιβάλλεται από πέντε θαλάμους λαξευμένους στον βράχο, ένας από τους οποίους έχει και πηγή. Το δυτικό τμήμα έχει μια αψίδα στο δυτικό τοίχο και υπολείμματα από χριστιανικές τοιχογραφίες του 12ου αιώνα. Τα ονόματα των Σταυροφόρων του 13ου αιώνα είναι γραμμένα σε γύψο. Πάνω από τις κατακόμβες βρίσκεται ένα ιερό δέντρο, του οποίου τα κλαδιά κοσμούνται με πολύχρωμα κουρέλια και κομμάτια της ένδυσης, τα οποία τοποθετούν οι πιστοί στην Αγία. Πιστεύεται ότι το δέντρο έχει θεραπευτικές δυνάμεις (<http://www.visitcyprus.com>).

Πηγή: www.google.com

Ο Άγιος Γεώργιος

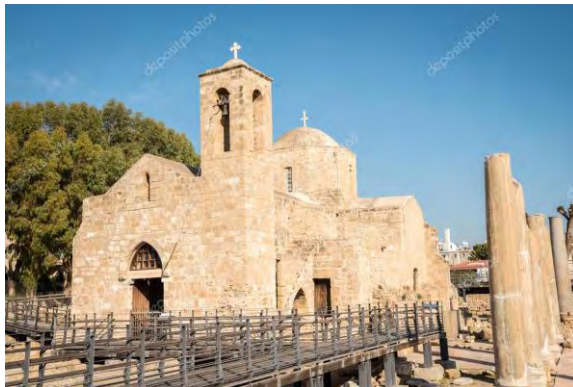
Ο Άγιος Γεώργιος της Πέγειας είναι ένα δημοφιλές προσκύνημα, στο ακρωτήριο Δρέπανον της Επαρχίας Πάφου. Μεταξύ του 1952 και 1955, το Τμήμα Αρχαιοτήτων ανέσκαψε τρεις παλαιοχριστιανικές βασιλικές και ένα λουτρόνα, που χρονολογούνται στον 6ο αιώνα μ.Χ. Στο φυσικό πλάτωμα που υπάρχει μεταξύ των βασιλικών και του κοιμητηρίου, αναπτύχθηκε το προσκύνημα του Αγίου Γεωργίου με τους χώρους διαμονής των προσκυνητών γύρω από το μονόχωρο ομώνυμο ναΐσκο, που χρονολογείται στα τέλη του 13ου-αρχές του 14ου αιώνα μ.Χ. Ο μεγάλος πετρόκτιστος τρουλλαίος ναός του Αγίου Γεωργίου κτίστηκε κατά τα νεώτερα χρόνια (www.cyprushighlights.com).

Πηγή: www.google.com

Εκκλησία Χρυσολίτισσας

Η εκκλησία βρίσκεται στο ανατολικό άκρο της πόλης, είναι η μεγαλύτερη από τις βασιλικές που έχουν ανασκαφεί στη Κύπρο και αποτελούσε τον καθεδρικό ναό και την έδρα του επισκόπου από τον 4ο μέχρι τον 7ο αιώνα. Κτίστηκε στα τέλη του 4ου αιώνα και καταστράφηκε από τις αραβικές επιδρομές, από τις οποίες υπέφερε για χρόνια το νησί. Στον περίβολο μπορεί κανείς να δει τη Στήλη του Αποστόλου Παύλου, στην οποία, σύμφωνα με την παράδοση μαстиγώθηκε, προτού ο Ρωμαίος κυβερνήτης Σέργιος Παύλος μνηθεί στο χριστιανισμό (www.ix-andromeda.com).

Πηγή: www.google.com

Εκκλησία Θεοσκέπαστη

Ο Ναός είναι κτισμένος πάνω σε βράχο και το κτίσιμο του τελείωσε το 1926. Τα εγκαίνια έγιναν το 1928. Το 1990 έγινε ευρείας κλίμακας συντήρηση του Ναού με την άμεση επίβλεψη του Μητροπολίτη Πάφου Χρυσοστόμου Β'. Είναι προσκύνημα γνωστό σε όλη την Κύπρο (www.bigcyprus.com.cy).

Πηγή: www.google.com

Εκκλησία Αγίας Παρασκευής

Η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής βρίσκεται στο χωριό Γεροσκήπου, 3,5 χιλιόμετρα ανατολικά της Πάφου. Πρόκειται για ένα εξαιρετικά σημαντικό δείγμα Βυζαντινής αρχιτεκτονικής που χρονολογείται στον 9ο αιώνα. Δεν έχει εξακριβωθεί κατά πόσο ο ναός αυτός είναι κτισμένος πάνω σε κατάλοιπα αρχαίου ναού της Αφροδίτης (<http://www.mcw.gov.cy>).

Πηγή: www.google.com

Μονή Χρυσορροιάτισσας

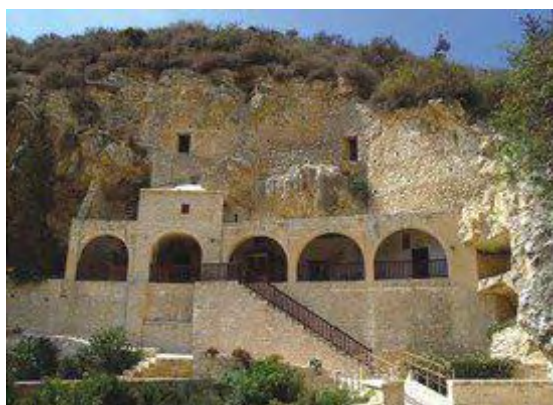
Η μεγαλοπρεπής και πανέμορφη ιστορική Μονή της Παναγίας της Χρυσορροιάτισσας ή Χρυσορροιάτισσας βρίσκεται περίπου δύο χιλιόμετρα νοτιοδυτικά του χωριού Πάνω Παναγιά στην Πάφο. Η Μονή πήρε το όνομα της από την εικόνα της Παναγίας, η οποία προσφέρει χρυσό γάλα από χρυσές ρώγες και για αυτό λέγεται χρυσογαλακτούσα και χρυσορροιάτισσα (<http://www.saint.gr>).

Πηγή: www.google.com

Μοναστήρι του Αγίου Νεοφύτου

Το μοναστήρι του Αγίου Νεοφύτου είναι το πιο σημαντικό της επαρχίας. Ιδρύθηκε από τον ίδιο τον Άγιο το 1170. Η σπηλιά που λάξευσε ο ίδιος στο βράχο και μετέτρεψε σε κελί και εκκλησία το 1159 είναι λίγο παλαιότερη. Τα περισσότερα από τα σημερινά κτήρια του μοναστηριού είναι καινούργια, καθώς χτίστηκαν μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1953. Η εκκλησία του μοναστηριού χτίστηκε στις αρχές του 16ου αιώνα σε ρυθμό φραγκοβυζαντινής βασιλικής με έναν τρούλο. Σε αυτήν σώζονται εξαιρετικές τοιχογραφίες του 16ου αιώνα. Η Εγκλείστρα, (η εκκλησία και το κελί) ήταν, επίσης, διακοσμημένη με έξοχες τοιχογραφίες που δημιούργησε το 1183 ο Θεόδωρος Αψευδής, υπό την επίβλεψη του ίδιου του Αγίου Νεοφύτου. Από τις τοιχογραφίες αυτές έχουν διασωθεί εκείνες που βρίσκονται στο κελί του αγίου και στην τράπεζα της Εγκλείστρας. Το ιερό της Εγκλείστρας αγιογραφήθηκε ξανά περίπου το 1200, ενώ κάποιες από τις τοιχογραφίες το 16ο αιώνα (<http://www.visitpafos.org.cy>).

Πηγή: www.google.com

Ιερά Μητρόπολη Πάφου

Η Εκκλησία της Πάφου ιδρύθηκε το 46 μ.Χ. από τους Αποστόλους Παύλο και Βαρνάβα. Η Πάφος τότε ήταν η πρωτεύουσα του νησιού και η έδρα του Ρωμαίου Ανθυπάτου. Εδώ ασπάστηκε το Χριστιανισμό ο πρώτος Ρωμαίος επίσημος διοικητής, ο Ανθύπατος Σέργιος Παύλος, γεγονός όχι μόνο σημαντικό για την Κύπρο, αλλά και

για την ιστορία και τον πολιτισμό όλης της ανθρωπότητας. Είναι η απαρχή της εξάπλωσης του χριστιανισμού σ' όλο τον κόσμο. Χαρακτηρίστηκε ως η πρώτη δυναμική και θριαμβευτική νίκη του χριστιανισμού στις ανώτερες τάξεις της ρωμαϊκής κοινωνίας (<http://www.imraphou.org>).

Πηγή: www.google.com

Εκκλησία Παναγίας Χρυσελεύσας

Η εκκλησία της Παναγίας Χρυσελεύσας βρίσκεται στο χωριό Έμπα, 3 χμ. βόρεια της Πάφου. Είναι τρίκλιτη με δύο τρούλους και αποτελεί συνδυασμό δύο εκκλησιών. Το ανατολικό τμήμα χτίστηκε για πρώτη φορά το 12ο αιώνα, πιθανόν στα ερείπια μιας πρώιμης χριστιανικής βασιλικής, ως ναός σε σχήμα σταυρού με τρούλο. Αργότερα, το 13ο αιώνα, επεκτάθηκε προς τα δυτικά με ένα κτίσμα εγγεγραμμένο σταυροειδές με τρούλο (<http://www.visitcyprus.com>).

Πηγή: www.google.com

5.3.ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Πιο κάτω παρουσιάζονται οι υπάρχουσες πολιτιστικές διαδρομές στην Κύπρο:

- Πολιτιστική Διαδρομή της Αρχαιότητας
- Πολιτιστική Διαδρομή Αφροδίτη
- Πολιτιστική Διαδρομή Του Χαλκού
- Πολιτιστική Διαδρομή Κύπρος-Βενετία
- Ανατολική Πολιτιστική Διαδρομή
- Δυτική Πολιτιστική Διαδρομή

Εκτός από τις πιο πάνω διαδρομές, υπάρχουν και 3 διαδρομές EDEN-European Destinations of Excellence (Άριστοι Ευρωπαϊκοί Προορισμοί), που διεξάγονται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος COSME, το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Μονάδα Τουρισμού. Είναι ένα Έργο που προάγει τα μοντέλα ανάπτυξης βιώσιμου τουρισμού σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση και εστιάζεται σε ετήσιους εθνικούς διαγωνισμούς επιλογής ενός τουριστικού «προορισμού αριστείας» από κάθε συμμετέχων κράτος μέλος. Μέσω της επιλογής των προορισμών αριστείας το EDEN, προάγει τις αξίες, την ποικιλομορφία και τα κοινά χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών τουριστικών προορισμών, ενώ παράλληλα βελτιώνει την προβολή των αναδυόμενων ευρωπαϊκών προορισμών, δημιουργεί πλατφόρμα για τη διάδοση ορθών πρακτικών σε ολόκληρη την Ευρώπη και προάγει τη δικτύωση μεταξύ των επιλεγμένων προορισμών αριστείας (www.cyprus-eden.com).

Στόχος του Έργου, στο οποίο συμμετέχουν 25 χώρες, μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και υποψήφιος για ένταξη χώρες, είναι να βραβεύονται αναδυόμενοι, σχετικά άγνωστοι προορισμοί. Με τον τρόπο αυτό, το EDEN βοηθά στην εξάπλωση των βιώσιμων πρακτικών που εφαρμόζονται στους Άριστους Ευρωπαϊκούς Προορισμούς και στη μετατροπή αυτών σε πόλους έλξης επισκεπτών ολόκληρο το χρόνο, καθώς και την αξιοποίησή τους από τους αρμόδιους φορείς ως ένα εργαλείο προβολής και προώθησής τους στο ευρύτερο κοινό (www.cyprus-eden.com).

Τη διαχείριση του προγράμματος EDEN στην Κύπρο έχει αναλάβει ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (ΚΟΤ). Από το 2007 ο ΚΟΤ διεξάγει εθνικό Διαγωνισμό επιλογής Άριστου Ευρωπαϊκού Προορισμού, σχετικά με το εκάστοτε θέμα.

Διαδρομές EDEN

- Πολιτιστική Διαδρομή EDEN 1
- Πολιτιστική Διαδρομή EDEN 2
- Πολιτιστική Διαδρομή EDEN 3

Πιο κάτω θα αναλυθούν οι πολιτιστικές διαδρομές που συμπεριλαμβάνουν την Πάφο:

Πολιτιστική Διαδρομή της Αρχαιότητας

Η διαδρομή αυτή ξεκινά από την ανατολική ακτή της αρχαίας πόλης του Κιτίου, στην Λάρνακα. Ο χώρος αυτός αποτελεί την πρώτη σαφή ένδειξη ότι οι Μυκηναίοι Έλληνες έφτασαν στην Λάρνακα τον 13ο αιώνα π.Χ. και οι Φοίνικες τον 9ο αιώνα π.Χ., εφόσον έχουν ανευρεθεί ναοί που χρονολογούνται από τις εποχές αυτές. Στη συνέχεια, η διαδρομή περνά από την περιοχή μεταξύ Λάρνακας και Λεμεσού, όπου ο παγκόσμιος ενδιαφέροντος νεολιθικός οικισμός της Χοιροκοιτίας βρίσκεται πάνω σ' ένα λόφο και ο οποίος σηματοδοτείται ξεκάθαρα από τις κατοικίες, που είναι κατασκευασμένες με κυλινδρικές πέτρες και λάσπη και οι οποίες αποτελούν το πρώτο δείγμα οικιών στο νησί. Η περιοχή είναι εξαιρετικά καλά διατηρημένη και αποτελεί ένα διατηρητέο Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ από το 1998. Λίγο πιο κάτω, στη νοτιοανατολική ακτή, βρίσκεται το αρχαίο ελληνορωμαϊκό Κούριο, το οποίο αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά αρχαία αξιοθέατα του νησιού και κατά την αρχαιότητα ήταν μια σημαντική πόλη-βασιλείο. Το θέατρο κτίστηκε τον 2ο αιώνα π.Χ. και επεκτάθηκε τον 2ο αιώνα μ.Χ.. Σήμερα, το θέατρο έχει συντηρηθεί πλήρως και χρησιμοποιείται για μουσικές και θεατρικές υπαίθριες παραστάσεις κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών. Έπειτα, ακολουθεί η περιοχή της Πάφου, η οποία συμπεριλαμβάνεται ολόκληρη στην Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά της ΟΥΝΕΣΚΟ. Κι αυτό χάρη στους

παγκοσμίου φήμης αρχαιολογικούς της χώρους, που εκτείνονται από την Παλαίπαφο (Κούκλια) μέχρι την καρδιά της Κάτω Πάφου. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται αρχαίες επαύλεις με καταπληκτικά μωσαϊκά. Πολλές τοποθεσίες συνδέονται με τη λατρεία της αρχαίας ελληνίδας θεάς του έρωτα και της ομορφιάς, την Αφροδίτη, η οποία σύμφωνα με τον μύθο γεννήθηκε από τον αφρό της θάλασσας στην περιοχή αυτή (<http://www.visitcyprus.com>).

Πολιτιστική Διαδρομή Αφροδίτη

Η Παλαίπαφος, η οποία αποτελεί Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ, έχει τις βαθύτερες σχέσεις με τη θεά, καθώς πρόκειται για την περιοχή που έπαιξε κεντρικό ρόλο στη γέννηση της Κύπριδας Αφροδίτης και συνδυάζει τα πιο ενδιαφέροντα αξιοθέατα της διαδρομής, συμπεριλαμβανομένου του κύριου Αρχαιολογικού Χώρου της Παλαιπάφου και το Χαλκολιθικού Χώρου της Λέμπας. Υπάρχει επίσης μια σειρά συναφών μουσείων, φυσικών περιοχών και μονοπατιών στην περιοχή. Η αρχαία πόλη-βασίλειο της Αμαθούντας, στον κόλπο της Λεμεσού, πιθανότατα ιδρύθηκε από Έλληνες Μυκηναίους αποίκους κατά τον 12ο έως τον 11ο αιώνα π.Χ. και ήταν ένα από τα πιο σημαντικά βασίλεια όπου τιμόταν η Κύπριδα Αφροδίτη. Ο επισκέπτης μπορεί να δει τα ερείπια του ναού της Αφροδίτης στον κεντρικό Αρχαιολογικό Χώρο της Αμαθούντας, ενώ το Επαρχιακό Μουσείο Λεμεσού συμπληρώνει τη διαδρομή με λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με την περίφημη αυτή θεά. Η Λάρνακα και η Αγία Νάπα προσφέρουν ένα συνδυασμό χώρων που σχετίζονται με την Αφροδίτη. Ο κύριος αρχαιολογικός χώρος είναι το Κίτιον - Καθαρή στη Λάρνακα, όπου οι επισκέπτες μπορούν να εξερευνήσουν τη σύνδεση του αρχαίου Κιτίου με την Κύπριδα Θεά Αφροδίτη, καθώς και τους δεσμούς της περιοχής με τη θάλασσα, με αποκορύφωμα το Μονοπάτι της Φύσης «Κύπριδα Αφροδίτη» στο Κάβο Γκρέκο στον Πρωταρά (<http://www.visitcyprus.com>).

Δυτική Πολιτιστική Διαδρομή

Η διαδρομή αυτή περιλαμβάνει τους λιγότερους περπατημένους δρόμους σε φυσικά τοπία. Αρχικά, στην Πόλη Χρυσοχούς υπάρχουν παραλίες και όμορφα τοπία, και σε

απόσταση αναπνοής βρίσκεται το παραδοσιακό ψαροχώρι του Λατσιού. Η διαδρομή συνεχίζει προς την ενδοχώρα, όπου υπάρχουν γραφικά χωριά διάσπαρτα σ' όλο το οροπέδιο της Λαόνας. Μεταξύ αυτών, τα χωριά Κάθηκας, Κρήτου Τέρρα κι Αρόδες. Στη συνέχεια η φυσική ομορφιά του Εθνικού Δασικού Πάρκου του Ακάμα εκτείνεται σε όλη τη διαδρομή προς την γαλήνια περιοχή του Πωμού. Το εντυπωσιακό φαράγγι του Άβακα προκαλεί δέος στους επισκέπτες, καθώς χαράζει τον δρόμο μέσα από το άγριο τοπίο. Οι φυσικές ευλογίες της περιοχής είναι πολλές και περιλαμβάνουν παρθένες παραλίες με παρθένες αμμουδιές (<http://www.visitcyprus.com>).

Πολιτιστική Διαδρομή EDEN 3

Η Τουριστική Διαδρομή EDEN 3 αποτελεί μια από τις όμορφες διαδρομές, μέρος της οποίας αποτελεί μη κατοικημένη δασώδη έκταση στο Δάσος Πάφου. Το Δάσος Πάφου αποτελεί Ζώνη Ειδικής Προστασίας από το 2005, ενώ έχει κηρυχθεί σε μόνιμη περιοχή προστασίας κυνηγιού αποτελώντας έτσι ιδανικό καταφύγιο για την άγρια πανίδα του νησιού. Εδώ απαντάται το κυπριακό αγρινό (*Ovis gmelini orphion*), είδος σπάνιου άγριου ενδημικού προβάτου.

Η διαδρομή ξεκινά από το γραφικό ορεινό χωριό της Πάνω Παναγιάς, το οποίο βρίσκεται σε απόσταση μόλις 2 χλμ. από την Ιερά Μονή Χρυσορογιάτισσας (Τερματισμός Τουριστικής Διαδρομής EDEN 2). Το χωριό είναι αφιερωμένο στην Παναγία, ενώ το πλούσιο φυσικό περιβάλλον αποτέλεσε παράγοντα ώστε η περιοχή να συμπεριληφθεί στον Κατάλογο των προστατευόμενων περιοχών του Δικτύου NATURA 2000 ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) και ως Περιοχή Ενδιαφέροντος για τη Διατήρηση της Φύσης. Η διαδρομή συνεχίζει με το Δασικό Σταθμό «Σταυρός της Ψώκας» και την Κοιλάδα των Κέδρων. Η περιοχή περιλαμβάνεται στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000 και θεωρείται ως ένας από τους πιο σημαντικούς βιότοπους της Κύπρου. Τέλος, ακολουθεί η Ιερά Μονή του Κύκκου και το παραθαλάσσιο χωριό Κάτω Πύργος, ή διαφορετικά Πύργος Τηλλυρίας και την Πόλη Χρυσοχούς (www.cyprus-eden.com).

Και σε αυτή τη διαδρομή συμπεριλαμβάνονται οι επισκέψεις σε ιερούς ναούς και παρεκκλήσια. Για τους επισκέπτες που αγαπούν τη φύση υπάρχουν μονοπάτια, ο

Φράκτης «Ασπρογιάς – Κανναβιούς», ανάβαση στην κοιλάδα των κέδρων, το Πάρκο Εθελοντών Γιατρών Κύπρου, τα «Λουτρά της Αφροδίτης» και η Χερσόνησος του Ακάμα. Σημεία ενδιαφέροντος στη διαδρομή είναι το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης, το σπίτι όπου γεννήθηκε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ', το Αρχαιολογικό Μουσείο Μαρίου-Αρσινόης, το Βυζαντινό Μουσείο Αρσινόης Περιστερώνα και το Μουσείο Αγροτικής Ζωής (www.cyprus-eden.com).

5.4.ΦΕΣΤΙΒΑΛ/ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΑΦΟΥ

Σήμερα, η Πάφος παρουσιάζει μια αξιόλογη πολιτιστική δραστηριότητα που έχει ως άξονα το Δήμο της πόλης. Η δραστηριότητα αυτή καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων και εκδηλώσεων όπως τα Ανθεστήρια, τη Γιορτή Κατακλυσμού (Αγίου Πνεύματος), το Παφίτικο Καρναβάλι, το Καλοκαιρινό Πολιτιστικό Παράθυρο και πολλές άλλες, που έχουν ως στόχο τη διατήρηση της παράδοσης και την ανάδειξη της πολιτισμικής ταυτότητας του τόπου. Παράλληλα, στοχεύει στη προώθηση των τεχνών και των γραμμάτων μέσω τοπικών και διεθνών εκθέσεων, θεατρικών και χορευτικών παραστάσεων, εκδόσεων βιβλίων και λευκωμάτων, καθώς και στη σωστή ψυχαγωγία και ενασχόληση της νεολαίας και της τρίτης ηλικίας.

Ταυτόχρονα, προωθεί και αναδεικνύει τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, της οποίας αιχμή του δόρατος αποτελεί το ετήσιο φεστιβάλ όπερας που οργανώνει η Εταιρεία Pafos Aphrodite Festival την πρώτη εβδομάδα Σεπτεμβρίου, στον πλατειακό χώρο του Μεσαιωνικού Κάστρου της Πάφου. Πρόκειται αναμφίβολα για έναν θεσμό διεθνούς εμβέλειας και κύρους, που θέτει ευκρινώς το στίγμα της Πάφου στον ευρωπαϊκό πολιτιστικό χάρτη. Στη δωδεκαετή παρουσία της, η Εταιρεία έχει συνεργαστεί με παγκοσμίου φήμης οργανισμούς όπως το Θέατρο Μπολσόϊ της Μόσχας, τη φημισμένη «ArenadiVerona», το διεθνώς καταξιωμένο Θέατρο Μαρίνσκι Αγίας Πετρούπολης, την Εθνική Όπερα της Πολωνίας, το Λυρικό Θέατρο της Τεργέστης Ιταλίας, την Εθνική Όπερα της Σόφιας, την Όπερα του Εθνικού Θεάτρου Σλοβακίας κ.α.

Τα τελευταία 15 χρόνια ο Δήμος έχει αναπτύξει επίσης μια αξιόλογη δραστηριότητα στον τομέα των σχέσεων με τον ελλαδικό και ευρωπαϊκό χώρο, με την υλοποίηση αδελφοποιήσεων (Καλαμαριά, Κέρκυρα, Λαμία, Μυτιλήνη, Πρέβεζα, Χανιά και την ιστορική πόλη του Anzio Ιταλίας) με την ανάπτυξη συνεργασιών (Τεγέα, Σόφια, Sefton) καθώς και την συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς (Δίκτυο Αρχαίων Ελληνικών Λιμανιών της Μεσογείου, Δίκτυο Ιστορικών Πόλεων Μεσογείου, COOPEM, Les Rencontres, Europa Nostra, Organization of World Heritage Cities κ.α.).

Πιο κάτω παρουσιάζονται μερικά από τα πιο σημαντικά φεστιβάλ και εκδηλώσεις που διοργανώνονται στην Πάφο:

Φεστιβάλ "Αφροδίτη"

Οι λάτρεις της όπερας δεν πρέπει να απουσιάζουν από το φεστιβάλ αυτό. Κάθε χρόνο το Σεπτέμβρη οι διοργανωτές φέρνουν από το εξωτερικό διεθνούς φήμης καλλιτεχνικά σχήματα που παρουσιάζουν μια γνωστή όπερα, όπως η Τραβιάτα και η Αϊντα του Βέρντι, η Κάρμεν του Μπιζέ, η Τουραντό του Πουτσίνι.

Το φεστιβάλ οργανώθηκε για πρώτη φορά το 1999 και έκτοτε έχει εξελιχθεί σ' ένα από τα πιο δημοφιλή καλλιτεχνικά γεγονότα στην Κύπρο. Η ίδρυση της Εταιρείας υπήρξε καρπός της βούλησης των πέντε φορέων της Επαρχίας Πάφου να συνεργαστούν, με βασική επιδίωξη την ανάδειξη της Πάφου σε διεθνές κέντρο πολιτιστικών εκδηλώσεων υψηλού επιπέδου, συμβάλλοντας στη διεθνή προβολή και εξύψωση της Κύπρου στον πολιτιστικό και τον τουριστικό τομέα (<http://www.pafc.com.cy>).

Η Εταιρεία είναι μη κερδοσκοπικός οργανισμός και οι βασικοί καταστατικοί της σκοποί προνοούν την οργάνωση, διαχείριση μιας διεθνούς εμβέλειας καλλιτεχνικής εκδήλωσης πάνω σε ετήσια βάση και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων στην Επαρχία Πάφου (<http://www.pafc.com.cy>).

Το φεστιβάλ "Αφροδίτη" της Πάφου έχει κύριους στόχους:

α) Την οργάνωση και διαχείριση της διεθνούς καλλιτεχνικής εκδήλωσης που θα λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο στο τετράγωνο μεσαιωνικό κάστρο της Πάφου.

β) Την οργάνωση και διαχείριση κάθε άλλης πολιτιστικής εκδήλωσης στην επαρχία της Πάφου (<http://www.pafc.com.cy>).

Ο Μαραθώνιος της Κύπρου

Ο Μαραθώνιος λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο τον Μάρτιο, στην περιοχή της Πάφου. Επαγγελματίες και ερασιτέχνες μαραθωνοδρόμοι απ' όλο τον κόσμο παίρνουν μέρος στην αθλητική αυτή διοργάνωση, που περιλαμβάνει διαφορετικές αποστάσεις για τους δύο μαραθώνιους και την απόσταση 10 χιλιομέτρων για τον τρίτο.

Αφετηρία του μαραθωνίου είναι η Πέτρα του Ρωμιού, το μέρος όπου, σύμφωνα με τη μυθολογία, γεννήθηκε η θεά Αφροδίτη και τέρμα του το μεσαιωνικό κάστρο στο λιμανάκι της Πάφου. Ο κυπριακός Μαραθώνιος δεν είναι μόνο ένα καλά οργανωμένο αθλητικό γεγονός, αλλά περιλαμβάνει και άλλες εκδηλώσεις, όπως παραδοσιακούς ελληνικούς και κυπριακούς χορούς (<http://pafospress.com>).

“Φάρος” - Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικής

Πρόκειται για ετήσια εκδήλωση διάρκειας μιας εβδομάδας κατά το μήνα Μάιο. Το φεστιβάλ φιλοξενεί κάθε χρόνο διεθνούς φήμης μουσικούς. Κατά τη διάρκειά του εκτελούνται κοντσέρτα μουσικής δωματίου και ρεσιτάλ και δίνονται διαλέξεις. Οι εκδηλώσεις πραγματοποιούνται στο Αμφιθέατρο της ΠΑΣΥΔΥ στη Λευκωσία και στη Βασιλική Έπαυλη στα Κούκλια, ένα από τα καλύτερα διατηρημένα μνημεία αρχιτεκτονικής της Φράγκικης εποχής στην Κύπρο, αναγνωρισμένο από την ΟΥΝΕΣΚΟ ως μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Βρίσκεται κοντά στον αρχαιολογικό χώρο του Ιερού της Αφροδίτης. Το Φεστιβάλ οργανώνει από το 2000 το Ίδρυμα “ΦΑΡΟΣ” με τη στήριξη του Κοινοτικού Συμβουλίου Κουκλιών και του Γαλλικού Πολιτιστικού Κέντρου (www.cyprusevents.net).

Paradise Jazz Festival

Το φεστιβάλ αυτό διοργανώνεται κάθε χρόνο το Σεπτέμβρη στην περιοχή της Πάφου. Μέχρι το 2007 χώρος διοργάνωσης ήταν ο Πωμός της Πάφου, από το 2007 όμως μετακινήθηκε στο κέντρο της Πόλης Χρυσοχούς, ώστε να προσελκύει περισσότερο κόσμο και να δέχεται περισσότερες εισφορές. Το Φεστιβάλ καθιερώθηκε το 1999 από τον David Lock και τον Σωκράτη, ιδιοκτήτη του εστιατορίου και μπαρ “Παράδεισος” κοντά στον Πωμό. Σκοπός της διοργάνωσης είναι η εκτέλεση μουσικής τζαζ από τους καλύτερους νεαρούς μουσικούς του Λονδίνου, που προσκαλούνται κι έρχονται στην Πάφο για το σκοπό αυτό (www.cyprusevents.net).

Διονύσια

Κάθε χρόνο στα τέλη του καλοκαιριού το χωριό Στρουμπί της Πάφου διοργανώνει το φεστιβάλ “Διονύσια” προς τιμήν του θεού του κρασιού Διόνυσου. Το χωριό Στρουμπί, που παράγει εξαιρετικά κρασιά, οργάνωσε για πρώτη φορά το 1967 το “Χορό του Σταφυλιού” στην πλατεία του χωριού. Αργότερα η εκδήλωση πήρε τη μορφή ενός τριήμερου φεστιβάλ, που με τα χρόνια εξελίχθηκε σε μια από τις πιο σημαντικές εκδηλώσεις του τύπου αυτού στην Κύπρο.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει εκθέσεις κρασιού, κυπριακούς και ξένους χορούς και τραγούδια, παιγνίδια, εκθέσεις χειροτεχνημάτων της περιοχής, εκθέσεις λουλουδιών, εκθέσεις προϊόντων που παράγονται από το σταφύλι και άλλα. Σταφύλια και παλουζές, (μουσταλευριά), προσφέρονται δωρεάν. Το τελευταίο βράδυ αναδεικνύονται μέσα από διαγωνισμό χορού η “Σταρ Διονύσια” και η “Μις Σταφύλι” (www.cyprusevents.net).

Η Πανήγυρης της Αγίας Παρασκευής

Παρ’ όλο που η μέρα της Αγίας Παρασκευής γιορτάζεται σ’ όλες τις εκκλησίες της Κύπρου, στην Πάφο το θρησκευτικό γεγονός συνδυάζεται μ’ ένα παραδοσιακό πανηγύρι. Παραδοσιακά περίπτερα πουλούν ποτά, γλυκά και έργα χειροτεχνίας, ενώ προσφέρεται και ψυχαγωγικό πρόγραμμα (www.cyprusevents.net).

Φεστιβάλ “Αρκαδία”

Τον Αύγουστο το χωριό Καλλέπεια της Πάφου διοργανώνει το φεστιβάλ “Αρκαδία”, για να προβάλλει την ομορφιά της περιοχής και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Ξένοι και Κύπριοι απολαμβάνουν την παραδοσιακή κυπριακή φιλοξενία, καθώς και ζωντανή μουσική, παραδοσιακούς χορούς και το εξαιρετικό φαγητό για το οποίο φημίζεται η περιοχή (www.cyprusevents.net).

Γιορτή Κατακλυσμού

Το έθιμο του Κατακλυσμού θεωρείται στη ρίζα του ειδωλολατρικό, δηλαδή πηγάζει από τη λατρεία της Θεάς Αφροδίτης και του Άδωνη που γιόρταζαν οι αρχαίοι Κύπριοι στην Πάφο, την Αμαθούντα και όπου υπήρχαν βωμοί τους. Τα έθιμα του Κατακλυσμού είναι μοναδικά για την Κύπρο. Από τα τέλη του 19ου αιώνα μ.Χ. υπάρχει γραπτή μαρτυρία ότι οργανώνονται αγώνες στη θάλασσα καθώς και μουσικοί, χορευτικοί, ποιητικοί αγώνες και διαγωνισμοί με τσιαττιστά. Ο Δήμος Πάφου διοργανώνει τριήμερες εκδηλώσεις με κεντρικό άξονα το συνδυασμό του λαϊκού πολιτιστικού στοιχείου με τη σύγχρονη ψυχαγωγία. Το πρόγραμμα της γιορτής περιλαμβάνει ποικίλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις στην Πλατεία Κάστρου κάθε βράδυ του τριημέρου και θαλάσσια αγωνίσματα, συναυλίες και πανηγύρι στο λιμανάκι της Κάτω Πάφου (www.cyprusevents.net).

Το Αγροτικό Φεστιβάλ Στατού - Αγίου Φωτίου

Η κοινότητα Στατού - Αγίου Φωτίου βρίσκεται σε ένα καταπράσινο τοπίο σε υψόμετρο 1000 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Εδώ γίνεται στα μέσα του Σεπτεμβρίου κάθε χρόνο αγροτικό φεστιβάλ. Στο Αγροτικό Φεστιβάλ Στατού - Αγίου Φωτίου ο επισκέπτης μπορεί να δει να παρασκευάζονται με τον παραδοσιακό τρόπο παραδοσιακά προϊόντα της κοινότητας όπως τραχανάς, σουτζούκος, αναρή, χαλούμι, κ.α., τα οποία θα μπορεί να δοκιμάσει όπως και τα φρούτα της κοινότητας. Η έκθεση με τα παλιά εργαλεία είναι κάτι επίσης που σε επιστρέφει σε παλιές εποχές.

Το Αγροτικό Φεστιβάλ Στατού - Αγίου Φωτίου και η επίδειξη παρασκευής παραδοσιακών τοπικών προϊόντων πραγματοποιείται μέσα σε ένα καταπράσινο και ειδυλλιακό περιβάλλον στην πλατεία της κοινότητας.

Οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να δοκιμάσουν τα τοπικά προϊόντα, τα οποία διατίθενται και προς πώληση. Παράλληλα μπορούν να επισκεφθούν τους χώρους παρασκευής των προϊόντων. Η εκδήλωση πλαισιώνεται από πλούσιο καλλιτεχνικό πρόγραμμα με παραδοσιακούς χορούς και τραγούδια (<https://www.pafostravelguide.com>).

Φεστιβάλ «Παμπάφια»

Τα «Παμπάφια» διοργανώθηκαν για πρώτη φορά το 1970 στον χώρο του Γ΄ Δημοτικού Σχολείου Πάφου. Έμελλε να καταστούν θεσμός, αφού έγιναν το επίκεντρο ενδιαφέροντος των κατοίκων, ενώ σε μεταγενέστερο στάδιο αποτέλεσαν παγκύπριο γεγονός. Πέντε χρόνια μετά την καθιέρωσή τους λεωφορεία κατέφθαναν από όλη την Κύπρο, για να επισκεφθούν το Φεστιβάλ.

Το περιεχόμενο του Φεστιβάλ αποτελείται από δύο μέρη:

- Το καλλιτεχνικό μέρος το οποίο φιλοξενούσε χορευτικά συγκροτήματα από όλη την Κύπρο, την Ελλάδα και την Ευρώπη.
- Το άλλο μέρος του φεστιβάλ ήταν το εκθεσιακό. Στις αίθουσες του Δημοτικού γινόταν αναπαράσταση του αγροτικού σπιτιού με όλη την οικοσυσσκευή της παράδοσης μας. Παρουσιάζονταν επίσης εκθέσεις λουλουδιών, φρούτων και άλλων αγροτικών προϊόντων, χειροτεχνίας, καλαθοπλεκτικής, αγγειοπλαστικής και ζωγραφικής (<https://www.cyprus-events.net>).

6. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΟΡΑΣ

6.1. ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΙ

Η δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών προϋποθέτει ανάλυση των ομάδων – στόχων τουριστών. Οι διαδρομές μπορούν να απευθύνονται ταυτόχρονα σε διαφορετικές ομάδες επισκεπτών και κατά συνέπεια θα πρέπει να εξασφαλίζεται η ικανοποίηση των διαφορετικών αναγκών, ενδιαφερόντων και κινήτρων. Θα πρέπει επίσης να απευθύνονται σε τουρίστες όλων των ηλικιών και ενδιαφερόντων και όχι μόνο σε πολιτιστικούς τουρίστες. Στόχος των διαδρομών θα πρέπει να είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη επισκεψιμότητα από τουρίστες με διαφορετικά ενδιαφέροντα. Οι επισκέπτες των θεματικών διαδρομών διακρίνονται στις εξής μεγάλες ομάδες:

6.1.1. ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μαζικός τουρισμός είναι ο παραθαλάσσιος παραθεριστικός τουρισμός. Σκοπός των τουριστών είναι η διαμονή τους σε περιοχές που καλύπτουν το πρότυπο «ήλιος, θάλασσα, φαγητό». Επίσης ένα μεγάλο ποσοστό τουριστών από αυτή την κατηγορία, εκτός από τις συνηθισμένες δραστηριότητες, θέλουν να επισκεφθούν διάφορες περιοχές, έτσι ώστε να εμπλουτίσουν τη διαμονή τους δοκιμάζοντας τα τοπικά προϊόντα (Σιγάλα, Μ., και Χρίστου, Ε., 2014).

Πιο συγκεκριμένα, κάθε χρόνο επισκέπτονται πολλοί μαζικοί τουρίστες την Πάφο γιατί πληροί το πιο πάνω πρότυπο. Υπάρχουν πολλά ξενοδοχεία πολυτελείας με όλες τις υπηρεσίες, όμορφες παραλίες αλλά και πολλά τοπικά και παραδοσιακά εδέσματα. Οι τουρίστες αυτοί είναι από διάφορες χώρες, διαφορετικές ηλικίες και διαφορετικές συνήθειες.

Αυτή η ομάδα είναι σημαντική για την αύξηση της επισκεψιμότητας στις πολιτιστικές διαδρομές που προτείνεται να δημιουργηθούν, γιατί αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών που επισκέπτονται την Πάφο κάθε χρόνο, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες.

6.1.2. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΜΠΕΙΡΙΩΝ

Η ομάδα αυτή διαφέρει από την προηγούμενη, γιατί οι τουρίστες χρησιμοποιούν τις διαδρομές για να γνωρίσουν καλύτερα την κάθε περιοχή και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Ενδιαφέρονται να κάνουν επισκέψεις και περιηγήσεις στην ύπαιθρο, για να γνωρίσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τόπου. Επίσης τους αρέσει να δοκιμάζουν τα τοπικά και παραδοσιακά εδέσματα και να μαθαίνουν τον τρόπο παρασκευής τους, έτσι ώστε να μπορούν να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για την περιοχή που επισκέφθηκαν (Σιγάλα, Μ., και Χρίστου, Ε., 2014).

Συνήθως αυτοί οι τουρίστες έρχονται να επισκεφθούν μια περιοχή με τουριστικά πακέτα με ενιαία τιμή που περιλαμβάνει διαμονή, φαγητό σε παραδοσιακές ταβέρνες και εκδρομές με τοπικούς συλλόγους. Ο σύγχρονος τουρίστας προσδοκά να ζήσει στον τουριστικό προορισμό διάφορες εμπειρίες, συχνά συμμετέχοντας ενεργά στα καθημερινά του δρώμενα, λαμβάνοντας μέρος σε τοπικές δραστηριότητες, αλλά και βιώνοντας συναισθήματα και ιστορίες για την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά του προορισμού (Σιγάλα, Μ., και Χρίστου, Ε., 2014).

Στην Πάφο, λόγω των πακέτων που αναφέρθηκαν πιο πάνω έρχονται πολλοί τουρίστες που αναζητούν την εμπειρία. Σε αυτή την κατηγορία δεν ανήκουν μόνο τουρίστες που έρχονται το καλοκαίρι αλλά και κατά τη διάρκεια όλης της χρονιάς, γιατί τους ενδιαφέρει πιο πολύ και η γνωριμία τους με την περιοχή. Τα φτηνά πακέτα που υπάρχουν σε διάφορες εποχές του χρόνου προσελκύουν τουρίστες με διαφορετικές ηλικίες και ενδιαφέροντα να επισκεφθούν την περιοχή. Γι' αυτό και είναι σημαντικό αυτή η ομάδα να συμπεριληφθεί στην αύξηση της επισκεψιμότητας στις πολιτιστικές διαδρομές, γιατί τα άτομα αυτά ενδιαφέρονται για την εμπειρία και τη γνωριμία του τόπου με διάφορους τρόπους.

6.1.3. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ως πολιτιστικός χαρακτηρίζεται ο τουρισμός που πραγματοποιεί τουριστικά ταξίδια, τα οποία γίνονται με κυρίαρχο κίνητρο την αναζήτηση διαφορετικών

δραστηριοτήτων και εμπειριών σχετικές με τον πολιτισμό, όπως η συμμετοχή σε φεστιβάλ και πολιτιστικές εκδηλώσεις, γνωριμία με την ιστορία και την παράδοση τόπων και χωρών, επίσκεψη σε περιοχές με παραδοσιακά δομημένο περιβάλλον, επίσκεψη σε πολιτιστικά μνημεία και μουσεία, γνωριμία με τα τοπικά ήθη και έθιμα καθώς και με την τοπική γαστρονομία (Κοκκώσης, Χ., κ.α. ,2011).

Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι η κύρια ομάδα τουριστών που θα προσελκύσουν οι πολιτιστικές διαδρομές. Οι διαδρομές αυτές μπορούν να προσφέρουν στους επισκέπτες όλα όσα αναζητούν στο ταξίδι που κάνουν. Μέσα από αυτές μπορούν να γνωρίσουν καλύτερα τον τόπο, την ιστορία και την παράδοση του μέσα από μνημεία, αξιοθέατα αλλά και από διάφορες εκδηλώσεις και παραδοσιακά εδέσματα. Επιπλέον θα έχουν την ευκαιρία να δουν τοπία φυσικού κάλλους αλλά και περιοχές με παραδοσιακή αρχιτεκτονική.

6.1.4. ΦΕΣΤΙΒΑΛΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αυξανόμενη τάση στη διοργάνωση και φιλοξενία φεστιβάλ σε μεγάλα αλλά και μικρά αστικά κέντρα. Λόγο της τάσης αυτής, δημιουργήθηκε η κατηγορία του τουρισμού που αναζητά αυτά τα φεστιβάλ και τις διοργανώσεις, ο λεγόμενος «φεστιβαλικός τουρισμός». Ο Getz αναφέρει πως είναι πολύ δύσκολο να προσδιορίσει κανείς με ακρίβεια τί είναι τουρισμός των φεστιβάλ. Παρ' όλα αυτά, το μόνο σίγουρο είναι πως τόσο ο «φεστιβαλικός» όσο και ο τουρισμός των ειδικών γεγονότων είναι απαραίτητοι για την ύπαρξη και την κατανόηση της τουριστικής εμπειρίας (Getz, D., 2008).

Η ομάδα αυτή είναι πολύ σημαντική κατηγορία για τις πολιτιστικές διαδρομές γιατί πολλοί τουρίστες επισκέπτονται διάφορες περιοχές για κάποια διοργάνωση ή φεστιβάλ. Οι περιοχές που θα βρίσκονται στις πολιτιστικές διαδρομές που προτείνονται, θα περιλαμβάνουν εκδηλώσεις που γίνονται ανά διαστήματα που αφορούν τοπικά προϊόντα, ανάδειξη των ηθών και εθίμων της περιοχής αλλά και πιο

μεγάλες διοργανώσεις που γίνονται σε πιο κεντρικές περιοχές. Ο τουρίστας πρέπει να ενημερώνεται με κάποιους τρόπους για τα φεστιβάλ που θα διοργανωθούν στην περιοχή που πρόκειται να επισκεφθεί. Επίσης, θα ήταν καλό να ενημερώνεται και για τις δραστηριότητες που υπάρχουν στην περιοχή παράλληλα με το φεστιβάλ, έτσι ώστε να υπάρχουν και άλλοι λόγοι που να τον ωθούν να επισκεφτεί την περιοχή.

6.1.5. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η αύξηση του ρεύματος τουριστών από τη Ρωσία και τις άλλες ρωσόφωνες χώρες δημιούργησε, ως ήταν αναμενόμενο λόγω των κοινών θρησκευτικών πεποιθήσεων, σημαντική ζήτηση του λεγόμενου θρησκευτικού τουρισμού. Η Πάφος έχει πολλές εκκλησίες και μοναστήρια που είναι σε πολύ όμορφες τοποθεσίες και αξίζει να τις επισκεφτεί κάποιος. Η καθαριότητα και η ευπρέπεια των θρησκευτικών χώρων, οι υπηρεσίες ξενάγησης καθώς και η ευκολία πρόσβασης συμβάλλουν στην προώθηση και αυτού του είδους τουρισμού (Επικαιροποιημένη Στρατηγική Τουρισμού, 2011).

7. SWOT ANALYSEH

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, οι ευκαιρίες και οι απειλές που συναντώνται στον Δήμο Πάφου, βάση των οποίων ευνοείται ή όχι η δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών στην εν λόγω περιοχή.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Αστικό κέντρο • Ωραίες παραλίες • Κλίμα που αρέσει στους τουρίστες • Ποιότητα διαμονής (4-5 αστέρων ξενοδοχεία με πολλές υπηρεσίες) • Ασφαλής χώρα (χωρίς κλοπές, τρομοκρατικές ενέργειες και εμπρησμούς) • Υπάρχει ποικιλία στο τουριστικό προϊόν (πχ βουνά και παραλίες) • Αεροδρόμιο • Καταρτισμένο πολύγλωσσο προσωπικό • Καλό οδικό δίκτυο • Πρόσβαση σε απομακρυσμένες περιοχές • Πλούσιο πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον • Ισχυρός τουριστικός προορισμός • Χώροι πολιτιστικής κληρονομιάς και ιστορικού ενδιαφέροντος • Φιλοξενία • Παραδοσιακά εδέσματα • Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και φεστιβάλ • Ποικιλία τουριστικού προϊόντος	<ul style="list-style-type: none"> • Προσέλκυση μη ποιοτικού τουρισμού (μαζικός τουρισμός) • Αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον • Πολλοί ξένοι εργαζόμενοι (αλλοιώνουν την εικόνα του τόπου) • Σχετικά ακριβός προορισμός • Εποχικότητα • Ανεπαρκείς δημόσιες συγκοινωνίες • Αποδυνάμωση υπαίθρου • Μη επαρκής προβολή πολιτιστικών αγαθών • Απουσία προώθησης διαφορετικών μορφών τουρισμού

<p>ανάλογα με τα ενδιαφέροντα του κάθε τουρίστα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διαδρομές με πολλές δραστηριότητες 	
<p>ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ευαισθητοποίηση των κατοίκων και των τοπικών αρχών για διαφύλαξη και αναβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος • Δυνατότητα, αξιοποίησης και αναβίωσης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς • Η αναβίωση παραδοσιακών επαγγελμάτων και προϊόντων • Αξιοποίηση των εσόδων μπορεί να βοηθήσει στην προώθηση αναπτυξιακών έργων και έργων κοινής ωφέλειας • Παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη της ιδιωτικής επενδυτικής πρωτοβουλίας παρουσιάζεται σαν ευκαιρία για ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας • Ανάπτυξη της υπαίθρου • Ανάπτυξη τουριστικού προϊόντος ως μέσο βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων • Αξιοποίηση και δικτύωση πολιτιστικών αγαθών • Στροφή στο περιβάλλον και στον πολιτισμό • Παραδοσιακά προϊόντα 	<p>ΑΠΕΙΛΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η εγκατάλειψη αγροτικών δραστηριοτήτων για εργασία στην τουριστική βιομηχανία οδηγεί στο μαρασμό της υπαίθρου • Άναρχη ανάπτυξη και εκποίηση περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών με στόχο την τουριστική εκμετάλλευση • Η απώλεια παραθαλάσσιων περιοχών καθώς και η πολεοδομική αλλοίωση • Η αλόγιστη υιοθέτηση ξένων προτύπων και κώδικα συμπεριφοράς • Τυποποίηση λόγω εμπορευματοποίησης καθώς και η αλλοίωση παραδοσιακών στοιχείων των κοινοτήτων υποδοχής υποσκάπτουν την πολιτιστική μας κληρονομιά • Αλλοίωσης της ταυτότητας του άλλοτε πετυχημένου και γνήσιου τουριστικού προϊόντος • Προορισμός εξαρτημένος από τουριστικά πακέτα (ακριβός προορισμός)

<ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση υφιστάμενων υποδομών • Προβολή στο εξωτερικό • Ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα • Προσέλκυση αεροπορικών χαμηλού κόστους • Ευχαρίστηση τουριστών διαφορετικών ενδιαφερόντων • Προορισμός για εναλλακτικές μορφές τουρισμού • Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας 	
--	--

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Τα πλεονεκτήματα που έχει η Πάφος σαν περιοχή, αλλά και σαν τουριστικός προορισμός, είναι πολλά. Αρχικά, αποτελεί αστικό κέντρο και πόλο έλξης για πολλούς τουρίστες και επισκέπτες. Αυτό γίνεται γιατί έχει ωραίες παραλίες, μεσογειακό κλίμα που αρέσει στους τουρίστες και παρέχει ποιότητα διαμονής, δηλαδή πολυτελείς ξενοδοχεία 4-5 αστέρων και με πολλές υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες του κάθε τουρίστα. Πολύ σημαντικό ρόλο στην τουριστική αλλά και τοπική ανάπτυξη της Πάφου διαδραματίζει το Αεροδρόμιο Πάφου. Καθημερινά εκτελούνται πολλές πτήσεις από και προς το εξωτερικό και αυτό αποτελεί κίνητρο και ευκολία για τους τουρίστες να επισκεφθούν την πόλη. Επιπλέον υπάρχει ποικιλία στο τουριστικό προϊόν, μιας και η Πάφος μπορεί να παρέχει στους τουρίστες διάφορα είδη δραστηριοτήτων ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους. Είναι μια ασφαλής χώρα χωρίς πολλά φαινόμενα κλοπών, χωρίς τρομοκρατικές ενέργειες και εμπρησμούς. Υπάρχει καλό οδικό δίκτυο που προσφέρει και πρόσβαση σε απομακρυσμένες περιοχές με αποτέλεσμα ο τουρίστας να μπορεί να επισκεφθεί ακόμα και τα πιο μακρινά σημεία της πόλης. Η Πάφος αποτελεί ένα ισχυρό τουριστικό προορισμό γιατί έχει πλούσιο πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον,

πολλούς χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς και ιστορικού ενδιαφέροντος, διαδρομές με πολλές δραστηριότητες, παραδοσιακά εδέσματα και συχνή διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και φεστιβάλ. Εκτός από αυτά, η Κύπρος φημίζεται για τη φιλοξενία που προσφέρει στους τουρίστες και τους κάνει να θέλουν να έρχονται τακτικά κάθε χρόνο. Τέλος, σε όλα αυτά σημαντικό ρόλο έχει και το καταρτισμένο πολύγλωσσο προσωπικό, το οποίο συνεισφέρει πολύ στην ανάπτυξη του τουρισμού και γενικά της Πάφου.

Εκτός από τα πλεονεκτήματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω, υπάρχουν μερικά μειονεκτήματα. Λόγω του πολύ καλού κλίματος το καλοκαίρι, η Πάφος προσελκύει κυρίως μαζικό τουρισμό, ο οποίος είναι ένα είδος μη ποιοτικού τουρισμού που προκαλεί και αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η Πάφος ως προορισμός, χαρακτηρίζεται από εποχικότητα, μιας και οι τουρίστες επισκέπτονται την Πάφο κυρίως το καλοκαίρι. Αυτό συμβαίνει λόγω της απουσίας προώθησης διαφορετικών (εναλλακτικών) μορφών τουρισμού και της μη επαρκούς προβολής των πολιτιστικών αγαθών της. Επίσης είναι ένας σχετικά ακριβός προορισμός. Οι πολλοί ξένοι εργαζόμενοι στην τουριστική βιομηχανία αλλοιώνουν την εικόνα του τόπου. Οι δημόσιες συγκοινωνίες είναι ανεπαρκείς και οι τουρίστες δεν μπορούν να έχουν εύκολη πρόσβαση με αυτές σε διάφορους χώρους που θέλουν να επισκεφθούν .

Γενικά η υπερεξάρτηση της κυπριακής οικονομίας τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο από τον τουρισμό, καθώς και η απορρόφηση από τον τομέα μεγάλου μέρους του εργατικού δυναμικού, μπορεί να δημιουργήσει αρκετά προβλήματα στο μέλλον. Αρχικά, η εγκατάλειψη των αγροτικών δραστηριοτήτων για εργασία στην τουριστική βιομηχανία οδηγεί στον μαρασμό της υπαίθρου. Επιπλέον, αυξάνεται η άναρχη ανάπτυξη και εκποίηση περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών με στόχο την τουριστική εκμετάλλευση και απώλεια παραθαλάσσιων περιοχών καθώς και πολεοδομική αλλοίωση. Με την αύξηση του μη ποιοτικού τουρισμού μπορεί να υπάρξει σε μεγάλο βαθμό η αλόγιστη υιοθέτηση ξένων προτύπων και κώδικα συμπεριφοράς κυρίως από τους νέους. Με την τυποποίηση, λόγω εμπορευματοποίησης, καθώς και την αλλοίωση παραδοσιακών στοιχείων των κοινοτήτων υποδοχής, υποσκάπτεται η πολιτιστική κληρονομιά του τόπου και μπορεί

να υπάρξει και αλλοίωση της ταυτότητας του άλλοτε πετυχημένου και γνήσιου τουριστικού προϊόντος. Τέλος, ο προορισμός αυτός είναι κυρίως εξαρτημένος από τουριστικά πακέτα και γι' αυτό είναι και ένας ακριβός προορισμός.

Από τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα και τις απειλές που προαναφέρθηκαν, ακολουθούν πολλές ευκαιρίες ,προοπτικές. Καταρχάς, σημαντική είναι η ευαισθητοποίηση των κατοίκων και των τοπικών αρχών για διαφύλαξη και αναβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα, αξιοποίησης και αναβίωσης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς καθώς και η αναβίωση παραδοσιακών επαγγελμάτων και προϊόντων. Η αξιοποίηση των εσόδων μπορεί να βοηθήσει στην προώθηση αναπτυξιακών έργων και έργων κοινής ωφέλειας. Εκτός από τα πιο πάνω, η παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη της ιδιωτικής επενδυτικής πρωτοβουλίας παρουσιάζεται σαν ευκαιρία για ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας. Άλλες προοπτικές είναι η ανάπτυξη της υπαίθρου καθώς και η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος ως μέσο βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Επιπλέον, με τη δημιουργία των πολιτιστικών διαδρομών θα επιτευχθεί η αξιοποίηση και η δικτύωση των πολιτιστικών αγαθών της Πάφου και θα μπορεί να γίνει μια στροφή στο περιβάλλον και στον πολιτισμό. Θα μπορέσουν επίσης να γίνουν γνωστά τα παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής μαζί με τα φεστιβάλ και τις εκδηλώσεις που τα προωθούν. Πιθανόν είναι να υπάρξει και αναβάθμιση των υφιστάμενων υποδομών, αλλά και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στους τομείς που αφορούν την ανάδειξη και λειτουργία των διαδρομών. Με τα κατάλληλα μέσα προβολής και μάρκετινγκ των πολιτιστικών διαδρομών θα προβληθεί η Πάφος στο εξωτερικό και θα διαφημιστεί και ως προορισμός για εναλλακτικές μορφές τουρισμού και ως ένας τόπος που μπορεί να ευχαριστήσει τουρίστες διαφορετικών ενδιαφερόντων. Καλό θα ήταν να υπάρξει προσέλκυση αεροπορικών εταιριών χαμηλού κόστους στο αεροδρόμιο της Πάφου. Θα πρέπει να γίνουν κάποιες ενέργειες για να αποκτηθούν κάποια Ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα για την υλοποίηση και προώθηση των πολιτιστικών διαδρομών.

8.ΟΡΑΜΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η Πάφος, όπως φαίνεται από την ανάλυση που έγινε πιο πάνω, είναι σε πλεονεκτική θέση στο νησί με οικονομική, κοινωνική, διοικητική, παραγωγική και αναπτυξιακή δύναμη. Η Πάφος αποτελεί μια πόλη με μεγάλη παράδοση και κουλτούρα, φημισμένη παραδοσιακή κουζίνα, πλούσιο φυσικό περιβάλλον, ιδιαίτερα καλό κλίμα και πολύ καλές υποδομές για τη φιλοξενία των τουριστών. Επιπλέον, φημίζεται και για τους αξιόλογους χώρους πολιτιστικών μνημείων και χώρων.

Ο τόπος αυτός διαθέτει πολιτιστικό πλούτο και γι' αυτό ο στόχος που τίθεται είναι η δικτύωση των πολιτιστικών αγαθών, μνημείων, χώρων και εκδηλώσεων υπό την μορφή πολιτιστικών διαδρομών. Σκοπός της δημιουργίας αυτών των διαδρομών είναι η προβολή της πολιτιστικής αξίας των αγαθών, μνημείων, χώρων, εκδηλώσεων και παραδοσιακών προϊόντων της Πάφου, με την παράλληλη στήριξη και προσπάθεια τόνωσης της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής τους ανάπτυξης.

Με την δημιουργία των πολιτιστικών διαδρομών θα επιτευχθεί η ανάπτυξη του τουρισμού και γενικότερα η τοπική ανάπτυξη της περιοχής. Σύμφωνα με τον εκτελεστικό διευθυντή της Εταιρίας Ανάπτυξης και Προβολής της Περιφέρειας Πάφου οι μελλοντικοί στόχοι για τον τουρισμό, μετά από την επισήμανση των προβλημάτων, είναι κυρίως η μείωση της εποχικότητας, για να υπάρχει ολόχρονα τουρισμός στην Πάφο. Επιπλέον στόχος είναι η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, για να υπάρχει εξειδικευμένο τουριστικό ρεύμα, όπως πολιτιστικός τουρισμός ο οποίος έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Σαν συμπέρασμα αναφέρει πως όλες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού για να αναπτυχθούν πρέπει να ακολουθούνται από κάποιες αλλαγές και προσθήκες στην περιοχή του προορισμού (Ν.Χ. , 2/1/2017).

Ο συντονιστής εκδηλώσεων της ομάδας παραγωγής της Π.Π.Ε Πάφος 2018 αναφέρει πως στόχος για τον τουρισμό θα πρέπει να είναι η μεγαλύτερη προώθηση του πολιτιστικού τουρισμού που μπορεί να φέρει τουρισμό στην Πάφο ολόχρονα. Η Πάφος είναι ένας πολιτιστικός θησαυρός και πρέπει να τον αναδείξουμε. Υπάρχουν

πολλοί τουρίστες, που είναι ποιοτικοί τουρίστες και θα ήθελαν να επισκεφτούν την Πάφο για τον πολιτιστικό της πλούτο. Με την καλύτερη προώθηση του πολιτιστικού τουρισμού, πιστεύει πως θα ήταν καλύτερα τα αποτελέσματα για την αύξηση του τουρισμού στην Πάφο (Γ.Σ. , 5/1/2017).

Για να επιτευχθούν τα πιο πάνω θα πρέπει να υπάρχει μια ολοκληρωμένη στρατηγική ανάπτυξη που θα βασίζεται στο διαφοροποιημένο προϊόν, βάση της τοπικής ταυτότητας και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, στον επαγγελματισμό, στη συνεργασία και στην παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Οι διαδρομές θα περιλαμβάνουν σημεία πολιτιστικού, περιβαλλοντικού, ιστορικού, αρχαιολογικού, αρχιτεκτονικού αλλά και γαστρονομικού ενδιαφέροντος, αποτελώντας ολοκληρωμένες τουριστικές προτάσεις για τους επισκέπτες, έτσι ώστε να αναδειχθεί ο πολιτισμός και η τοπική κοινωνία.

Βασικός στόχος είναι να προβληθούν τα πολιτιστικά στοιχεία της Πάφου, να αρχίσουν στοχευμένες και συντονισμένες διαδικασίες προστασίας και δικτύωσής τους, να αναγνωρισθεί η αξία τους, να εκτιμηθεί από τους τουρίστες αλλά κυρίως από τους ντόπιους για να αναδειχθεί η Πάφος ως μοναδικός προορισμός πολιτισμού. Όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, στόχος είναι η βελτίωση των δεξιοτήτων του και η εμπλοκή του στη λειτουργία των διαδρομών, η ανάπτυξη ποιοτικών και τουριστικών υπηρεσιών και η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.

Η Πάφος είναι κυρίως ένας προορισμός μαζικού τουρισμού που έρχεται κυρίως για τον ήλιο και την θάλασσα. Με την ενσωμάτωση του πολιτισμού στην στρατηγική ανάπτυξη του τόπου, θα διαφοροποιηθεί από τον μαζικό τουρισμό και θα αναπτυχθεί ο εναλλακτικός τουρισμός ο οποίος θα φέρει αλλαγές στο τουριστικό προϊόν και στις υπηρεσίες που παρέχονται. Με την προβολή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής, μέσω των διαδρομών, θα βοηθηθεί η ανάδειξη των συγκριτικών και ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της περιοχής. Αυτό θα βοηθήσει στην ενίσχυση της ελκυστικότητάς της και σε αγορές του εξωτερικού αλλά και του εσωτερικού και παράλληλα θα προωθήσει τη συνεργασία των κατοίκων και των τοπικών φορέων στις διαδικασίες τοπικής ανάπτυξης.

Οι διαδρομές θα είναι διάχυτες στην περιοχή, για να μπορούν οι τουρίστες να έχουν μια εικόνα για όλη την Πάφο, με στόχο την προσέλκυση του μέγιστου δυνατού αριθμού επισκεπτών, αλλά και για να είναι ισόρροπη η διάχυση του τουριστικού ρεύματος. Βασικός στόχος των διαδρομών είναι ο συνδυασμός και η προσαρμογή τους στις ιδιαίτερες ανάγκες και προσδοκίες του επισκέπτη, υπό την έννοια ενός ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος με πολλές, διαφορετικές δυνατότητες και επιλογές.

Για να επιτευχθούν τα πιο πάνω όμως, είναι σημαντική η δυνατότητα εύκολης πρόσβασης στις διαδρομές και στα πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής τα οποία θα βρίσκονται σε καλή κατάσταση για να τα επισκεφθούν. Επιπλέον θα πρέπει να υπάρχει κατάλληλη σήμανση και προβολή με διάφορους τρόπους όπως με σύγχρονους τρόπους ψηφιακής τεχνολογίας, κέντρα ενημέρωσης με χώρους εικονικής αναπαράστασης. Η δημιουργία ενός ισχυρού brandname είναι ένα μέσο για να αποκτήσει η Πάφος μια ισχυρή ταυτότητα προορισμού που θα προσελκύει τους τουρίστες να επισκέπτονται την περιοχή για τις διαδρομές όπως γίνεται και σε περιοχές του εξωτερικού. Αυτό συμβάλλει στην αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής, στην προβολή της στις αγορές εξωτερικού, στην προσέλκυση νέων επενδυτών και στην τόνωση της τοπικής της οικονομίας.

Τέλος, όσον αφορά την υλοποίηση των διαδρομών, οι φορείς που μπορούν να αναλάβουν τις διαδικασίες σχεδιασμού και λειτουργίας των πολιτιστικών διαδρομών στην Πάφο είναι ο Δήμος Πάφου, διάφορες αναπτυξιακές εταιρίες και ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού.

9. ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

9.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Έμπνευση για αυτή την ιδέα αποτέλεσε η πολιτιστική κληρονομιά της Πάφου. Με τις πολιτιστικές διαδρομές που προτείνονται, θα αναδειχτούν και θα αξιοποιηθούν τα πλεονεκτήματα της περιοχής και θα ενισχυθεί το πολιτιστικό της προφίλ. Σύμφωνα με τα διεθνή παραδείγματα, οι περιοχές στις οποίες υπάρχουν πολιτιστικές διαδρομές έχουν γίνει πόλοι έλξης τουριστών και επισκεπτών.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, οι διαδρομές αυτές αποτελούν εργαλείο σχεδιασμού δικτύωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και της ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού, ενώ η δημιουργία τους συμβάλλει σημαντικά στην αξιοποίηση, ανάδειξη, ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς που ανήκει σε μια μικρότερου ή μεγαλύτερου εύρους περιοχή.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, προκύπτει ότι οι πολιτιστικές διαδρομές μπορούν να διακριθούν ανάλογα με την θεματική τους σε θεματικές, ιστορικές και μικτές πολιτιστικές διαδρομές (Γκαντούνα, Ε., Παπαγεωργίου, Μ., 2012). Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι διαδρομές που προτείνονται είναι μικτές πολιτιστικές διαδρομές, αφού συμπεριλαμβάνουν στοιχεία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, ανεξαρτήτου είδους ή εποχής, ως μέρος της συνολικότερης πολιτιστικής φυσιογνωμίας ενός τόπου. Επιπλέον, όσον αφορά την κλίμακα τους, θα είναι σε τοπικό επίπεδο, αφού εντάσσονται σε μια περιορισμένη γεωγραφική ενότητα, όπως για παράδειγμα στα όρια ενός Δήμου (Γκαντούνα, Ε., Παπαγεωργίου, Μ., 2012).

Η πρόταση είναι η δημιουργία τριών πολιτιστικών διαδρομών με στόχο να δημιουργηθεί ένα δίκτυο διαδρομών που θα περιλαμβάνει αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία, χώρους φυσικού περιβάλλοντος, παραδοσιακή αρχιτεκτονική, μουσεία, εκκλησίες και μοναστήρια, αλλά και εκδηλώσεις και δρώμενα υπό την μορφή ενός ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος, το οποίο ο επισκέπτης θα έχει την

δυνατότητα να το προσαρμόσει στα ενδιαφέροντα του, το χρόνο και τα χρήματα που θέλει να διαθέσει.

Σκοπός της δημιουργίας των διαδρομών είναι η προσέλκυση επισκεπτών με διαφορετικά ενδιαφέροντα καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Έτσι, προτείνονται τρεις διαδρομές , που η κάθε μια θα έχει στοιχεία που θα μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των τουριστών. Οι κατηγορίες των σημείων ενδιαφέροντος, όπως αναφέρθηκαν και πιο πάνω, είναι φυσική κληρονομιά, αρχιτεκτονική, αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία, μουσεία, εκκλησίες και μοναστήρια.

9.2.ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μέσω των διαδρομών μπορούν να υπάρξουν πολλά οφέλη για την ανάπτυξη της Πάφου. Αρχικά, θα υπάρξει ανάπτυξη της υπαίθρου μιας και οι διαδρομές επεκτείνονται σε όλη την έκταση της Πάφου. Προτείνεται λοιπόν η δημιουργία χώρων όπου οι ντόπιοι θα μπορούν να φτιάχνουν παραδοσιακά προϊόντα, οι οποίοι θα είναι επισκέψιμοι από τους τουρίστες. Με αυτό τον τρόπο οι τουρίστες θα έχουν την ευκαιρία να δουν πως φτιάχνονται διάφορα παραδοσιακά προϊόντα και εδέσματα, αλλά και να τα αγοράσουν. Έτσι θα αναπτυχθεί και η οικονομία στις πιο απομακρυσμένες από το κέντρο περιοχές. Με την δημιουργία των χώρων αυτών πολλοί κάτοικοι θα μπορούν να αναβιώσουν παραδοσιακά επαγγέλματα όπως αγγειοπλαστική, καλαθοπλεκτική, υφαντική κ.α. Με την ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος θα βελτιωθεί και η ποιότητα ζωής των κατοίκων.

Επίσης, στα σημεία ενδιαφέροντος προτείνεται η αναβάθμιση των υπαρχουσών υποδομών. Με αυτό τον τρόπο οι τουρίστες θα μπορέσουν να αποκτήσουν καλύτερη εντύπωση για την Πάφο και θα μπορέσουν να την προωθήσουν ως τόπο επίσκεψης και σε συγγενείς και φίλους. Σημαντικό επίσης είναι οι επισκέψιμοι χώροι να είναι καθαροί, ώστε και οι τουρίστες αλλά και οι ντόπιοι να απολαμβάνουν την περιήγησή τους στα σημεία ενδιαφέροντος.

Για την ευκολότερη πρόσβαση των τουριστών στην Πάφο προτείνεται η προσέλκυση εταιριών χαμηλού κόστους με πτήσεις καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Έτσι ο τουρίστας θα μπορεί να επισκέπτεται την Πάφο, με φτηνά εισιτήρια. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορεί πιο εύκολα να επιτευχθεί ο στόχος μας που είναι η προσέλκυση του τουρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και όχι μόνο κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Οι τουρίστες που επισκέπτονται την Πάφο έρχονται κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες, επειδή υπάρχουν οργανωμένα πακέτα διακοπών. Για να επιτύχουμε την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου θα ήταν καλό να υπάρχουν οργανωμένα πακέτα διακοπών καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου. Αυτό θα συνεισφέρει και στην προσέλκυση εναλλακτικών τουριστών, που θα θέλουν να επισκεφτούν την Πάφο όχι μόνο για το γνωστό πρότυπο «ήλιος- θάλασσα», αλλά και για άλλα ενδιαφέροντα.

Οι δημόσιες συγκοινωνίες όπως αναφέρθηκε πιο πάνω είναι μειωμένες. Προτείνεται λοιπόν όχι μόνο η αύξηση των δρομολογίων στις υπάρχουσες περιοχές, αλλά και η δημιουργία καινούργιων προορισμών. Αυτό θα διευκολύνει την περιήγηση των τουριστών στα διάφορα σημεία ενδιαφέροντος.

Η φιλοξενία και ο επαγγελματισμός είναι πολύ σημαντικοί παράγοντες για την καλή εντύπωση των τουριστών για την Πάφο. Έτσι λοιπόν προτείνεται η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και η απόκτηση τουριστικής και επαγγελματικής συνείδησης. Επίσης καλό θα ήταν κυρίως σε παραδοσιακούς χώρους να εργάζονται ντόπιοι, έτσι ώστε οι τουρίστες να μπορούν να έχουν μια ολοκληρωμένη άποψη για τα σημεία ενδιαφέροντος, καθώς οι ντόπιοι θα ξέρουν να εξηγήσουν στους τουρίστες την ιστορία της περιοχής, αλλά και θα μπορούν να τους λύσουν οποιαδήποτε απορία προκύψει.

Οι περισσότερες πολιτιστικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ γίνονται κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Προτείνεται λοιπόν η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκτός τουριστικής περιόδου. Οι καιρικές συνθήκες ευνοούν την διοργάνωση εκδηλώσεων καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, γιατί στην Κύπρο δεν έχει έντονα

καιρικά φαινόμενα το χειμώνα και το φθινόπωρο. Με αυτόν τον τρόπο οι τουρίστες θα μπορούν να συμμετέχουν στις εκδηλώσεις αυτές όποια εποχή και αν διαλέξουν να επισκεφτούν την Πάφο.

Παράλληλα θα πρέπει να προστατευθούν και να αναδειχθούν τα όποια μορφολογικά και αισθητικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά της περιοχής, αλλά και η φυσική κληρονομιά της Πάφου. Οι διαδρομές που προτείνονται, εκτός από πολιτιστικά στοιχεία και μνημεία, έχουν και στοιχεία φυσικής κληρονομιάς και τοπία φυσικού κάλλους. Αυτοί οι χώροι θα πρέπει να προστατεύονται και να διατηρούνται καθαροί.

9.3.ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Όπως φαίνεται στον χάρτη (βλ.χάρτη 1) οι διαδρομές καλύπτουν όλη την έκταση της Πάφου. Όλες οι διαδρομές θα ξεκινούν από το κέντρο της Πάφου, εκεί όπου βρίσκονται τα περισσότερα πολιτιστικά στοιχεία του νησιού. Αυτό γίνεται γιατί είναι από τα πιο σημαντικά και οι τουρίστες θα πρέπει να τα επισκεφθούν, όποια διαδρομή και αν επιλέξουν να διασχίσουν.

Η πρώτη διαδρομή έχει ως βασικό άξονα τον πολιτισμό, γιατί σε αυτή την διαδρομή υπάρχουν πιο πολλοί αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία απ' ότι στις υπόλοιπες. Η δεύτερη διαδρομή είναι πιο κοντά στους τουρίστες που επισκέπτονται το νησί για θρησκευτικούς λόγους, γιατί στη διαδρομή αυτή υπάρχουν πολλές εκκλησίες και μοναστήρια. Τέλος, η τρίτη διαδρομή αφορά πιο πολύ τους φυσιολάτρεις, αφού υπάρχουν πολλά σημεία φυσικού κάλλους.

Όλες οι διαδρομές περιλαμβάνουν στοιχεία από όλες τις κατηγορίες απλά η κάθε μια θα εξειδικεύεται σε μια κατηγορία. Επιπλέον, και οι τρεις διαδρομές περιλαμβάνουν αρκετές δραστηριότητες και στοιχεία παράδοσης.

Χάρτης 1. Πολιτιστικές διαδρομές

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

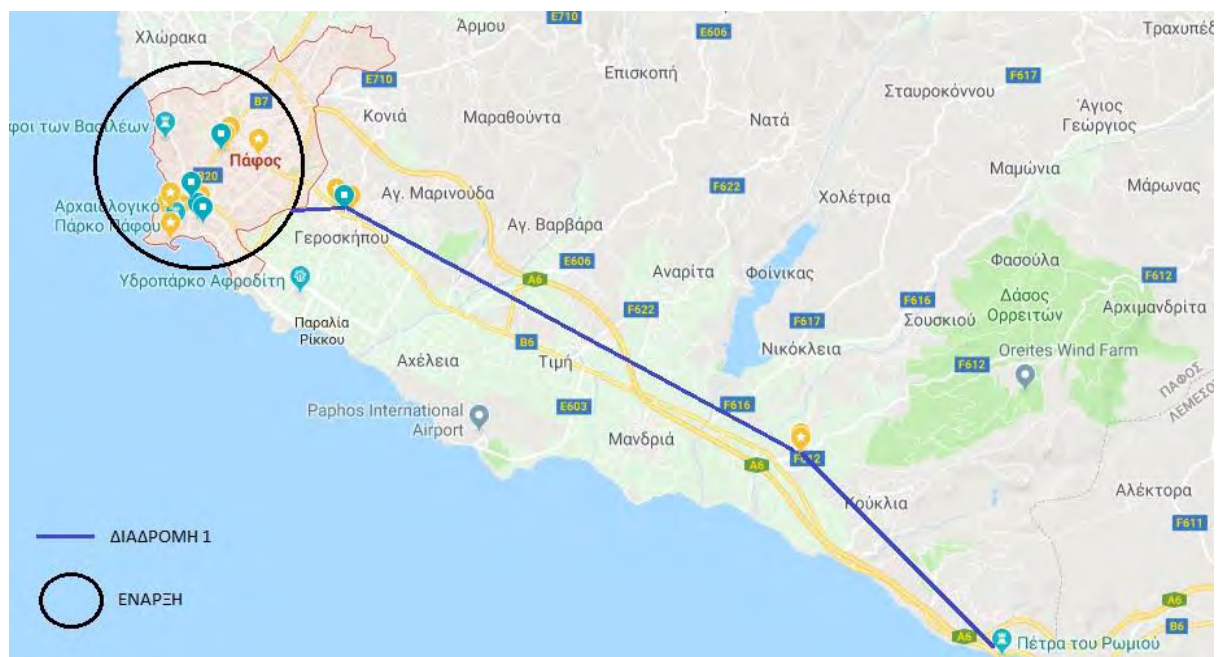
Πιο κάτω θα αναλυθούν οι διαδρομές:

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι όλες οι διαδρομές θα ξεκινούν από το ίδιο σημείο το κέντρο της Πάφου, όπως προαναφέρθηκε, όπου βρίσκονται τα πιο σημαντικά στοιχεία πολιτισμού της. Τα σημεία ενδιαφέροντος που θα καλύπτουν θα είναι:

Πλατεία Δημαρχείου (Δημοτικό Μέγαρο) – Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο – Βυζαντινό Μουσείο – Ιερά Μητρόπολη – Τάφοι των Βασιλέων – Εκκλησία Αγίας Σολωμονής – Ασκληπιείο – Αρχαιολογικό Πάρκο/ Ψηφιδωτά – Σαράντα κολώνες / κάστρο – Οθωμανικά Λουτρά – Εκκλησία Αγίας Κυριακής Χρυσοπολίτισσας – Εκκλησία Παναγίας Θεοσκεπάστης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 1

Χάρτης 2. Πολιτιστική διαδρομή 1

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Στον πιο κάτω χάρτη φαίνονται αναλυτικά τα σημεία ενδιαφέροντος που καλύπτει η διαδρομή, τα οποία εξηγούνται πιο κάτω σε υπόμνημα.

Χάρτης 3. Πολιτιστική διαδρομή 1 (Σημεία ενδιαφέροντος)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Κέντρο Πάφου – Γεροσκήπου – Κούκλια – Πέτρα του Ρωμιού

Τα σημεία ενδιαφέροντος που θα διασχίζει η διαδρομή 1 είναι:

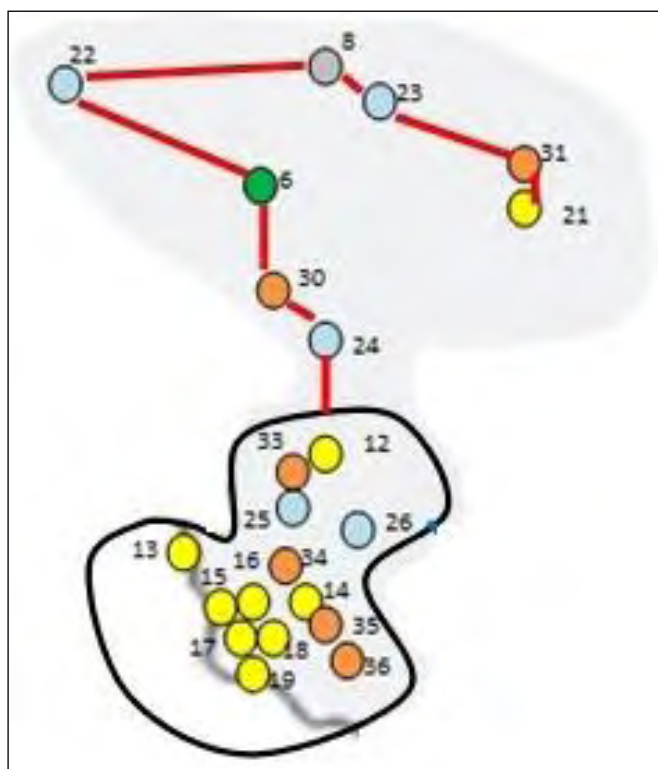
Εκκλησιαστικό Μουσείο Πάφου – Εκκλησία Αγίας Παρασκευής – Μουσείο Λαϊκής Τέχνης (Εθνογραφικό) – Ναός της Αφροδίτης – Παλαίπαφος – Τοπικό Μουσείο Παλαίπαφου – Μεσαιωνική Έπαυλη Λουιζιανών – Πέτρα του Ρωμιού

Στην πιο πάνω διαδρομή υπάρχουν πολλές δραστηριότητες που μπορεί να κάνει ο τουρίστας ανάλογα και με την εποχή που θα επισκεφτεί την περιοχή. Τους καλοκαιρινούς μήνες είναι ανοικτό στη Γεροσκήπου το Υδροπάρκο Αφροδίτη, όπου ο τουρίστας μπορεί με την οικογένειά του να περάσει όμορφα. Στη Γεροσκήπου γίνεται και το πανηγύρι της Αγίας Παρασκευής. Εκεί στήνονται περίπτερα που πουλούν ποτά, γλυκά και έργα χειροτεχνίας, ενώ προσφέρεται και ψυχαγωγικό πρόγραμμα. Γύρω υπάρχουν πολλές παραδοσιακές ταβέρνες όπου ο τουρίστας μπορεί να γνωρίσει τη γαστρονομία της περιοχής. Η περιοχή αυτή φημίζεται και για τα

Χάρτης 4. Πολιτιστική διαδρομή 2 (Σημεία ενδιαφέροντος)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Κέντρο Πάφου – Τσάδα – Κοίλη – Σίμου – Φύτη - Παναγιά

Τα σημεία ενδιαφέροντος που θα διασχίζει η διαδρομή 2 είναι:

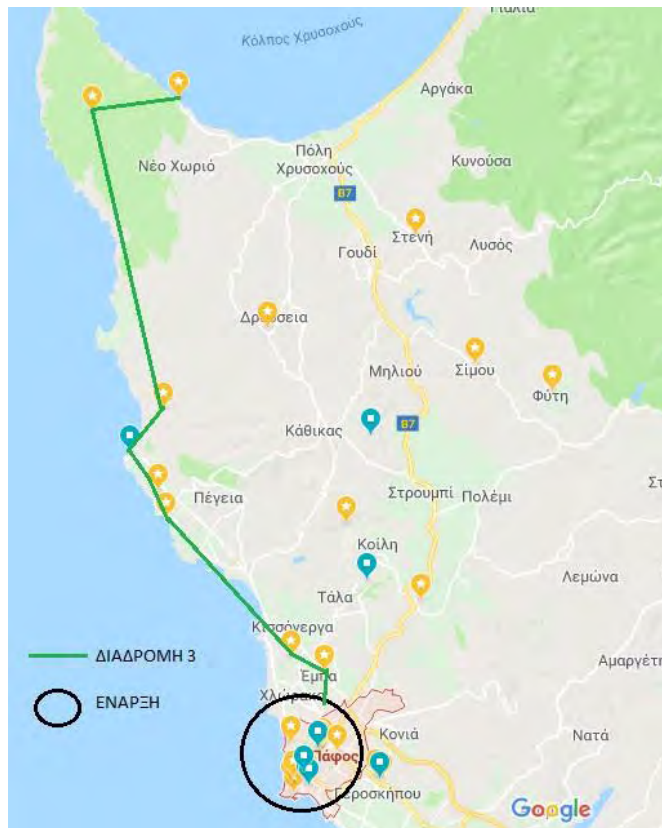
Μοναστήρι Αγίου Νεοφύτου - Μουσείο Ευαγόρα Παλλικαρίδη – Λουτρά του Άδωνη – Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική Σίμου – Μουσείο Ψαθοπλεκτικής/ Υφαντών Σίμου – Πατρική οικία Μακαρίου Γ' – Μονή Χρυσορρογιάτισσας

Στην πιο πάνω διαδρομή ο τουρίστας μπορεί να επισκεφθεί διάφορους αμπελώνες και οινοποιία, αν είναι λάτρης του κρασιού. Η πολιτιστική διαδρομή 2 συμπίπτει και με τη διαδρομή κρασιού που υπάρχει ήδη «Διαδρομή κρασιού Βουνί Παναγιάς-Αμπελίτης». Εκεί παράγεται ένα από τα καλύτερα λευκά κρασιά που παράγονται στην Κύπρο, το ξυνιστέρι. Εκεί παρασκευάζεται και το παραδοσιακό αλκοολούχο

ποτό ζιβανία, το οποίο οι επισκέπτες μπορούν να δοκιμάσουν και να αγοράσουν. Επιπλέον, στα χωριά αυτά που συναντά ο τουρίστας στη διαδρομή, υπάρχουν πολλές παραδοσιακές ταβέρνες με παραδοσιακή κουζίνα. Κάθε χρόνο στα τέλη του καλοκαιριού το χωριό Στρουμπί της Πάφου διοργανώνει το φεστιβάλ “Διονύσια” προς τιμήν του θεού του κρασιού Διόνυσου, μιας και η περιοχή φημίζεται για το κρασί της. Εκεί οι τουρίστες θα έχουν την ευκαιρία να δουν πως παρασκευάζονται, αλλά και να δοκιμάσουν διάφορα παραδοσιακά εδέσματα από κρασί. Τον Αύγουστο το χωριό Καλλέπεια της Πάφου διοργανώνει το φεστιβάλ “Αρκαδία”, για να προβάλλει την ομορφιά της περιοχής και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της και οι τουρίστες μπορούν να απολαύσουν την κυπριακή φιλοξενία και να δουν παραδοσιακούς χορούς. Εκτός από αυτά, μπορεί να προταθεί και μια επίσκεψη στα γήπεδα γκολφ στη περιοχή Μεσόγη. Τέλος, στο Αγροτικό Φεστιβάλ Στατού - Αγίου Φωτίου ο επισκέπτης μπορεί να δει να παρασκευάζονται με τον παραδοσιακό τρόπο παραδοσιακά προϊόντα της κοινότητας και να τα δοκιμάσει.

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 3

Χάρτης 5. Πολιτιστική διαδρομή 3

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Στον πιο κάτω χάρτη φαίνονται αναλυτικά τα σημεία ενδιαφέροντος που διασχίζει η διαδρομή, τα οποία εξηγούνται πιο κάτω σε υπόμνημα.

Χάρτης 6. Πολιτιστική διαδρομή 3 (Σημεία ενδιαφέροντος)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Κέντρο Πάφου – Λέμπα – Πέγεια – Τνεια - Ακάμας

Τα σημεία ενδιαφέροντος που θα διασχίζει η διαδρομή 3 είναι:

Εκκλησία Παναγίας Χρυσελεύσας - Αρχαιολογικός οικισμός Λέμπας – Πλοίο EDRO III – Θαλασσινές σπηλιές – Εκκλησία Αγίου Γεωργίου – Φαράγγι του Άβακα – Μουσείο καλαθοπλεκτικής – Δάσος του Ακάμα/ παραλία – Λουτρά της Αφροδίτης

Όπως και στην πιο πάνω διαδρομή έτσι και σε αυτή, ο επισκέπτης μπορεί να επισκεφθεί αμπελώνες και οινοποιία στην περιοχή του Ακάμα. Στη διαδρομή στην περιοχή της Πέγειας υπάρχει ο ζωολογικός κήπος, που οι τουρίστες μπορούν να επισκεφθούν μαζί με την οικογένειά τους καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Στην Πέγεια υπάρχουν επίσης πολλές παραδοσιακές ταβέρνες, κέντρα νυχτερινής

διασκέδασης ,αλλά και χώροι στους οποίους μπορεί ο τουρίστας να κάνει καταδύσεις. Ένα από αυτά είναι το «Καταδυτικό Σημείο Αμφιθέατρο». Επίσης καταδύσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν και στην περιοχή Ακάμας στο «Καταδυτικό Σημείο Devils’s Head”.

Πιο κάτω ακολουθεί ο πίνακας με τις κατηγορίες των σημείων ενδιαφέροντος που υπάρχουν στις διαδρομές.

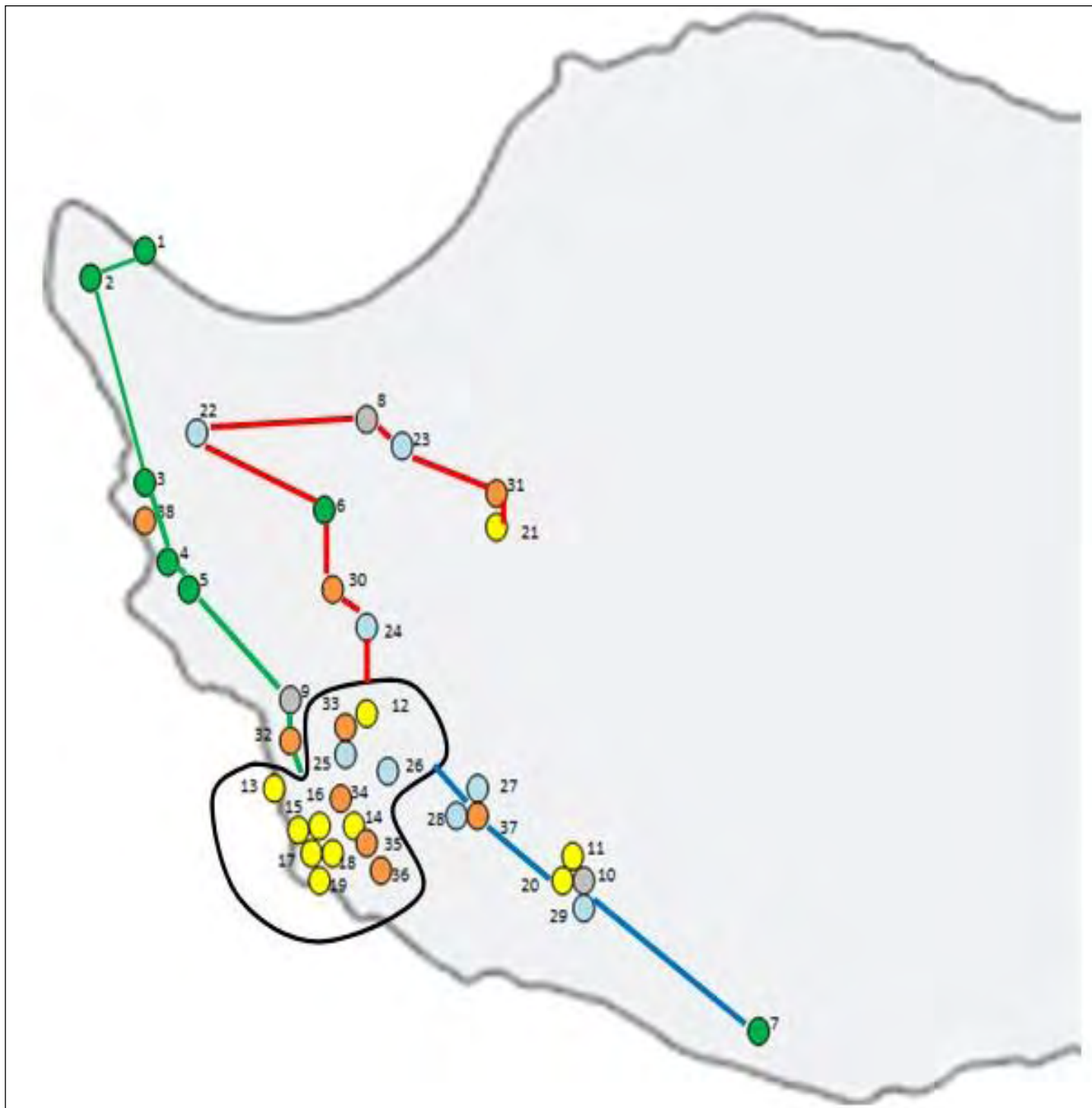
	ΔΙΑΔΡΟΜΗ 1	ΔΙΑΔΡΟΜΗ 2	ΔΙΑΔΡΟΜΗ 3
ΦΥΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Πέτρα Ρωμιού του 	<ul style="list-style-type: none"> • Λουτρά Άδωνη του 	<ul style="list-style-type: none"> • Πλοίο EDRO III • Θαλασσινές σπηλιές • Φαράγγι του Άβακα • Δάσος του Ακάμα/ παραλία • Λουτρά της Αφροδίτης
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ	<ul style="list-style-type: none"> • Μεσαιωνική Έπαυλη Λουζινιανών 	<ul style="list-style-type: none"> • Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική Σίμου 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικός οικισμός Λέμπας
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ/ ΜΝΗΜΕΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Ναός Αφροδίτης της • Παλαίπαφος • Πλατεία Δημαρχείο (Δημοτικό Μέγαρο) • Τάφοι των Βασιλέων 	<ul style="list-style-type: none"> • Πατρική οικία Μακαρίου Γ’ • Πλατεία Δημαρχείο (Δημοτικό Μέγαρο) • Τάφοι των Βασιλέων • Ασκληπιείο 	<ul style="list-style-type: none"> • Πλατεία Δημαρχείο (Δημοτικό Μέγαρο) • Τάφοι των Βασιλέων • Ασκληπιείο • Αρχαιολογικό Πάρκο/ Ψηφιδωτά

	<ul style="list-style-type: none"> • Ασκληπιείο • Αρχαιολογικό Πάρκο/ Ψηφιδωτά • Σαράντα κολώνες κάστρο / • Οθωμανικά Λουτρά 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Πάρκο/ Ψηφιδωτά • Σαράντα κολώνες κάστρο / • Οθωμανικά Λουτρά 	<ul style="list-style-type: none"> • Σαράντα κολώνες / κάστρο • Οθωμανικά Λουτρά
ΜΟΥΣΕΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μουσείο Λαϊκής Τέχνης (Εθνογραφικό) • Τοπικό Μουσείο Παλαίπαφου • Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο • Βυζαντινό Μουσείο 	<ul style="list-style-type: none"> • Μουσείο Ευαγόρα Παλλικαρίδη • Μουσείο Ψαθοπλεκτικής/ Υφαντών Σίμου • Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο • Βυζαντινό Μουσείο 	<ul style="list-style-type: none"> • Μουσείο καλαθοπλεκτικής • Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο • Βυζαντινό Μουσείο
ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκκλησιαστικό Μουσείο Πάφου • Εκκλησία Αγίας Παρασκευής • Ιερά Μητρόπολη • Εκκλησία Αγίας Σολωμονής • Εκκλησία Αγίας Κυριακής Χρυσοπολίτισσας • Εκκλησία Παναγίας Θεοσκέπαστης 	<ul style="list-style-type: none"> • Μονή Χρυσορρογιάτισσας • Μοναστήρι Αγίου Νεοφύτου • Ιερά Μητρόπολη • Εκκλησία Αγίας Σολωμονής • Εκκλησία Αγίας Κυριακής Χρυσοπολίτισσας • Εκκλησία Παναγίας Θεοσκέπαστης 	<ul style="list-style-type: none"> • Εκκλησία Αγίου Γεωργίου • Εκκλησία Παναγίας Χρυσελεύσας • Ιερά Μητρόπολη • Εκκλησία Αγίας Σολωμονής • Εκκλησία Αγίας Κυριακής Χρυσοπολίτισσας • Εκκλησία Παναγίας Θεοσκέπαστης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Στη συνέχεια ακολουθεί ο αναλυτικός χάρτης (χάρτης 7,8) με όλα τα σημεία ενδιαφέροντος.

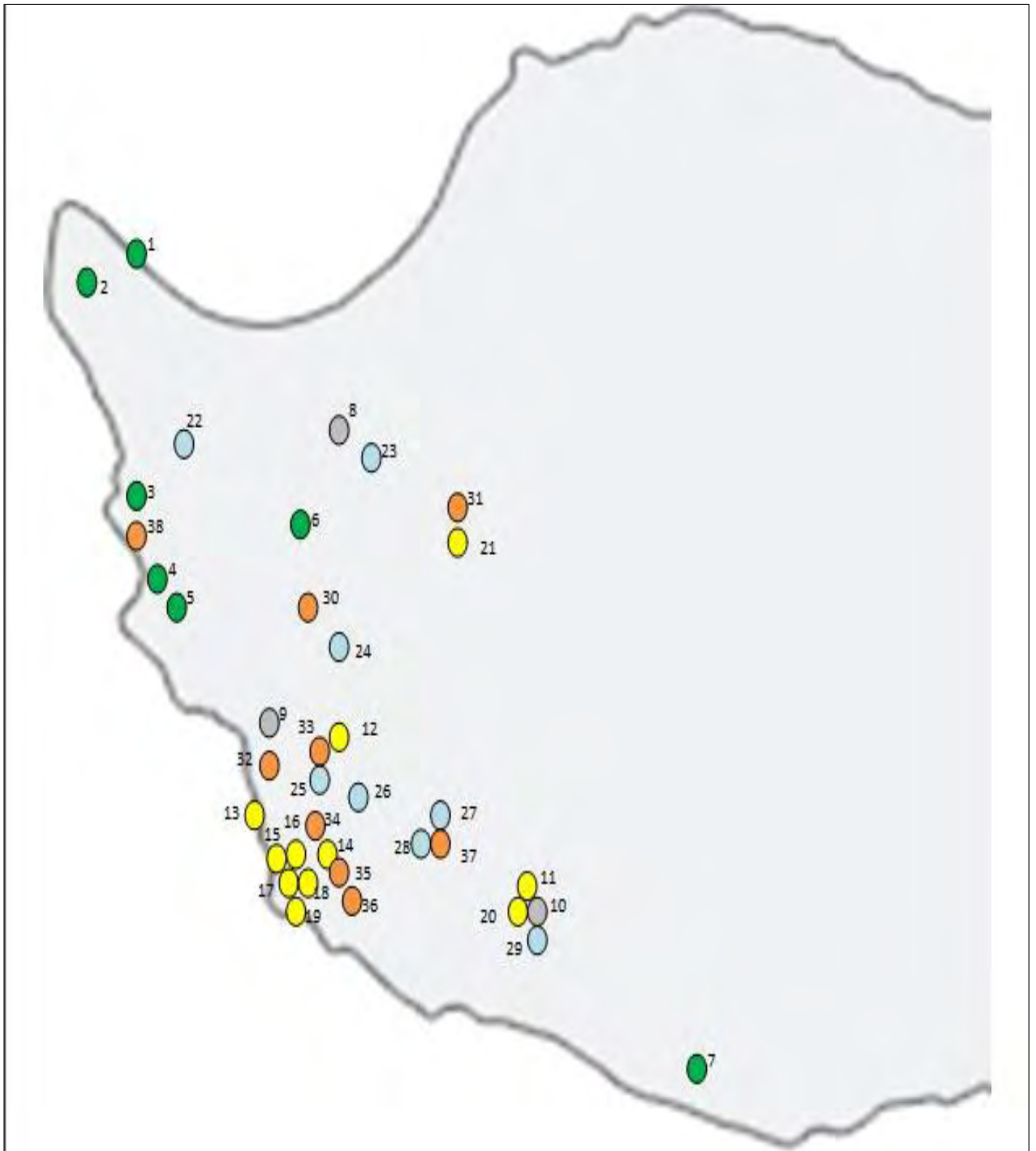
Χάρτης 7. Πολιτιστικές διαδρομές (Σημεία ενδιαφέροντος και διαδρομές)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Χάρτης 8. Πολιτιστικές διαδρομές (Σημεία ενδιαφέροντος)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

● ΦΥΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

1. Λουτρά της Αφροδίτης
2. Δάσος του Ακάμα/ Παραλία Ακάμα
3. Φαράγγι του Άβακα
4. Θαλασσινές σπηλιές
5. Πλοίο EDRO III
6. Λουτρά του Άδωνη
7. Πέτρα του ρωμιού

● ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

8. Παραδοσιακή αρχιτεκτονική στο χωριό Σίμου
9. Αρχαιολογικός οικισμός Λέμπας
10. Μεσαιωνική έπαυλη Λουζινιανών

● ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ

11. Παλαίπαφος (Κούκλια)
12. Πλατεία Δημαρχείου
13. Τάφοι των Βασιλέων
14. Οθωμανικά λουτρά
15. Ωδείο Πάφου (2ος αιώνας)
16. Το Ασκληπιείο
17. Αρχαιολογικό πάρκο - Ψηφιδωτά
18. Σαράντα Κολώνες/ Κάστρο
19. Το κάστρο της Πάφου
20. Ο Ναός της Αφροδίτης
21. Πατρική Κατοικία Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'

● ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

22. Μουσείο Καλαθοπλεκτικής Ίνειας
23. Μουσείο Ψαθοπλεκτικής -Υφαντών Φύτης
24. Μουσείο Ευαγόρα Παλληκαρίδη στη Τσάδα
25. Εθνογραφικό Μουσείο
26. Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο Πάφου
27. Βυζαντινό Μουσείο Ιεράς Μητροπόλεως Πάφου
28. Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Γεροσκήπου
29. Τοπικό Μουσείο Παλαίπαφου, Κούκλια

● ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

30. Μοναστήρι του Αγίου Νεοφύτου
31. Μονή Χρυσορρογιάτισσας
32. Εκκλησία Παναγίας Χρυσελεύσας
33. Ιερά Μητρόπολη Πάφου
34. Εκκλησία Αγία Σολομονής
35. Εκκλησία Χρυσοπολίτισσας αφιερωμένη στην Αγία Κυριακή
36. Εκκλησία Θεοσκέπαστη
37. Εκκλησία Αγίας Παρασκευής
38. Ο Άγιος Γεώργιος

9.4. ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΡΟΒΟΛΗΣ

Το κεφάλαιο της προβολής των διαδρομών είναι πολύ σημαντικό, αφού θα κάνει τις διαδρομές γνωστές και ελκυστικές και στο εξωτερικό αλλά και στην Κύπρο. Πρέπει να δημιουργηθεί ένα καλό σχέδιο μάρκετινγκ, το οποίο θα περιλαμβάνει τους τρόπους και τα μέσα προβολής μέσω του διαδικτύου, μέσα στην Κύπρο, αλλά κυρίως μέσα στην Πάφο, έτσι ώστε οι επισκέπτες να γνωρίζουν για τις διαδρομές και να θέλουν να τις διασχίσουν.

Γενικά ο σχεδιασμός των διαδρομών σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τις στρατηγικές μάρκετινγκ. Οι ίδιες οι πολιτιστικές διαδρομές αποτελούν αρχικά ένα τρόπο στρατηγικής και μάρκετινγκ για την περιοχή, αφού δείχνουν τα πιο σημαντικά πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής.

Προκειμένου να προβληθούν οι παραπάνω διαδρομές, θα ήταν καλό να δημιουργηθεί ένα σχέδιο διαφήμισης που θα περιλαμβάνει:

- Σήμανση με κυκλοφοριακές και πληροφοριακές πινακίδες σε αρκετά σημεία για πιο εύκολη πρόσβαση στους δρόμους
- Τοποθέτηση πινακίδων σε κομβικά σημεία των διαδρομών με το λογότυπο των διαδρομών και τον αριθμό της διαδρομής
- Τοποθέτηση πινακίδων στις εξόδους και εισόδους των χωριών
- Σήμανση σε υφιστάμενες πινακίδες του Τμήματος Δημοσίων Έργων

Τα πιο πάνω θα βοηθήσουν στην γνωστοποίηση των διαδρομών μέσα στον Δήμο Πάφου και στην καθοδήγηση των τουριστών κατά την διάρκεια της επίσκεψής τους.

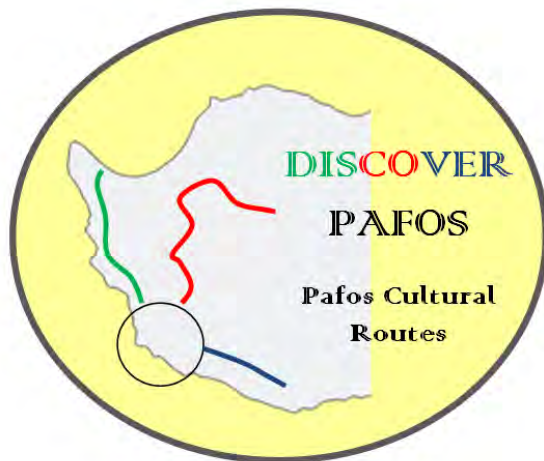
Επιπλέον θα περιλαμβάνει:

- Παραγωγή διαφημιστικού υλικού σε διάφορες γλώσσες

Το διαφημιστικό υλικό θα περιλαμβάνει τους χάρτες των διαδρομών και τα σημεία ενδιαφέροντος. Επίσης θα ενημερώνει τους τουρίστες και για τις δραστηριότητες που περιλαμβάνουν οι διαδρομές.

- Κοινό λογότυπο

Το λογότυπο που προτείνεται είναι το πιο κάτω:

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Παρουσιάζει σε ποιοτική μορφή τις τρεις διαδρομές με διαφορετικά χρώματα όπως θα φαίνονται και στο σχετικό χάρτη. Το slogan που προτείνεται είναι «DISCOVER PAFOS, Pafos Cultural Routes», γιατί αν κάποιος ακολουθήσει τις διαδρομές, θα έχει την δυνατότητα να ανακαλύψει όλες τις ομορφιές της Πάφου.

Εκτός από αυτά θα περιλαμβάνει:

- Προώθηση του διαφημιστικού υλικού σε εσωτερικά και εξωτερικά κέντρα επικοινωνίας, διαδίκτυο και MME
- Δημιουργία διαφημιστικών spot (τηλεοπτική, διαδικτυακή μορφή)
- Δημιουργία κέντρων πληροφόρησης

Εκτός από την προώθηση του διαφημιστικού υλικού στο διαδίκτυο, θα ήταν καλό να υπάρχουν κέντρα ενημέρωσης σε διάφορα κεντρικά σημεία της Πάφου ειδικά στην περιοχή έναρξης των διαδρομών που είναι η Πλατεία Δημαρχείου. Επίσης, ένας χώρος που θα ήταν καλό να προωθηθεί το διαφημιστικό, είναι στο αεροδρόμιο της Πάφου, έτσι όταν φτάνουν οι τουρίστες στην περιοχή, να ενημερώνονται για τις διαδρομές και αν θέλουν θα τις επισκέπτονται.

- Δημιουργία ιστοσελίδας

Στη σύγχρονη εποχή που ζούμε, το διαδίκτυο είναι μέρος της καθημερινότητας του κάθε ανθρώπου. Με τη δημιουργία ιστοσελίδας για τις πολιτιστικές διαδρομές ο τουρίστας θα έχει την δυνατότητα να μάθει για αυτές, να πληροφορηθεί για τα σημεία ενδιαφέροντος που υπάρχουν στις διαδρομές και τις δραστηριότητες που μπορεί να κάνει.

Πιο συγκεκριμένα, στοχεύοντας στην προβολή μιας πολυδιάστατης εικόνας, η αντιπροσώπευση από το διαδίκτυο θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:

- Συγκεκριμένη και συνολική πληροφόρηση για τα πολιτιστικά/ιστορικά χαρακτηριστικά της πόλης
- Λεπτομερείς οδηγούς, συνδέσεις και χάρτες για τις διάφορες τοποθεσίες
- Σύντομες εισηγήσεις για την ιστορία των τοποθεσιών
- Ιστορικό υλικό (βιβλία ή οδηγούς)
- Τιμές εισιτηρίων
- Ώρες λειτουργίας καταστημάτων και γραφείων
- Οπτικοακουστικό υλικό
- Εξειδικευμένη πληροφόρηση για συνδέσεις με κοινωνικές υπηρεσίες (τηλέφωνα, διευθύνσεις, ώρες λειτουργίας, κλπ)

Απαραίτητη προϋπόθεση για την προβολή και τέτοιων διαδρομών, αποτελεί η ύπαρξη Δημοσίων Σχέσεων που θα στόχευε στο σχεδιασμό και την εφαρμογή δράσεων που υποστηρίζουν την ενεργή συμμετοχή των εσωτερικών ομάδων της πόλης (επιχειρήσεις, δημόσιοι οργανισμοί, πολίτες, κλπ), στην προβολή της εικόνας της πόλης όπως και την ανάπτυξη δημοσίων σχέσεων σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Πιο συγκεκριμένα παραδείγματα δράσεων των Δημοσίων Σχέσεων είναι:

- Σχεδιασμός συνεργασιών με πανεπιστημιακά τμήματα και ερευνητικά κέντρα στην Κύπρο και την Ευρώπη
- Σχεδιασμός συνεργασιών με σχολεία
- Προγραμματισμός συμμετοχών σε συνέδρια και εκθέσεις στην Κύπρο και στο εξωτερικό
- Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά προγράμματα, που να επικεντρώνονται στον πολιτισμό και τον τουρισμό.

Εκτός από τα πιο πάνω, υπάρχουν δράσεις που ήδη γίνονται γενικά για τον πολιτιστικό τουρισμό. Ο εκτελεστικός διευθυντής αναφέρει πως οι παρούσες δράσεις για προσέλκυση τουρισμού στη Πάφο είναι η συμμετοχή σε περισσότερες από 25 τουριστικές εκθέσεις στο εξωτερικό, που σκοπό έχουν να προβάλλουν την Πάφο. Γίνεται η έκδοση έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού σε τακτά χρονικά διαστήματα για την διαφήμιση του προορισμού. Επιπλέον μερικές δράσεις που φαίνονται να είναι πολύ αποτελεσματικές είναι κάποιες ενέργειες δημοσίων σχέσεων, με εργαστήρια παρουσίασης της τουριστικής Πάφου στο εξωτερικό στοχεύοντας σε τουριστικούς πράκτορες και δημοσιογράφους. Η φιλοξενία στον προορισμό τόσο των τουριστικών πρακτόρων για να δουν τον προορισμό, όσο και δημοσιογράφων για τη δημοσίευση θετικών σχολίων για την Πάφο, συμβάλλει στην προώθηση του τουρισμού στην Πάφο. Η επίσκεψη τουριστικών οργανισμών για συνέδρια παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην προώθηση του, γιατί ζουν τον προορισμό και μπορούν να προωθήσουν το τουριστικό πακέτο πιο εύκολα. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι υπάρχουν πολλοί εταίροι στην Πάφο που ασχολούνται με το μάρκετινγκ του

προορισμού. Εκτός από αυτά υπάρχει η ομάδα ξενοδόχων που έχουν πωλητές, οι οποίοι κάνουν sales call στο εξωτερικό κυρίως σε be to be (business to business) μάρκετινγκ. Ο ΚΟΤ διοργανώνει κάποιες εκστρατείες για γνωστοποίηση της Κύπρου και των ιδιαιτεροτήτων της και οι άλλοι εταίροι που είναι τα δημαρχεία έχουν τις δικές τους αποστολές και δράσεις (N.X., 2/1/2017).

10.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, οι πολιτιστικές διαδρομές περιλαμβάνουν άυλη και υλική πολιτιστική κληρονομιά, ενσωματώνουν την οικονομία, το περιβάλλον και τις πολιτιστικές αξίες και έχουν ένα συγκεκριμένο ιστορικό σκοπό. Κύριοι στόχοι τους είναι η προσέλκυση νέων επισκεπτών στην περιοχή, επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, προσέλκυση νέων επενδύσεων και γενικά η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Όπως είδαμε και πιο πάνω, η Πάφος αποτελεί μια πόλη με μεγάλη παράδοση και κουλτούρα, φημισμένη παραδοσιακή κουζίνα, πλούσιο φυσικό περιβάλλον, ιδιαίτερα καλό κλίμα και πολύ καλές υποδομές για τη φιλοξενία των τουριστών. Επιπλέον, φημίζεται και για τους αξιόλογους χώρους πολιτιστικών μνημείων και χώρων. Σκοπός της δημιουργίας αυτών των διαδρομών είναι η προβολή της πολιτιστικής αξίας των αγαθών, μνημείων, χώρων, εκδηλώσεων και παραδοσιακών προϊόντων της Πάφου, με την παράλληλη στήριξη και προσπάθεια τόνωσης της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής τους ανάπτυξης.

Παρά τα πιο πάνω προτερήματα που έχει η Πάφος, αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα στον τομέα του τουρισμού αναφέρει ο Εκτελεστικός Διευθυντής της Εταιρίας Ανάπτυξης και Προβολής της Περιφέρειας Πάφου. Τέτοια προβλήματα είναι η μειωμένη ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος εξαιτίας της μονοδιάστατης ανάπτυξης «ήλιου και θάλασσας», η καταπόνηση του περιβάλλοντος, η μη αναβάθμιση των υπηρεσιών και εγκαταστάσεων και η απουσία αποτελεσματικών μέτρων για τον ενεργό αναπροσανατολισμό της τουριστικής ανάπτυξης για τη δημιουργία εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Επίσης πρόβλημα αποτελούν και τα ψηλά κόστη που έχουν οι επιχειρήσεις ιδιαίτερα την χειμερινή περίοδο και η μονοδιάστατη ανάπτυξη του τουρισμού που ήταν σχεδιασμένη κυρίως για τους Άγγλους τουρίστες. Υπάρχουν επιπλέον και προβλήματα προσβασιμότητας και αεροπορικής σύνδεσης. Εκτός από τα πιο πάνω υπάρχουν θέματα υπερεξάρτησης από διοργανωτές ταξιδιών γιατί ελέγχουν τον τουρισμό στην Πάφο (Ν.Χ. , 2/1/2017).

Για να επιτευχθούν οι πιο πάνω στόχοι και να βελτιωθούν τα πιο πάνω προτείνεται η δημιουργία τριών πολιτιστικών διαδρομών οι οποίες περιλαμβάνουν αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία, χώρους φυσικού περιβάλλοντος, παραδοσιακή αρχιτεκτονική, μουσεία, εκκλησίες και μοναστήρια αλλά και εκδηλώσεις και δρώμενα υπό την μορφή ενός ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος, το οποίο ο επισκέπτης θα έχει την δυνατότητα να το προσαρμόσει στα ενδιαφέροντα του, το χρόνο και τα χρήματα που θέλει να διαθέσει.

Με τον σχεδιασμό των πολιτιστικών διαδρομών μπορεί η Πάφος να αναπτυχθεί και να καθιερωθεί ως ένας ισχυρός ανταγωνιστικός προορισμός στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη, μιας και οι διαδρομές θα μπορούν να ικανοποιήσουν πολλά ενδιαφέροντα και ανάγκες του κάθε τουρίστα.

Οι διαδρομές έχουν σκοπό να προσελκύσουν τουρίστες με διαφορετικά ενδιαφέροντα και όχι μόνο τους μαζικούς τουρίστες οι οποίοι επισκέπτονται την Πάφο κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες. Με αυτό τον τρόπο θα μειωθεί η εποχικότητα και θα επιτευχθεί οι προσέλκυση εναλλακτικών τουριστών οι οποίοι είναι «ποιοτικοί τουρίστες». Οι κύριες ομάδες επισκεπτών που στοχεύουν οι διαδρομές, εκτός από τον μαζικό τουρισμό, είναι ο τουρισμός εμπειριών, γιατί σκοπό έχουν την γνωριμία του με την περιοχή, ο πολιτιστικός τουρισμός που ενδιαφέρεται για τη ιστορία και την παράδοση του τόπου μέσα από τα πολιτιστικά στοιχεία, τις εκδηλώσεις και τα παραδοσιακά εδέσματα, ο φεστιβαλικός τουρισμός που επισκέπτεται μια περιοχή για τις εκδηλώσεις και τα φεστιβάλ της και τέλος ο θρησκευτικός τουρισμός.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι πολιτιστικές διαδρομές, με τον σωστό σχεδιασμό, θα προσφέρουν πολλά οφέλη στην Πάφο. Αρχικά θα αναπτυχθεί τουριστικά αλλά και οικονομικά ολόκληρη η Πάφος, ακόμα και οι πιο απομακρυσμένες περιοχές οι οποίες συμπεριλαμβάνονται στις διαδρομές. Επιπλέον, με τη δημιουργία χώρων όπου θα παράγονται παραδοσιακά προϊόντα, θα δοθεί η ευκαιρία στους ντόπιους να αναβιώσουν διάφορα παραδοσιακά επαγγέλματα. Επίσης είναι μια καλή ευκαιρία να αναβαθμιστούν οι υπάρχουσες υποδομές στα σημεία ενδιαφέροντος και να διατηρούνται καθαροί. Με την προσέλκυση αεροπορικών εταιριών χαμηλού κόστους

με συχνές πτήσεις και τη δημιουργία οργανωμένων πακέτων διακοπών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, θα επιτευχθεί η αύξηση του τουρισμού και η προσέλκυση εναλλακτικών τουριστών που δεν έρχονται στην Πάφο μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες για το πρότυπο «ήλιος – θάλασσα».

Η αύξηση των δρομολογίων των μέσων μαζικής μεταφοράς, αλλά και η δημιουργία νέων προορισμών, θα διευκολύνει τους τουρίστες αλλά και τους ντόπιους να μετακινούνται αλλά και να επισκέπτονται τα σημεία ενδιαφέροντος των πολιτιστικών διαδρομών. Επιπλέον, με τη δημιουργία των διαδρομών θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας σε χώρους που επισκέπτονται οι τουρίστες, αλλά και σε σημεία στα οποία μπορούν να πληροφορηθούν για τις διαδρομές.

Πολύ σημαντική είναι και η προβολή των διαδρομών στο εξωτερικό αλλά και στην Κύπρο. Με το σχέδιο προβολής και μάρκετινγκ που προτείνεται, η Πάφος θα καταφέρει να γίνει ένας εναλλακτικός προορισμός, που οι τουρίστες θα θέλουν να επισκεφτούν για να γνωρίσουν τον πολιτισμό και την κουλτούρα της περιοχής. Με την σήμανση με κυκλοφοριακές και πληροφοριακές πινακίδες σε αρκετά σημεία και την τοποθέτηση πινακίδων σε κομβικά σημεία των διαδρομών με το λογότυπο των διαδρομών, θα επιτευχθεί η γνωστοποίηση και η ευκολότερη πρόσβαση στα σημεία ενδιαφέροντος.

Σύμφωνα με τα πιο πάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών σε μια περιοχή βοηθά στην τουριστική ανάπτυξη της, αλλά και πιο γενικά στην τοπική οικονομική ανάπτυξη. Οι πολιτιστικές διαδρομές είναι ένα εργαλείο ανάπτυξης της περιοχής αφού μπορεί να συνδέσει ανθρώπους, περιοχές και αγαθά. Μέσα από τις διαδρομές ο τουρίστας μπορεί να ανακαλύψει όλες τις ομορφιές της Πάφου και να την γνωρίσει καλύτερα.

11.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αυγερινού-Κολώνια Σ. ,(1995), «Πολιτιστικές τουριστικές διαδρομές, δρόμοι διαλόγου και ανάπτυξης», Σύγχρονα Θέματα, 18 (55), 104-111

Γκαντούνα, Ε. και Παπαγεωργίου, Μ., (2012), «Πολιτιστικός Τουρισμός και πολιτιστικές διαδρομές : Κατευθύνσεις σχεδιασμού σε τοπική κλίμακα μέσα από την περίπτωση του Δήμου Ελασσόνας» (http://www.citybranding.gr/2012/12/blog-post_19.html)

Δέφνερ, Α. και Καραχάλης, Ν (επ.), (2012), «Marketing και Branding Τόπου: Η Διεθνής Εμπειρία και η Ελληνική Πραγματικότητα», Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος

Έρευνα για την ανταγωνιστικότητα και τις προοπτικές του Κυπριακού τουρισμού, (2013)

Ετήσια έκθεση ΚΟΤ, 2014

Ζηρίνη, Γ., Σοφικίτου, Μ. , Χατζηνικολάου, Μ., (2015)., «Για μια πολιτιστική διαδρομή»(<http://www.diazoma.gr/site-assets>)

Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π., Γκρίμπα, Ε.,(2011), «Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού», εκδόσεις Κριτική

Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού: Επικαιροποιημένη Στρατηγική Τουρισμού, (2011)

Σιγάλα, Μ., Χρήστου, Ε., (2014), « Από τον μαζικό τουρισμό στον τουρισμό της Εμπειρίας» (http://62.143.74/5Ekdosis/UplPDF_s//sylltomos_14/191-206%20Sigala%202014.pdf)

Σκούρας, Δ., Χριστοφάκης, Ε., Καραχάλης, Ν.,(2012), «*Στρατηγικές Branding και Τοπική Ανάπτυξη σε απομονωμένες ορεινές περιοχές: Η περίπτωση των περιοχών Τυλληρίας-Μαραθάσας της Κύπρου*» (<https://www.citybranding.gr>)

Ξένη Βιβλιογραφία

Cyprus Tourism Market Report, 2015

European Institute of Cultural Routes. (n.d.). «*Cultural Routes of the Council of Europe: Values of Cultural Routes*», (<http://www.culture-routes.net/cultural-routes/values>)

Getz, D., (2008), «*Event tourism: Definition, evolution and research*», *Tourism Management* 29, pp.403-428.

ICOMOS International Scientific Committee on Cultural Routes (CIIC), (2003), «*CIIC ACTIVITIES, GENERAL SCOPE.*»

International Scientific Committee on Cultural Routes (CIIC) of ICOMOS, (2008), «*The ICOMOS charter on Cultural Routes*», (https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/culturalroutes_e.pdf)

Prentice, R.C., (2006), «*Evocation and Experiential Seduction, in Tourism Management*», 27, 1153-1170

Prentice, R.C., Andersen, V.A., (2006-2007), «*Creative tourism supply: Creating culturally empathetic destinations*», in Richards, G., & Wilson, J. (eds.), *Tourism, Creativity and Development*. London: Routledge

Richards G. , Wilson J., (2006), «*Developing Creativity in Tourist Experiences . a Solution to the Serial Reproduction of Culture?*», *Tourism Management*, 27

Richards, G., (2001), «*The experience industry and the creation of attractions*», In G. Richards (Ed.), *Cultural attractions and European tourism*. New York: CABI Publishing, 55-69.

Shishmanova, M. V. ,(2015), «*Cultural tourism in cultural corridors, itineraries, areas and cores networked.*», *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 188, 246-254 (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815021758>)

UNESCO, World Heritage Centre, (2012), «*Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*», (<http://whc.unesco.org/archive/opguide12-en.pdf>)

Ηλεκτρονικές πηγές

<http://www.visitcyprus.com>

www.cyprus-eden.com

<http://www.pafc.com.cy>

<http://pafospress.com>

www.cyprusevents.net

<https://www.pafotravelguide.com>

<http://kentontheviafrancigena.com>

<http://www.viefrancigene.org>

<http://www.germany.travel>

<https://www.coe.int>

<http://www.mof.gov.cy>

<https://el.wikipedia.org>

<http://www.businessincyprus.gov.cy>

<https://www.paphos.com/v/economy/>

www.visitpafos.org.cy

<http://www.moa.gov.cy>

www.bigcyprus.com.cy

pafospress.com

<http://www.cyprusalive.com>

www.ix-andromeda.com

<http://www.mcw.gov.cy>

<http://www.kouklia.org.cy>

blog.terrabook.com

<http://www.impaphou.org>

<http://mouseia-pafou.blogspot.com>

<http://www.saint.gr>

www.cyprushighlights.com

<http://www.pafos.org.cy>

Συνεντεύξεις

Νάσος Χατζηγεωργίου (Εκτελεστικός Διευθυντής της Εταιρίας Ανάπτυξης και Προβολής της Περιφέρειας Πάφου), 2/1/2017

Γιάννης Σακέλλης (Συντονιστής εκδηλώσεων της ομάδας παραγωγής της Π.Π.Ε Πάφος 2018), 5/1/2017